بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پیژندنه

د کتاب نوم: د لګښت سنجونه

څانګه: محاسبه

راټولوونکی: عبدالجبار قیومی

ژباړن: روح الله عزتمل

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- دیپلوم انجنیر عبدالله کوزاېي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- عبدالجمیل ممتاز
- نصیر احمد احمدی

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول :

ګرافیک او ډیزاین: علی مومنی

چاپ کال: ۱۳۹۲ لمریز کال

تیراژ: ۳۰۰۰ ټوکه

چاپ ځل: لومړی

وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af

برېښنالیک: info@dmtvet.gov.af

کوډISBN: ISBN 9789936300743

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی　　دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې　　هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی　　د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو　　د ترکمنو د تاجکو
ور سره عرب، ګوجر دي　　پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي　　هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي　　لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به　　لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر　　وایو الله اکبر وایو الله اکبر

د پوهنې وزارت پیغام

ګرانو زده کوونکو ، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو متو په کار او زیار پورې تړلې او د دوی په خواری پورې نغښتې دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هیواد انکشافي اهدافو ته د رسیدو لارې چارې طی کوي او د یوه نیکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي.

انسان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انساني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د یوه سوکاله ژوند د اسبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

له همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انسان نقش، د خپل ژوند د چاپیریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هیڅ حالت کې نه نفی کیږي او نه هم منقطع کیږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکی او مسلکی زده کړو معینیت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اسلامي ارزښتونو، احکامو معقولو او مشروعو قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانستان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ستر او سپیڅلي هدف ته د رسیدو په خاطر د انساني ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپیڅلو احکامو څخه الهام اخیستی، نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داسې اساس او بنا شي چې زموږ د کارګر نسل مادي او معنوي ودې ته لومړیتوب ورکړل شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحیې د هغوی پالنه نه یواځې پخپل ذات کې یوه اساسي وجیبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه استادان او مربیون باید په بشپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نیکمرغه افغانستان ارمان، یواځې او یواځې د دوی په پیاوړو متو، ویښ احساس او نه ستړي کیدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کیدای شي په ډیرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، سموونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیر کې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرستو څخه د زړه له عمقه مننه کوم. له درنو او پیاوړو استادانو څخه رجامندانه هیله کوم چې د دې نصاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نیکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

لړلیک

څپرکی	سرلیکونه	پاڼې
لومړی	د لګښتونو د سنجونې مهم اصطلاحات	۱
دویم	د لګښتونو مهم ډولونه	۵
درېیم	د لګښت سنجونې مهم اوعمده موضوعات	۲۱
څلورم	په سوداګریزو تصدیو کې د لګښتونو د ډولونو سنجونه	۳۵
پنځم	په صنعتي تصدیو کې د لګښتونو سنجونه	۵۹
شپږم	د لګښتونو د پروسې او وظیفې سنجونه	۸۹
اووم	په مواضعو باندې د لګښتونو توزیع	۱۰۷
اتم	د لګښتونو د مواضعو سنجونه	۱۲۹
سرچینې او اخیستنې		۱۵۹

سریزه

په صنعتي، تجارتي او خدماتي موسسو کې د لګښتونو سنجول د حساب لرونکي سيستم مهمه څانګه ګڼل کيږي، چې د هغې څخه ګټه اخيستنه د وړاندې شويو خدماتو او د توليدي محصولاتو ټمام شوی قيمت ته د لاس رسی، د هيواد د اقتصادي او صنعتي وضعيت لپاره ضروری دی ، ځکه د ټمام شوي قيمت څخه په تقليد سره محصولات اوخدمات د مديريت د لګښتونو دکنټرول له لارې امکان لري .

د خرڅلاو قيمت د عرضې او تقاضا سره سم ټاکل کيږي ، په بل عبارت، ګټه بايد د ټمام شوي قيمت د تقليل له لارې منځته راشي، نه د پلورنې د قيمت د لوړوالي له امله، ځکه چې د رقابت زمينه برابره شي .

په دې کتاب کې کوښښ شوی، چې د ټمامې شوې برخې ارزونه په ساده طريقه سره بيان شي .، او د دې کتاب مطالعه کوونکي په مقدماتي کرښو کې د درج شويو مطالبو څخه ګټه واخيستل شي .له همدې امله په دغه کتاب کې د مسايلو طرحه او حل ښه بيان شوی دی، همداراز د هر فصل په پای کې يې د مطالبو لنډه يادونه شوې ده او پوښتنې يې هم ليکلي دي .

په عمومي ډول په نننۍ نړۍ کې چې اقتصادي ، تجارتي ، او صنعتي رقابت شتون لري ، د لګښتونو د سنجونې کتاب مهم رول لوبولی شي . مديران رښتينې او مناسبې تصميم نيونې ته اړتيا لري، ترڅو مالي او د ډاډ وړ معلومات ترلاسه کړي، چې دغه معلومات د لګښتونو د سنجونې په کتاب کې لاسته راځي. دغه کتاب په همدې موخه د حساب داری او ادارې د انستيتوت او د نورو څانګو د محصلينو لپاره چمتوشوی دی.

د نړيوالې ټولنې لخوا خپاره شوي راپورونه د دې حقيقت ښکارندوی دی، چې هرڅومره چې د صنعت له برکته په بشري ټولنې کې پرمختګ رامنځته شي ، د ټمام شوي قيمت د لګښتونو سنجول او تخصص ته پرمختګ نور هم بايد ترسره شي .

دغه کتاب اته فصلونه لري چې په لومړي فصل کې يې د لګښتونو د سنجونې اصطلاحات په بشپړډول بيان کړي ، په دوهم فصل کې د لګښتونو د ډولونو په اړه معلومات شته ، په درېيم فصل کې د لګښتونو د سنجولو د مهمو موضوعاتو څخه خبرتيا ده، په څلورم فصل کې د مثالونو په وړاندې کولو سره د لګښتونو د سنجولو ډولونه بيان شوي دي ، په پنځم فصل کې دا را زده کوي چې په صنعتي تصديو کې د لګښتونو سنجونه څرنګه رامنځته کيږي، په شپږم فصل کې د پروسې او وظيفې د لګښتونو سنجونې د مثالونو په بيانولو سره ليکل شوي دي .

په پای کې د تعليمي نصاب د محترم رياست او په ځانګړي ډول له محترمو هر يوه عبدالمتين شريفي، ميرمحمدشاه رفيعي، او ټولو هغو کسانو چې زموږ سره يې د دې کتاب په ترتيب او تنظيم کې مرسته کړې، د زړه له کومې مننه کوم .

په درناوی

عبدالجبار قيومي

د مضمون ټولیزه موخه:

د تصمیم نیونې، پلان جوړونې، کنټرول، څارنې او چارو د بررسۍ په موخه د صنعتي او خدماتي مؤسساتو د تثبیت شویو بیو او ګټو په برآورد کې د محصلینو او مدیرانو لپاره د لازمو وړتیاوو پیدا کول.

د لګښتونو د سنجونې مهم اصطلاحات

ټولیزه موخه:
د لګښتونو د عمده مفاهیمو د لاسته راوړلو د وړتیا ارزول (سنجش).

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې به زده کونکي په لاندې ټکو وپوهیږي:

- پرداخت تعریف کړي.
- په مخارجو وپوهیږي.
- لګښتونه وپیژني.
- په لاسته راوړنه پوه شي.
- حاصل تشخیص کړي.
- په فعالیت وپوهیږي.
- ګټه وپیژني.
- په عوایدو پوه شي.
- زیان وپیژني.

ورکړه(پرداخت) (Disbursement)Pay

ورکړه څه ته وایي؟

ورکړه په لغت کې د نغدو پیسو ورکولو ته وایي او په اقتصاد کې لاندې معناوې لري:

الف: هغه معاش یا مزد یا پیسو ته وایي چې د یو خدمت په مقابل کې ورکول کیږي.

ب: د فعل په توګه د ورکولو یا جبران کولو په معنی دی.

په ارزونه کې د لګښت پرداخت د پیسو ورکولو په معنی دی او په اصطلاح کې د یوې تصدۍ ټولې پیسې دي، که هغه نقدي وي او یا کتبي وي، د پرداخت په نوم یادیږي.

مخارج out lay یا (Expen diture): له هغو پیسو څخه عبارت دي چې د جنسونو یا خدماتو په موخه له تصدۍ څخه خارجیږي.
دغه اصطلاح په دوه ډوله راوړل شوېده.

۱- په محاسبه کې د خدماتو یا جنسونو ټولو هغو لګښتونوته ویل کیږي چې د وخت په تیریدو سره رامنځته کیږي او په مقابل کې یې د ګټې طمعه کیږي.

کلي مخارج له نغدي او غیر نغدي لګښتونو څخه بحث کوي.

۲- د اقتصاد په علم کې هغه نغدي لګښت ته ویل کیږي چې د مال او یا خدمت د تولید له امله رامنځته کیږي.

لګښت (مصرف) (Consumption) یا (Expense)
د لګښت جمعې ته لګښتونه ویل کیږي او لګښت د انسانانو د غوښتنو د له منځه وړلو په موخه، د خدماتو یا مالونو د کارولو څخه عبارت دی.
لګښتونه: د متاع او خدماتو د ارزښت څخه ګټه اخیستل دي، چې د تولید لپاره کارول کیږي.
یا په بل عبارت: دتولید د عواملو قیمت دی، چې د تولید په پروسه کې کارول کیږي او په پیسو بدلیږي.

موندنه یا دریافت Receive
د پیسو د اخیستلو په معنی ده او په اصطلاح کې د یوې تصدۍ د ټولو پیسو اخیستل دي، که هغه نغدې وي او یا کتبي وي د موندنې یا دریافت په نوم یادیږي.

د پیسو راکړه(ستد): د یوې تصدۍ له پاره په یوه دوره کې پولي وسایل د پیسو د راکړې په نوم یادیږي.
حاصل (Output) (Yield): یوه اندازه مال یا خدمات چې د تولید د یوې عملیې څخه لاسته راغلې وي د حاصل یا د تولید د مقدار په نوم یادیږي.

حاصل: دتصدۍ د ټولو اصلي اوفرعي فعالیتونو څخه عبارت دی چې په یو کم واحد ارزول کیږي د مثال په توګه په یوه کرنیزه تصدۍ کې چې غنم د فعالیت په واسطه لاسته راځي، اصلي حاصل دی او سپین واښه چې پاتې کیږي، فرعي حاصل دی.

عاید (Income)

دعاید جمعې ته عوایدویل کیږي. عاید د اقتصاد دعلم په اصطلاح کې پولي حاصلاتو یا نورو مادي منابعو ته ویل کیږي، چې د ثروت د کارولو په واسطه یا د یوآزاد انسان د خدمت له امله ترلاسه کیږي.
عاید دتصدۍ د ټولو اصلي اوفرعي فعالیتونو څخه عبارت دی، چې په پولي واحد ارزول کیږي او یوه اندازه پیسې یې د فعالیت له امله لاسته راځي.

فعالیت: Activity

فعالیت: فعالیت کار ته ویل کیږي، دا کار که د فزیکي له پلوه وي اویا د اقتصادي له پلوه، خو چې په یوه معین وخت کې سرته ورسیږي، د قدرت یا فعالیت څخه عبارت دی.

ګټه: (Benefit , profit)

ګټه هغه پیسې دی چې په یوه شرکت کې د ګټې له امله لاسته راځی او شریکانو ته یې د هغوی د سهم په اندازه رسیږي.
هرکله چې د تصدۍ نتیجه مثبته وي، یعنې د عوایدو او مخارجو ترمنځ تفاوت مثبت وي ، نتیجه یې د ګټې په نوم یادیږي.

زیان Detriment Damage

هرکله چې د تصدۍ په نتیجه کې د عایداتو او مخارجو ترمنځ فرق منفي وي، له ضرر څخه عبارت دی.

د لومړی څپرکي د مطالبو لنډیز

۱- ورکړه یا پرداخت: په لغت کې د نغدو پیسو ورکولوته وایي او په اصطلاح کې د یوې تصدۍ مجموعي پیسوته ویل کیږي.
۲_ مخارج: یو مقدار هغه پیسې دي چې له تصدۍ څخه د جنس یا خدماتو د لاسته راوړلو له پاره خارجیږي.
۳- مصارف: د ګټې اخیستنې په موخه د وسایلو او خدماتو څخه کار اخیستل دي، چې د تولید په موخه کارول کیږي.

۴- ترلاسه کول: په لغت کې پیسو اخیستلو ته وایي او په اصطلاح کې د تصدۍ د ټولو پیسو اخیستل دي، که هغه نغدې وی او یا کتبی وي، د دریافت په نوم یادیږي.
۵_ د پیسو راکړه: په یوه دوره کې تصدۍ ته د پولي وسایلو له جریان څخه عبارت ده.

۶- حاصل: د تصدي د ټولو اصلي او فرعي فعالیتونو څخه عبارت دی چې په پولې واحد ارزول کیږي.

۷- عاید: د تصدۍ د اصلي او فرعي فعالیتونو هغه مجموعه ده چې په پولي واحد ارزول کیږي.
۸- فعالیت: کار ته ویل کیږي، که هغه له فزیکي پلوه وي او یا اقتصادي پلوه، خو چې په یوه معین وخت کې سرته ورسیږي د فعالیت د قدرت په نوم یادیږي.
۹ – ګټه: هرکله چې د تصدي نتیجه (د عایدو او مخارجو ترمنځ تفاوت) مثبت وی، ګټه لاسته راځي.
۱۰- ضرر: هرکله چې د تصدی نتیجه منفی وي ، ضرر لاسته راځي.

د لومړي څپرکي پوښتنې

۱- ورکړه یا پرداخت څه ته وایي، معلومات ورکړی؟

۲- د مخارجو او مصارفو ترمنځ فرق څه دی ویی لیکی؟

۳ – عاید له حاصل سره څه فرق لري، روښانه یې کړئ؟

۴- د حاصل په اړه معلومات ورکړئ؟

۵- فعالیت یا قدرت تعریف کړئ؟

۶- په یوې تصدۍ کې چې کله ګټه لاسته راځي، په مثال سره یې روښانه کړئ؟

۷- یوسوداګر کله له زیان سره مخ کیږي یومثال وړاندې کړئ؟

۸- د لګښتونو د ا رزولو مضمون د څه لپاره مطالعه کوئ، په دې اړه معلومات ولیکی؟

د لګښتونو مهم ډولونه

ټولیزه موخه:
په تولیدي او خدماتي تصدیو کی د مهمو لګښتونو د ډولونو د تثبیتولو په اړه مهم او اساسی معلومات.

د زده کړې موخې: محصلین به په دې فصل کې په لاندې معلوماتو پوه شي:

- د موادو مصرف
- د تصدۍ د وسایلو مصرفول
- د پرسونل مصرف
- د اضافي عواملو مصرف
- متفرقه مصرف
- ثابت مصرف
- بدلون موندونکی مصرف
- مشترک مصرف
- انفرادي مصارف

د لګښت (مصارف) ډولونه

د تصدۍ د لګښت ډولونه کولای شو د تصنیف د عواملو له پلوه ثابت کړو. د تولید د عواملو استهلاک د اړونده اسنادو په واسطه په معین وخت کې ثابتیږي او همداراز د یوډول لګښت په واسطه نمره ګذاري کیږي.

د متاع د استهلاک اندازه د فزیکي واحدونو لکه کیلوګرام ، متر ، واحد اونورو په واسطه اندازه کیږي د لګښت ډولونه په لاندې توګه بیانولای شو.

د موادو لګښت

د لګښت په دغه ګروپ کې، د خامو موادو لګښت ، د کمکي موادو لګښت او د تصدۍ د موادو لګښت شامل دي او د موادو د ارزولو په چوکاټ کې ثابتیږي.
د موادو لګښت لاندې ډولونه لري:

الف – د تولید په ساحه کې کارول شوي مواد.
ب – د تولید په ساحه کې کوچینۍ او معیاري څانګې.
ج – د تولید په ساحه کې انفرادي څانګې چې د تصدي دباندې تهیه کیږی.
د – په تجارتي تصدیو کې تجارتي وسایل
ه: کمکي مواد (د اداري او فرشونو تر څنګ په نورو برخو کې)
و: په ټولو ساحاتو کې د تصدۍ مواد چې سوخت او نرژۍ هم پکې شامله ده.
کولای شو چې یوه برخه استهلاک شوي مواد له ستونزو پرته ندازه کړو.

د تصدۍ د وسایلو لګښت

دغه ډول لګښت په عمل کې د تصدی د وسایلو د ارزونې په چوکاټ کې تثبیتیږي او په دې صورت کې په قصدي ډول استعمالیدونکي عوامل په پام کې نیول کیږي او د تولید په څو مرحلو کې ګټه ترې اخلي. له همدې امله باید د تولید د عواملو استهلاک د تولید د ارزونې په وخت کې په پام کې ونیول شي. دا کار ددې لامل ګرځې چې له یودې خوا د دستګاه د تولید عمومي قوت (پوتانشیل) په پام کې ونیسو او له بل لوري د دستګاه یوه دوره استهلاک هم را مالوم شي. د تولید یوه دوره استهلاک کولای شو چې د دستګاوو د د استفادې او پر دستګاه د وخت په تېریدو سره تثبیت کړو. دواړه ډوله یاد شوی استهلاک د تصدۍ په وسایلو باندې اغیزه لري او د وسایلو د استفادې وخت تعینوي.

مثال: د یوه موټر د قدرت (پوټنشیل) مجموعي فعالیت له KM ۱۲۰،۰۰۰ څخه پورته دی، نو که چیرې د دغه موټر کلنی استهلاک KM ۲۰۰۰۰ وي، نو په دې صورت کې د نوموړي موټر څخه د ګټې اخیستنې موده د هغه تر له منځه تللو پورې ۶ کاله ده. که چیرې له منځه تلل یا خرابیدل د چاپیریال او موسم له لارې رامنځته کیږي، نو په کال کې ٪۲۰ ارزول کیږي، بناء په دې صورت کې ډیره ګټه اخیستنه یواځې پنځه کاله ده.
د یوې دستګاه د مجموعی فعالیت د قدرت فرسایش د تولید د یو پړاو د استهلاک د ضرب د حاصل په نسبت ترلاسه کولای شو او یا داچې استهلاک د زمان د تابع په توګه په نظر کې نیسو، چې په دې ترتیب یوه اندازه تهیه شوې پیسې، د فرسایش په توګه وړاندې کیږي ، لاندې سمبولونه په نظر کې نیسو.

A= د چمتو کولو مبلغ - د داغمې قیمت
B = قدرت (پوتنشیل) د مجموعي فعالیت دستگاه
V_t= د T دورې څخه گټه اخیستنه.
tN= د گټې اخیستنې موده.
KA_t= د تولید د دورې د فرسایش پیسې T
د گټې اخیستنې فرسایش کولای شو په لاندې ډول ولیکو

$$KA_t = V_t . \frac{A}{B} \sum_{t=1}^{tN} Vt = B$$

زماني فرسایش عبارت دی له:

$$KA_t = f(t \cdot A) \sum_{t=1}^{tN} KA_t = A$$

ذکر شوی مثال په پام کې نیسو اوداسې فرض کووچې که A=۱۴۴۰۰ افغانۍ وي، نو په بیلابیلو کلونو کې د موټر څخه د استهلاک او گټې اخیستنې پراوونه په لاندې ډول دی:

د لومړي کال استهلاک ۱۸۰۰۰ = (V۱) کیلومتر ه.
د دوهم کال استهلاک ۲۲۰۰۰ = (V۲) کیلومتره.
ددریم کال استهلاک ۲۴۰۰۰ = (V۳) کیلومتره.
د څلورم کال استهلاک ۲۰۰۰۰ = (V۴) کیلو متره.
د پنځم کال استهلاک ۱۶۰۰۰ = (V۵) کیلو متره.
د شپږم کال استهلاک ۲۰۰۰۰ = (V۶) کیلومتره.

$$B = 120000 Km$$

$$\frac{A}{B} = \frac{14400}{120000} = 0.12 \, {}^{Afg}\!/_{km}$$

د زماني فرسایش تابع عبارت دی له:

$$Kat = 0.0667 \cdot A(6 - t)$$

د شپږو کلونو لپاره د وخت د فرسایش څخه گټه اخیستنه په لاندې جدول کې بیانیږي.

وخت (t)	داستهلاک پیسې	
	د ګټې اخیستنې فرسایش	زماني فرسایش
۱	۲۱۶۰	۴۸۰۲
۲	۲۶۴۰	۳۸۳۲
۳	۲۸۸۰	۲۸۸۱
۴	۲۴۰۰	۱۹۲۱
۵	۱۹۲۰	۹۶۰
۶	۲۴۰۰	-
مجموعه	۱۴۴۰۰	۱۴۴۰۰

که د زماني فرسایش څخه د ګټې اخیستنې وخت له پنځو کلونو څخه زیات وی او په هغه صورت کې چې د زماني فرسایش څخه ګټه واخیستل شي نو باید د ګټې اخیستنې قدرت (پوتنشیل) یعنې B=۱۲۰,۰۰۰KM کیلومتره څخه په همدومره وخت کې ګټه واخلو
د فرسایش په پیسو کې لاندې ستونزې هم شتون لري.

الف – د پوتنشیل قدرت څخه ګټه اخیستنه او د تولید د پړاو استهلاک د اندازې وړ نه دی. په دې ترتیب د فرسایش د پیسو ارزول د فرسایش د فورمول څخه په ګټې اخیستنې سره صحیح نه دی.

ب - د زماني فرسایش تابع معلومه نه وي، چې په دې ترتیب سره نه شو کولای د زماني فرسایش پیسې وارزوو د (الف) او (ب) ستونزو په پام کې نیولو سره کولای شو چې د فرسایش پیسې په افاقي توګه و ارزوو.

ج – د قدرت (پوتنشیل) ساتنې او د هغې څخه د ګټې اخیستنې کومه لار چې شتون لري، د ګټې اخیستنې موده یې زیاتیږي. د ترمیم لګښت او په عین حال کې وخت ، د تصدئ یوډول لګښت وړاندې کوي.

د – سربیره پردې چې اقلیم په فرسایش اغیزه کوي، نور لاملونه هم شته چې زماني فرسایش تراغیزې لاندې راولي ، مثلا: تخنیکي پرمختګ ، د اړتیا تغیر او نور. د تصدئ د وسایلو د تخنیکي پرمختګ په پایله کې چې ډیره اقتصادي اغیزتیا لري او مولدیت یې لوی وي، د ګټې اخیستنې وړ ګرځي.

هـ - د غیر مترقبه لاملونو چې وړاندیونه یې ستونزمن کار دی، لکه زلزله ، اور اونورو په واسطه د

تصدیو د ګټې اخیستنې قدرت یوه برخه اویا په بشپړ ډول استهلاک کیږي.

پورته لاملونو ته په کتوسره ویلای شو چې د هر تولیدي پړاو فرسایش په افاقي توګه تثبیت کړو.

همدارنګه ربح هم د تصدئ د مصرفي وسایلو په چوکاټ کې شامله ده ، هغه مهمه پوښتنه چې د ربحې په اړه مطرح کیږي، داده چې آیا کولای شو ربح د لګښت په چوکاټ کې وشمیرو او که نه؟

عالمان د رایو په اکثریت سره په دې باور دي، چې ربح نقدې پیسې او یا هغه متاع ده چې د نقدو پیسو او یا د متاع په بدل کې رامنځته شوې وي.

ربح کولای شو د لاندې معادلو په مرسته ارزیابي کړو.

$$Z = C \times T \times i$$

په دې ځای کې:

Z= ربح
T= د بدلې شوې سرمایې موده.
C= بدله شوې سرمایه
i= د ربحې بیه

مثال:

C= 5000 افغانی
T=240 ورځ
i=6% فیصدي
په دې صورت کې ربح عبارت ده له

$$Z = 5000.240.\frac{6}{100.360} = 200 Afg$$ افغانی

که ربح درې ګونو کسانو ته د تړون په اساس ورکړل شي، نو په دې صورت کې یې داقتصاد ټول عالمان د مصرف په اړه هیڅ شک نه لري.
که چیرې سرمایه څو وارې بدله شي، نو په دې صورت کې مرکبه ربح کولای شو د لا ندې فورمول په واسطه ارزیابي کړو.

$$Z = C[(1+\mathrm{I})\mathrm{n} - 1]$$

په دې ځای کې:

n = د کلونو شمیر

همدارنګه کرایه هم د تصدۍ دوسایلو په مصرف کې شمیرل کیږي، چې دتصدۍ دوسایلو ځخه د ګټې اخیستنې په بدل کې ورکول کیږي ، مثال د کوټې کرایه ، د ما شینونو کرایې، د دستګاګانو کرایې او نور.

د پرسونل لګښت:

دغه لګښت د انسانانو د کار د تولید په بدل کې رامنځته کیږي او د مزد او معاش په چوکاټ کې ارزول کیږي ، د بشر د کا ر د اندازې معلومول په دې پورې اړه لري، چې د بشري وړتیا لپاره کوم معیار وټاکل شي.

په اقتصادي آثارو کې لاندې معیارونه د کار د اندازه کولو لپاره وړاندې کیږي.

الف- د کار وخت

ب- دکار فعالیت

ج- د کار ارزښت

په هغه صورت کې چې د کار وخت د کار د عامل د مصرف د اندازه کولو په توګه انتخاب شي، نوپه دې صورت کې معیارونه عبارت دي له: د کار وخت، د کار شفت (دوري). د اونۍ او میاشتې مزد کولای شو چې د معین نرخ د مزد او د واحد زمان ځخه لاسته راوړو.

په هغه صورت کې چې:

په واحد زمان کې د مزد نرخ = I

د کار وخت = T

د مزد لګښت = kL

وي، کولای شو چې مزد د وخت په اساس په لاندې ډول ولیکو:

$$K1 = T \cdot I$$

کله چې کار سرته ورسیږي، کولای شو چې د مختلفو کمیتونو له لارې لکه مزد ، ساعت اونور ثابت کړو. د واحد زمان د مزد نرخ د ځو مزدونو ځخه جوړ شوی وي، چې په لاندې ډول دی:

معیاری مزد (دتړون له مخې حد اقل مزد چې موافقه ورباندې شوې وي)

قانوني ټولنیز مزد (رخصتي اوتفریح)

اضافي مزد، فوق معیاري مزد (لکه په چټل چاپیریال کې کار کول)

د فعالیت جایزه (زماني جایزه)

اضافي مزد (د ښوونې او روزنې په وخت کې)

+ د فعالیت جایزه (مثلاً جایزه زمانی).

د في واحد زمان د مزد نرخ

که د وخت واحد میاشت اویا کال وي، نوپه دې صورت کې د معاش په اړه خبرې کیږی.

هغه مزد چې دوخت په اساس ورکړل شي، نو د تولید په پروسه کې دکارګرانو د فعالیت توپیر په پام کې نه نیول کیږي. په اقتصادي تصدۍ کې ډیر فعالیتونه دکار د تولید دلاملونو د اندازه کولو په توګه کارول کیږی.

کولای شوچې فعالیت په غیر مستقیم ډول، د تولیداتو د اندازې په واسطه او یا په تعین شوي وخت کې تثبیت کړو. مزد د فعالیت او یا د تولید دفي واحد په اساس ورکول کیږی اویا داچې د ټاکل شوي وخت په اساس په موضوع پورې اړوندکار ترسره کیږي.

ټاکل شوی وخت له هغه معیاري وخت څخه عبارت دی، چې د تصدۍ او د کارګر ترمنځ پرې هوکړه شوې وي.

د في واحد اکورد عبارت دی له:

$$Kl^{A-S} = \sum_{j=1}^{n} Xj.gj$$

په دې ځای کې:

$=kl^{A-S}$ د في و احد د اکورد مزد.

Xj = د تولید په یو پړاو کې د j ډوله تولید شویو محصولاتو شمیره.

$=gj$ د تولید د في واحد موافقه شوی مزد.

د وقت اکورد عبارت دی له:

$$Kl^{A-z} = \sum_{i=1}^{n} \times j.tj.ij$$

په دې ځای کې:

Ki^{A-z} = د وخت د اکورد مزد

$=tj$ د تولید لپاره ټاکل شوی موافق وخت j

$=Ij$ په معین وخت کې د في واحد د مزد ډولونه

ددې لپاره چې دکار د فعالیت قوت د ذکرشوي کمیت په مرسته په دقیق ډول تثبیت کړو، اړینه ده چې د تولید د في واحد د اکورد مزد لپاره معیاري او نورمال وخت وټاکو.

د کار داقتصاد په چوکاټ کې ددې معیارونو د ټاکلو په موخه مختلفې طریقې پرمخ وړل شوې. دې ټکي ته باید پام وکړوچې ټول کارونه د اکورد قابلیت او وړتیا نه لري ، نو په دې اساس

دکار فعالیت په دوامداره توګه، دکار د تولید لاملونه د یوه معیاري کمیت په توګه نه کارول کیږي. وړاندیز کوو چې د کار ارزښت دانساني کار داندازه کولود معیار په توګه وکارول شي.

د کار ارزښت د کار له ارزیابي سره نږدې اړیکې لري. د کار د اقتصاد په چوکاټ کې دکار د ارزیابۍ د پرمختګ لپاره ډیرې طریقې راوړل شوې دي.

دکار ارزښت دلاندې کمیتونو څخه په ګټې اخیستنې سره واضح کیږي:

الف- دکار توضیح او موضوع یې.

ب- د توقعاتو(هیلو) تحلیل.

ج- دکار د توقعاتو ارزیابي.

د کار ارزښت د توقعاتو د مجموعي ارزښت څخه عبارت دی ،چې یوکار د یوې ځانګې په توګه وړاندې کیږي

د انسانی کار د معیاری واحد داندازه کولو په توګه دکار دارزښت اهمیت په دې کې دی، چې د کار د روش (لارې) د کمیت ارزښت په پام کې نیول کیږي.

د مزد ژر ژر ورکول، په ځانګړو حالاتو کې د کار په موضوع پورې اړه لري، د مثال په توګه: په نا ارامه چاپیریال کې کارکول ، په جټل چاپیریال کې د کار ترسره کول ، په هغه ځای کی کار کول چې ارتفاع یې لوړه وي او یا په نا مناسب حالت کې کار کول او نور

اضافي مزد هغه وخت ورکول کیږي، چې د کار د تولید عامل په خپل بشپړ قدرت، موجودو شرایطو ته په کتوسره پرمختګ ونه کړي. مثال: خرابو موادو ته په کتوسره په سمه توګه د ماشین کار نه کول اونور.

اضافه کار ، له ورځنۍ رخصتۍ نه وروسته کار ، د رخصتی په ورځو کې د کار ترسره کول او په نورو کې ورکول کیږي. همداراز د اضافه مزد ورکول قانون او مقرراتو ته په کتوسره رامنځته کیږي، چې په دې لړ کې قانوني ټولنیزې مرستې لکه د کار بیمه ، د ناروغۍ بیمه ، د تقاعد بیمه ، کوپون ، ماکولات اونور شامل دي.

د اضافي عواملو لګښت: د اضافي عواملو د لګښت په چوکاټ کې د لاندې لګښتونو ډولونه شامل دي.

الف – د مالیاتو مختلف ډولونه.

ب- د محصولاتو مختلف ډولونه.

ج – د سهمیې (برخې اخیستنې) مختلف ډولونه.

د – د حقوقي او مالیاتي سلامشورو لګښتونه.

هـ- د کمیشنونو لګښتونه.

متفرقه لګښتونه: په متفرقه لګښت کې ټول هغه لګښتونه چې د موادو ، د تصدۍ د وسایلو ، د پرسونل او نورو لارو له امله منځته راځي نه وي شامل، په پام کې نیول کیږي. مهم ډولونه یې په لاندې توګه بیانیږي.

الف – دخدماتو لګښت، چې په هغه کې د تصدۍ څخه د باندې دترانسپورت په واسطه د متاع لیږدول او پرسونل لیږدول او نور شامل دي.

ب – حقوقي لګښتونه.

ج – دربح لګښت اونور.

ثابت لګښتونه: که په یوی تصدۍ کې دمشغولیت درجه بدلون وموميي او په لګښتونو اغیزه وکړي، دغه لګښتونه د ثابتو لګښتونو په نوم یادیږي. د مثال په توګه: د ربحې لګښتونه ، د کرایې لګښت ، او تریوې اندازې د استهلاک لګښت اونور. ځکه که چیرې تولیدات او یا پلورل ډیر او یا لږ وي، نوپه دې صورت کې د ربحې لګښت ، د تعمیر او مغازې په کرایه کې بدلون نه راځي اوپه ثابت حالت کې پاتې کیږي. ثابت لګښتونه هغو لګښتونو ته ویل کیږي، چې د تولید د حجم په بدلون سره، د تولید تر مشخصې کچې پورې په کې بدلون رانه شي.

باید پوه شو، چې په ټولیز ډول ثابت لګښتونه د هغو ځانګړتیاوو لرونکي دي، چې هرکه دغه ځانګړتیاوې د لګښتونو لپاره وارزول شي، نو د لګښتونو د یو ګروپ په توګه یې طبقه بندي کولای شو.

لومړی داچې: دغه لګښتونه د تولید په مختلفو سطحو کې په ټولیز ډول ثابت وي.

دویم داچې: د ثابت لګښت سهم (برخه) د تولید په زیاتوالي سره کمیږي او برعکس.

دریيم داچې: د دغو لګښتونو د رامنځته کیدو کنټرول د بهرنیو اجرایوي مدیرانو لخوا منځته راځي.

د دغو لګښتونو غوره او مشخصه نمونه

د مدیرانو د تولید حقوق، د ماشینونو او ساختمانونو استهلاک ، دماشین آلاتو او ساختمانونو بیمه ، اونور مشابه دي.

د ثابتو لګښتونو په ځانګړتیاوو د لاښه پوهیدو په موخه لاندې لاملونه تر څیړنې لاندې نیسو. فکر وکړی! دیوې کارخانې د اجارې لګښت ۱۵۰,۰۰۰ افغانۍ دی، په لومړي په ټولیز ډول د اجارې لګښت ثابت دی، یعنې که یوه امتعه اویا ۱۰۰ امتعې تولید شي ، په ټولیز ډول په دې لګښت کې هیڅ ډول بدلونه نه راځي. دویم داچې د تولید په زیاتوالي سره د متاع د هر واحد لګښت، په سهم کې کموالی راځي. فرض کړی چې د کارخانې تولید ۱۰۰ عدده دی، که وغواړو ووایو چې له ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ اجارې څخه د هر واحد برخه څومره ده، نو په دې توګه عمل

کولای شو. (۱۵۰۰ =۱۰۰÷ ۱۵۰۰۰۰) نو په دې توګه به د هرې امتعې بیه ۱۵۰ افغانۍ وي. او که ۲۵۰ عدده امتعه تولید شي، د هر واحد د اجارې برخه به څو افغانۍ وي؟ (۲۵۰÷ ۱۵۰۰۰۰=۶۰۰) نو د هر واحد برخه ٦۰۰ افغانۍ تعین کیږي. روښانه شوه چې د واحدونو په ډیرېدو سره ثابت مصارف کمیږي او برعکس د تولید په کمېدو سره د امتعې د هر واحد برخه له ثابتو مصارفو سره پورته خیژي.

بدلیدونکي (متحول) لګښتونه

هغه لګښتونو ته ویل کیږي چې مجموعي پیسې یې د تولید د سطحې او د تولید د اندازې له بدلیدو سره بدلون ومومي. یعنې داچې د تولید مقدار اود حجم د زیاتوالي له امله په دې لګښتونو کې زیاتوالی راشي. د دغو لګښتونو ځانګړې بېلګې، مستقیم مواد او مستقیم مزد دی.

مستقیم لګښتونه، ځانګړتیاوې او مشخصات لري چې د دغو لګښتونو د تشخیص لپاره لاندې ټکي راوړل شوي دي.

اول داچې: دغه لګښتونه په مجموعي ډول له تولید سره مستقیمه اړیکه لري، یعنې داچې د تولید په زیاتوالي سره زیاتوالی او په کموالي سره یې کموالی منځته راځي.

دویم داچې: بدلون موندونکي لګښتونه د ثابتې امتعې یوواحد دی که تولید ډیر یا لږ وي.

دریيم داچې: په ساده او آسان ډول د تخصیص وړ دی.

دې ته اشاره وشوه چې ددې مصارفو روښانه بېلګه د تولید د نصرفي موادو مستقیم مصارف او مستقیم مزد دی چې په راتلونکې کې به د بدلون موندونکو مصرفي ځانګړتیاوو په اړه لا ډیر معلومات وړاندې کړو.

فرض کړی چې د ۶ عددو میزونو لپاره $4m^2$ متره مربع لرګي ته اړتیا ده، که وغواړو چې ۱۲ عدده میزونه تولید کړو نو حتماً $8m^2$ متره مربع لرګیو ته چې لومړني مواد او مستقیم تولید شمیرل کیږي اړتیا ده. تاسوګوری چې دتولید په زیاتوالي سره د مستقیمو موادو لګښت هم په ټولیز ډول زیاتوالی پیداکوي، خو باید پام وکړی چې د یوه میز د جوړولو لپاره $1{,}5m^2$ متره مربع لرګیوته ضورت لرو، (۶÷۱،۵= ۴) هیڅکله د تولید په زیاتوالي سره د یوواحد په مستقیمو موادو کې بدلون نه راځي، یعنې د یوه میز جوړول حتماً $1{,}5m^2$ مترمربع لرګیوته اړتیا لري او په لږو لرګیو نه شو کولای ډیر میزونه جوړکړو، له همدې امله مستقیم لګښت او مستقیم مواد په یوه ثابت واحد کې وي.

له بلې خوا دغه لګښت په اسانۍ سره د محصول په جوړولو کې تعقیبیږي لکه مصرفي لرګې چې د میز په جوړولو کې ورڅخه کار واخیستل شو.

نیمه بدلیدونکي لګښتونه

ددغه لګښتونو ځینې برخې په متغیر او ثابت شکل جوړې شوې وي. دغه لګښتونه په داسې شکل وي چې د تولید په زیاتوالي یا کموالي سره یې په ثابته برخه کې بدلون نه راځي.

د مثال په توګه: د کارخانې برښنا ، هغه برښنا چې د صالون د روښانه کولو له پاره ورځخه کار اخیستل کیږی، تقریبا ثابته وي، که تولید زیاد وي او که کم، خو د ماشینونو برښنا دتولید په کموالي او یا زیاتوالي سره یوشان وي، له همدې امله دکارخانې د برښنا دغه لګښت ته نیمه بدلون موندونکی لګښت ویلای شو.

ثابت لګښتونه په خپل ذات کې په درې برخو ویشل شوي دي.

۱- الف ۳) د کار خانې د وړتیا ثابت لګښتونه.

۲- الف ۳) د ګټې اخیستنې ثابت لګښتونه

۱- الف ۳) د پلان جوړولو ثابت لګښتونه

۱- الف ۳) د کارخانې د ظرفیت ثابت لګښتونه: دکارخانې د ظرفیت ثابت لګښتونه هغه لګښتونه دي، چې د کارخانې له وسایلو او امکاناتو سره مستقیمه اړیکه ولري. دماشینونو، وسایلو او تاسیساتو استهلاک د کارخانې د ثابتو لګښتونو له ډلې څخه شمیرل کیږي.

۲- الف ۳) د ګټې اخیستنې ثابت لګښتونه: داهغه لګښتونه دی چې د تولیداتو د وسایلو له ساتنې سره مستقیمه اړیکه لری، لکه د ساختمان ، ماشینونو او وسایلو د بیمې لګښتونه.

۳ الف ۳) د پلان جوړونې ثابت لګښتونه: هغه ثابت لګښتونه دي، چې د کارخانې د مدیرانو د تصمیمونو په نیولو پورې اړه لري اود راتلونکي پلان جوړونې لپاره رامنځته کیږي. لکه د تحقیق او څیړنې پلانونه ، تبلیغات او بازار موندنه او نور. که وغواړو چې ثابت بدلون موندونکي او نیمه بدلون موندونکي ثابت لګښتونه په روښانه ډول وښیو، لاندې شکل ته ځیر شی!

د بدلون موندونکو لګښتونو شکل

۱- د بدلون موندونکو لګښتونو شکل

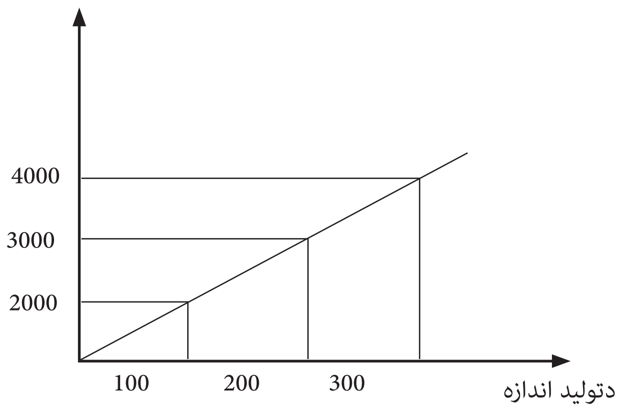

بدلون موندونکي لګښتونه

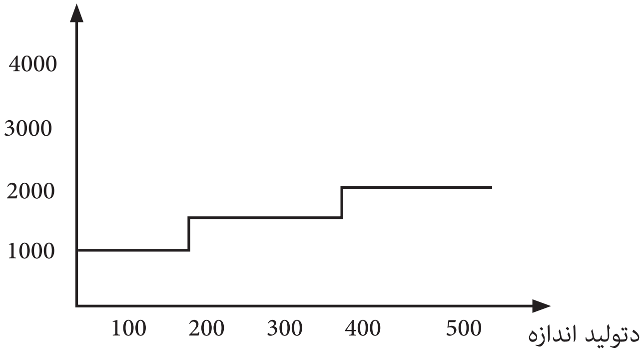

د نیمه بدلون موندونکو لګښتونو شکل

مشترک لګښتونه

له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دي، چې په مستقیم ډول د تولید له في واحد یا له متاع سره نه ارزول کیږي، بلکې په ټمام شوي قیمت کې د فیصدۍ د یو تناسب په اساس زیاتیږي.
په تجارت کې ټول لګښتونه (د تهیې له قیمت پرته) د مشترکو مصارفو په نوم یادیږي، چې دغه لګښتونه د ادارې د عمومي لګښتونو یا د سوداګرۍ لګښتونو په نوم هم یادولای شو. معاشونه ، مالیه ، د سوزولو استهلاک ، ټولنیز لګښتونه ، د ترمیم لګښتونه او نور.
په صنایعو کې له تکمیلی مزد ، تکمیلي موادو ، او یا د څانګړو انفرادي لګښتونو پرته نور ټول لګښتونه د مشترکو لګښتونو په نوم یادیږي.

انفرادي لګښتونه

له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دي چې د تولید په في واحد په مستقیم ډول د ویش وړ وي او په دقیق ډول معین شي چې په تجارت کې دغه لګښتونه د امتعې د قیمت په نوم یادیږي او په صنایعو کې له تکمیلي مزد او تکمیلي موادو څخه عبارت دي.

د دوهم څپرکي د مطالبو لنډیز

د لګښت ډولونه

۱- دموادو لګښت: د لګښت په دغه ګروپ کې ، د خامموادو لګښت ، د کمکي او د تصدي د کمکي موادو لګښت شامل دی او د ارزونې په چوکاټ کې مواد تثبیت کیږي.

د موادو لګښت په لاندې برخو ویشل کیږي.

الف – په کار اچول شوي مواد (د تولید په ساحه کې)

ب – کوچینۍ او معیاري څانګې (د تولید په ساحه کې)

ج – انقرادي برخې چې دتصدي د باندې چمتو کیږی.

د – تجارتي متاع (په تجارتي تصدیو کې)

ه – کمکي مواد

و – د تصدۍ مواد چې د سون او انرژۍ مواد پکې شامل دي.

د تصدۍ د وسایلو لګښت

دغه ډول لګښت دتصدۍ د وسایلو د ارزولو په چوکاټ کې تثبیت کیږي.

په دې صورت کې په عمومي ډول د استعمال وړ لاملونه په پام کې نیول کیږی، چې د تولید په څو دورو کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي، نو له دې امله باید د تولید د عواملو استهلاک د تولید په وخت کې وارزول شي.

داموضوع له یوې خوا د دستګاګانو تولیز قدرت او له بلې خوا د یو پړاو د ستګاګانو استهلاک د روښانتیا له پاره په لاره اچول کیږي.

د پرسونل لګښت

دغه لګښت د انساني کار د تولید د کار لپاره رامنځته کیږي او د مزد او معاش په چوکاټ کې تثبیت کیږي. په اقتصادي آثارو کې د کار د عامل لپاره لاندې معیارونه په پام کې نیول کیږي.

الف – د کار وخت

ب – د کار فعالیت

ج- د کار ارزښت

د اضافي عواملو لګښت

د اضافي عواملو د لګښت په چوکاټ کې لاندې لګښتونه هم شامل دي.

الف – د مالیاتو بیلابیل ډولونه

ب – د محصولاتو بیلابیل ډولونه

ج – د برخې اخیستنې بیلابیل ډولونه

د – د حقوقي او مالیاتي سلامشورو لګښتونه

ه – د کمیشنونو لګښتونه

متفرقه لګښتونه

په متفرقه لګښتونو کې ټول هغه لګښتونه چې د موادو په لګښت ، د تصدي د وسایلو په لګښت ، د پرسونل لګښت ، او د اضافي عواملو لګښت شامل نه وي، په پام کې نیول کیږي. مهم ډولونه یې لاندې بیانیږي.

الف – د خدماتو لګښت چې په هغه کې د تصدي د باندې د ترانسپورت په واسطه د متاع او پرسونل لیږدول او نور شامل دي.

ب – حقوقي لګښتونه

ج – د ربحې لګښت اونور

ثابت لګښتونه

د لګښتونو هغه برخه چې دتولید د عواملو د استخدام د سطحې د بدلون له امله په کې بدلون نه راځي د ثابتو لګښتونو په نوم یادیږي. لکه د ځمکې چمتوکول ، ساختمان ، ماشینونه اونور چې په یوه معین وخت کې یې د تولید اندازه او بدلون پرې اغیزه نه کوي.

متغیر لګښتونه

د لګښتونو هغه برخه چې د تولید د عواملو د استخدام په سطحه کې د بدلون له امله په کې تغیر راځي، د بدلون موندونکو لګښتونو په نوم یادیږي. لکه د خامومو‌ادو لګښت (په هره اندازه چې لرګي زیات وي، د میزونو او څوکیو شمیر هم زیاتیږي).

مشترک لګښتونه: له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دي، چې په مستقیم ډول د تولید په فی واحد اویا متاع سره نه ارزیابي کیږی، بلکې د ټمام شوي قیمت د فیصدۍ دتناسب په اساس زیاتیږي ، په تجارت کې د تهیه کولوله قیمت پرته نور ټول لګښتونه د مشترکو لګښتونو په نوم یادیږي.

انفرادي لګښتونه: له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دي چې د تولید په في واحد باندې په مستقیم ډول وویشل شي.

د دويم څپرکي پوښتني

۱- د موادو لګښت په کومو برخو ويشل شوي؟
۲- د تصدۍ د وسايلو لګښت بيان کړئ؟
۳- د ګټي اخيستني د فرسايش فورمول وليکی؟
۴- د پرسونل لګښت بيان کړئ؟
۵- دتصدۍ په آثارو کي د کار د عواملو د اندازه کولو د معيارونو نومونه واخلی؟
۶- د اکورد مزد په اړه معلومات ورکړئ؟
۷- د اضافي عواملو د لګښت په چوکاټ کي د لګښت کوم ډولونه شامل دي، نومونه يې واخلی؟
۸- متفرقه لګښتونه تعريف کړئ؟
۹- ثابت لګښت تعريف کړئ؟
۱۰ – بدلون موندونکی لګښت څه ته وايي؟
۱۱- د نيمه بدلون موندونکي لګښت په اړه معلومات ورکړئ؟
۱۲- د مشترک او انفرادي لګښتونو ترمنځ څه فرق دی؟
۱۳- د لګښت فورمول وليکی.
۱۴- د في واحد د لګښت فورمول وليکی؟
۱۵- په لاندې جدول کې د في واحد ثابت لګښتونه پيداکړی.
۱۶- د في واحد لګښتونه موچی پيداکړل, هغه په ګراف کی وښيی؟

د فی واحد توليدثابت مصارف		د توليد اندازه	
	=	100	12000
	=	200	12000
	=	300	12000
	=	400	12000
	=	500	12000
	=	600	12000

د لګښتونو د سنجونې مهم او عمده موضوعات

ټولیزه موخه:
په خدماتي موسسو او صنعتي تجارت کې د لازمې توانايي او معلوماتو درلودل.

د زده کړې موخې: محصلين به د دې فصل په پای کې په لاندې مطالبو وپوهيږي:

- د بشپړ شوي قيمت د ځای په اړه معلومات.
- د سنجيدونکي استهلاک په اړه معلومات.
- د بيلانسي استهلاک په اړه معلومات.
- د سنجيدونکو ګواښونو په اړه معلومات.
- د سنجيدونکې کرايې په اړه معلومات.
- د تصدۍ د سنجيدونکي مزد په اړه معلومات.

د ټمام شوي قيمت د پلي کيدو ځای:

د ټمام شوي قيمت د پلي کيدو ځای په عمومي توګه په دريو برخو ويشل کيږي.

۱- خدماتي موسسې.
۲- سوداګريزې موسسې.
۳- صنعتي موسسې.

خدماتي موسسې

هغو موسسو ته ويل کيږي چې مشتريانو ته د کار ، مزد ، حق الزحمې، معاش او ګټې په

مقابل کې خدمات وړاندې کوي او یا هغوموسسو ته ویل کیږي چې خدمات یې د خدمت په شکل وړاندې کیږي. د مثال په توګه بانکي موسسې ، مواصلاتي او بیمه یي موسسې.

سوداګریزې موسسې

هغو موسسو ته ویل کیږي چې د یوډول خامو موادو پلورل او پیرودل ، او همداراز نور وسایل اخلي او بیایي پلوري ، یا هغو موسسو ته ویل کیږي چې د عمومي اقتصاد له پلوه د متاع د ویشلو لپاره خدمت کوي.

تولیدی موسسې

هغو موسسوته ویل کیږي چې دماشین آلاتو ، وسایلو او انساني قوت څخه په ګټې اخیستنې سره مصرفي وسایل تولیدوي او خپل تولیدات سوداګریزو موسسو او په مصرف کوونکو باندې پلوري. مثال د حاجی زاده د چای تولیدي موسسه.

سنجشي استهلاک (بیلانسی استهلاک ، کلکولاتوري، بیلانسي فرسایش)

دغه فرسایش یا خرابیدل کیدای شي ترڅو د ثابتې شتمنۍ د حقیقي ارزښتونو کموالی ثابت او د لګښت په توګه وسنجول شي.

فرسایش یاخرابوالی د تهیه کولو ټول لګښتونه ثابتوي او هغه وخت تماميږي چې د څو کلونو په موده کې اساسي لګښتونه ثابت شي. په دې صورت کې د تهیه کولو ټول لګښتونه په پام کې نیول کیږي.

هرکله چې یوه متاع یا وسیله د ګټې اخیستنې له مودې وروسته هم د ګټې اخیستنې وړ وي، نو په دې صورت کې نوموړې متاع یا وسیله په یو قیمت د خاطره قیمت په توګه په بیلانس کې تثبیت کیږي.

د کلکولاترۍ مقیاس فرسایش یاخرابیدل باید داسې رامنځته شي چې د اصلي شتمنۍ ساتل امکان ولري د بیلانس فرسایش د تهیې د مصارفو استهلاک شوې مجموعه په بر کې نیسي او هغه وخت ختمیږي چې د اساسي مصارفو پلان شوي کلونه پای ته ورسیږي. په دې توګه په استهلاک شویو سیالو وسایلو کې راځي. هغه وخت چې یوه متاع د استفادې وړ له ټاکلې مودې څخه وروروسته هم د ګټې اخیستنې وړ وي، په دې توګه دا متاع د (یوه) قیمت په توګه د خاطروي قیمت په برخه کې په بیلانس کې درج کیږي. خو که په کلکولاترۍ فرسایشونو کې د فرسایش مصارف هم پای ته ورسیږي، بیا هم نه ختمیږي، بلکې تر هغه وخته ادامه مومي، تر څو چې کار ورڅخه اخیستل کیږي. یوه مصرف شوې دارایي هغه مهال بیا جوړیږي چې قیمتونه یې یوشان پاتې شي. خو که استهلاک ډیر وي او په سمه توګه کار ورنه کړي، ښه به دا وي چې نوي وسایل واخیستل شي.

د بیلانس او کلکولاتوری فرسایشونو ترمنځ د علتونو مختلفې اندازې په لاندې ډول دي.

۱- د هدف تعقیبول چې یو قلم شتمنۍ ته ارزښت ورکړل شي او بیا د لګښتونو په کتار کې راوستل شي، چې په دې کار کې اختلاف هم شته ځکه د ساتنې د بیلانس په پرنسیب کې د شتمنۍ نوم باور لري، یعنې مجموعي فرسایش باید د تهیه شوي لګښت څخه پورته نه شي. د مصارفو سنجش تل متقابله وي، دا موضوع په هغو قیمتونو کې چې صعودي سیر ولري، یو صعود او په هغو برخو کې چې نزولي سیر ولري، د کلکوتوري په فرسایش کې یو اعتدال منځته راوړي.

۲- د ثابتې دارایي د عمر تخمیني غلط تثبیت د بیلانس ټول فرسایشونه او کلکولاتوري له یو بل څخه تفریق کوي، ځکه د کلکولاتوري د فرسایش د تمیزولو له کارونو وروسته د مصارفو چمتو کول دوام پیدا کوي.

۳- کله چې د مصارفو د بیلانس او سنجش په برخه کې د فرسایش میتودونه مختلف وي (مثلا په بیلانس کې نزولي طریقه، د مصارفو په سنجش کې خطي میتود) نو په دې صورت کې د بیلانس په هره حسابي دوره کې د فرسایش برخې هم توپیر پیدا کوي.
د بیلانس د فرسایش تخنیکي او محاسبوي تجدید اوهمدار از کلکولاتوري د سرته رسولو په وخت کې په لاندې ډول ده.

مثال:

د بیلانس فرسایش ۱۵۰۰ مارک ، کلکو لاتوری فرسایش ۱۰۰۰ مارک			
د حساباتو کلاس			
۹	۴	۲	صفر

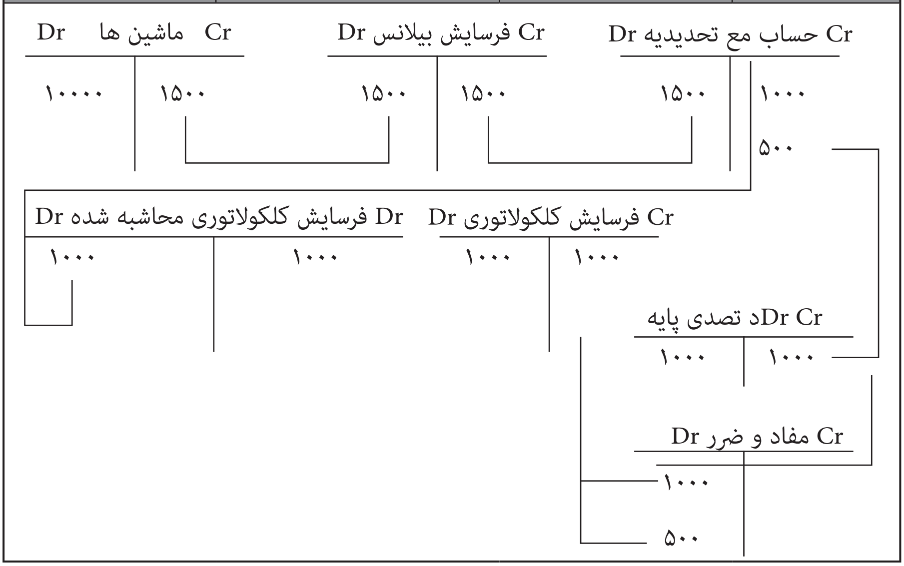

دکلکولا توري ربح (د سنجيدو ربح)

د حساب په پایله کې یواځې د ربحي پیسې چې د سرمایې لپاره نه وي ورکړل شوی د مخارجو په توګه سنجول کیږي.

د تصدۍ ثابت ارقام او د تصدۍ د شتمنۍ ثابت فکتورونه په عمومي ډول د تصدۍ عمومي شتمنۍ جوړ وي.

د تصدۍ د اړتیا وړ ثابت څو قلمه شتمني او همداراز د تصدۍ د اړتیا وړ سیاره شتمني په ګډه سره د تصدۍ عمومي شتمني جوړه وي. له همدې د هغو شتمنیو برخې چې په تصدۍ کې په نظر کې نیول کیږي، د استفادې وړ دي. شتمنیو ته د ارزښت ورکونې په وخت کې د بیلانس د اقلامو ارزښت په پام کې نه نیول کیږي، بلکې د ثابتو شتمنیو په اقلامو کې د کلکولاتوري د پاتې شوي ارزښت څخه استفاده کیږي.

د تصدۍ د غیر ضروري شتمنیو د اقلامو برخه لکه: د استفادې وړ کرنیزې ځمکې، هغه ماشینونه چې نه وي کارول شوي، قیمتي پاڼې او نور، په دې برخه کې اشتراکات که د تصدۍ تولیدي عملیې(لکه عمودي کانسرن) سره اړیکه ونلري، د انفکاک او اغماض وړ نه دي.

د ګرځنده شتمنۍ اقلام د (قاعده + اخراج) پر بنسټ د تصدۍ لازمه برخې نه دي او نشي کیدای، څو هغه له داسې مبالغو سره شي، چې په اوسط ډول د مقیدو حسابونو د وخت په اوږدو کې ځای ولري.

د تصدۍ د لازمي ثابتې شتمنۍ اقلام او د سیارې شتمنۍ اقلام په ګډه د تصدۍ عمومي شتمني نه تشکیلوي. د شتمنۍ له ارزښتونو نه همغه پانګه موضوعي کیږي(موضوعي شوې پانګه) چې له ربح پرته د تصدۍ سره شتون ولري. مثلاً د پیرودونکي له خوا تادیات ددې لپاره چې ځینې مبالغ د موضوعي شوې پانګې په توګه سنجول کیږي، باید دا ډول تعبیر نشي، چې ګواکې هیڅ ډول ګټه دې ډول پانګې نه تادیه کیږي. په رښتیا سره ګټه نه عرض اندام کیږي، خو کله چې له ضروري شتمنۍ نه د تصدۍ موضوعي شوې لازمي پانګه وضع شي، په دغسې حالت کې د تصدۍ (لازمه) پانګه لاس ته راځي. د هیواد له مروجه ربحې سره دومره ربح ګذاري، د کلکولاتوري ربح تشکیلوي.

مثال:

لومړی: ثابته شتمني
د تصدي اړینه شتمني (د کلکولاتورۍ پاتې ارزښتونه)
الف: ځمکې او تعمیرونه - 200000

ب: ماشینونه - 500000
ج: د کار وسایل – د دفتر وسایل -800000 /100000
ثابته اړینه شمني 800000/8000000
دویم: سیاره شتمني :
د تصدۍ اړینه شتمني د کلکولاتورۍ منځني ارزښتونه
الف: زیرمې– 300000
ب: غوښتنې – 150000
ج: د ورکولو وسایل - 100000 /550000
د تصدۍ اړینه او سیاره شتمني 550000/550500
د تصدۍ لومړنۍ او دوهمه اړینه شتمني (اول + دوهم) - /1350000
موضوعی شتمنی () -/ 150000
د تصدۍ اړینه شتمني - 1200000/-
ا ددې شتمنۍ لپاره b % ربح ارزول کیږي - / 84000 میاشتنۍ = 7000 ربح کلکولاتوری

د متصدي کلکولاتوري مزد(د متصدي سنجول شوی مزد)

د افرادو او اشخاصو په شرکتونو کې د تصدۍ کارمندانو او یا هم د کورنیو غړو ته هیڅ ډول معاش نه ورکول کیږي، بلکې د کال په پای کی د شریکانو د برخو په اساس د عوایدو په توګه پیژندل کیږي. همدارنګه د شخصي سرمایې ربح د کلکولاتوري په ربح کې د مصارفو په توګه سنجش کیږي.

باید د تصدۍ د منجمنت د فعالیتونو پاداش هم د مصرف د لامل په توګه تر سنجش لاندې راوستل شي.

په سرمایوي شرکتونو کې د تصدۍ مزد دومره ستونزې نه جوړوي، ځکه چې مدیره هیت په خپله معاش اخیستونکي دي. په دې ډول شرکتونو کې دتصدي مزد د مفادو په توګه را څرګندیږي او د عوایدو په برخه کې راځي.

د کلکولاتوري داحتمالي زيانونو زياتوالی

په تصديو کې له فعاليتونو سره زيان او خطر تړلی دی، د ډېرو دا ډول خطرونو او زيانونو د پيښيدو (وخت او ځای) وړاندوينه ستونزمن کار دی، له همدې امله د تصدۍ په پيش بيني شويو او احتمالي خطرونو کې توپير وجود لري.

احتمالي خطرونه د تصدي هر يوه کارمند او د تصدي وسايلو ته پيښيدای شي، خو عمومي خطرونه د تصدۍ عمومي ودې او انکشاف ته متوجه دي او دې موضوع ته مخکې له مخکې مصارف په پام کې نيول شوي وي او د مفادو له برخې تامين کيږي. د تصدۍ عمومي خطرونه د نزولي حالات، په تقاضا کې ناڅاپي بدلون، د پولي ارزښتونو تنزيل، تخنيکي پرمختګونه او نور شامل دي.

د ۱۵۰۰ مارک د بيلانس فرسايش، د ۱۰۰۰ مارک کلکو لاتوری فرسايش			
د حساباتو کلاس			
۹	۴	۲	صفر

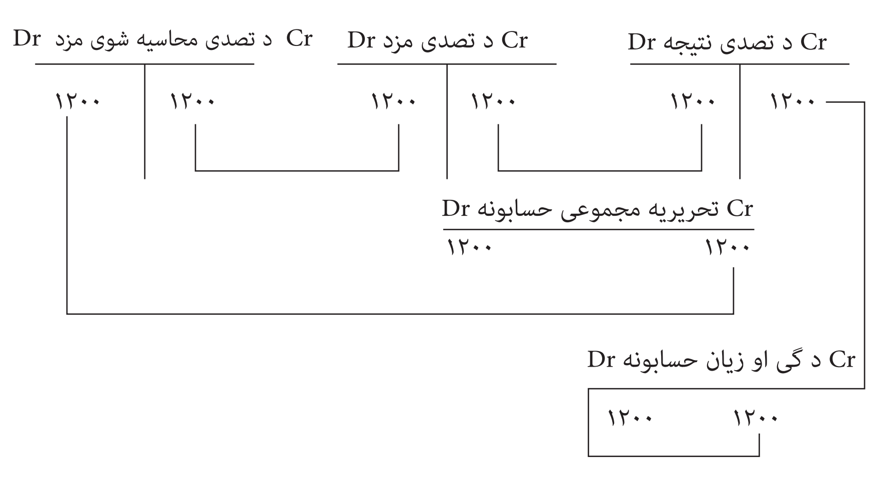

خو په خاصو او ناڅاپي خطرونو کې اور اخيستنه، زلزله، غلا، ټکرونه ، د طلباتو له منځه تلل او نور يادولای شو.

ځيني نور خطرونه هم شته، مثلاً: د جهازونو ورکيدل، د معدن د صنايعو خسارات، د استخراج زيانونه ، طبيعي ګازونه، ګرانتي ژمنې او داسي نور کارونه چې په تحقيقاتي او علمي چارو کې تر سره کيږي.

د خاصو خطرونو پايلې ژر نه معلوميږي، بلکې د وخت په تيريدو سره خپلې اغيزې پر ځای پريږدي. احتمالي خطراتو ته په حسابونو کې ځای ورکول کيږي او د مصارفو وړاندوينه يې تر سره

کیږي. دا ډول وړاندوینې ډیر وخت په هغو شرکتونو کې وي چې ډیره سرمایه ولري او د کاروبار هر اړخ یې په پام کې نیولی وي.

مثال: د ګدام موجوده خطرونه (د خامو موادو د زیرمې کموالی، د اضافه والي اساس) تولیدي مواد

په پنځو کلونو کې په ګدام کې د موجوده موادو مقداري او رښتین کموالی ۲۰۰۰۰	
په پنځو کلونو کې د تولید مواد ۸۰۰۰۰۰	
د خطرونو اضافه مصارف	٪ ۱,۵
په یوه میاشت کې د ګدام خطرونه	
د تولید مواد:	۱۵۰۰۰
د کلکولاتوري اضافه مضارف ٪ ۱,۵ فصیده	۲۲۵

د حساب کلاس			
۹	۴	۳	۲

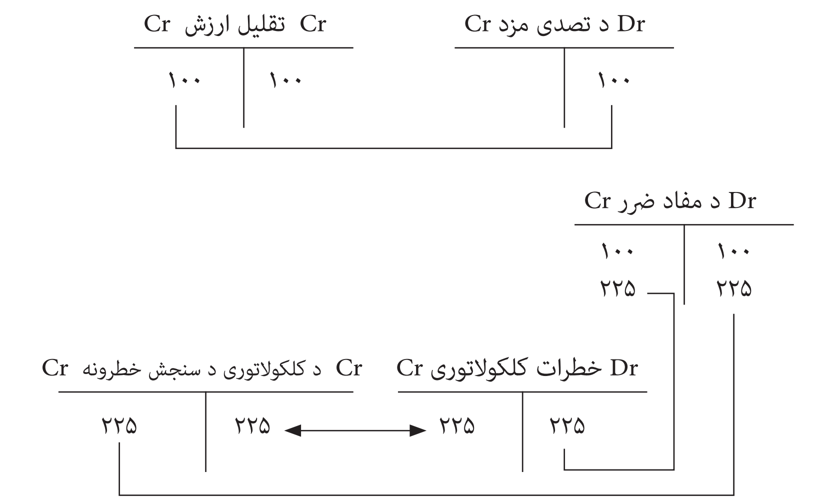

د نتیجې په حساب کې یواځې د واقعي وارده مصارفو مخارج موثره دي، خو د کلکولاتوري د مصارفو کمول، تمام شوي لګښتونه لوړوي او د نتیجې په حساب کې د مخارجو په پاڼه کې له مینځه ځي او مصرف یې د خرڅلاو په عوایدو کې شاملیږي.

د کلکولاتورۍ کرایه (سنجیدونکې کرایه)

لکه څرنګه چې د تصدۍ او د کارکوونکو مزد په خپله تصدۍ کې باید په پام کې ونیول شي

همدارنګه نور لګښتونه هم د هغو اطاقونو لپاره چې تصدي یې د خپل عمارت په توګه کاروي، د سنجش وړ دي. متصدي د عمارت کرایه د ځان له پاره نه ورکوي، د کلکولاتوري کرایې د یوه عمارت د اطاقونو د کرایو له مخارجو سره مطابقت کوي.

د درېیم څپرکي د مطالبو لنډیز:

۱- د ټمام شوي قیمت د پلي کولو ځای

د ټمام شوي قیمت د پلي کولو ځای په عمومي ډول په درې ګروپونو ویشل کیږي:

الف – خدماتي موسسې

ب – تجارتی موسسې

ج – صنعتي موسسې

۲-سنجیدونکی استهلاک او بیلانسي استهلاک (بیلانسي فرسایش): باید چې د فرسایشي بیلانس او د ارزول کیدونکي بیلانس فرق وکړو. د بیلانس فرسایش (خرابوالی) د مالیاتي او تجارتي قوانینو په پام کې نیولو سره ارزول کیږي او د مالي محاسبې په چوکاټ کې ددرېیمو اشخاصو لپاره د اهمیت وړ دي.

د کلکولاتوری فرسایش د لګښتونو د ارزولو په چوکاټ کې د تصدی د هغو وسایلو لپاره ارزول کیږي چې د تولید په موخه په تصدی کې اړین وي.

د فرسایش په ارزیابی کې باید درې ټکو ته پام وشي:

۱- د فرسایش طریقه.

۲- د فرسایش عوامل

۳- هغه پیسې چې له هغه څخه فرسایش ارزول کیږي.

د فرسایش د ارزولو طریقه عبارت ده له:

۱- د فرسایش خطي طریقه.

۲- د فرسایش نزولي طریقه

۳- د فرسایش صعودي طریقه.

د فرسایش عوامل عبارت دي له:

۱- اقتصادی عوامل:

مثال: د تقاضا یا غوښتنې بدلون او تخنیکي پرمختګ د وسایلو د فرسایش لامل ګرځي.

۲- د ګټې اخیستنې عوامل:

د یوې دستګاه څخه د ګټې اخیستنې له امله فرسایش رامنځته کیږي.

۳- د وخت عوامل:

مثال د اجارې ترون ، اونور عوامل د فرسایش د رامنځته کیدو لامل ګرځي.

پورتنې عوامل په مشخصه توګه د یوې دستګاه د فرسایش لامل ګرځي ، فرسایش له نورو لارو هم کولای شوچې تصنیف کړو، لکه کولای شو چې فرسایش د وخت په فرسایش ، اود ګټې اخیستنې په فرسایش وویشو.

۱- د وخت فرسایش د ثابتو لګښتونو په توګه سنجول کیږي. د فرسایش دغه میتود په عمل کې زیات کارول کیږی او په تصدیو کې یې د پلي کیدو امکان ډیر پرمختګ کوي، چې د وسایلو ارزښت کموي.

۲- د استفادوي فرسایش، د متحول لګښت په توګه سنجول کیږي. استفادوي فرسایش له متحول فرسایش سره (د فعالیت اړوند) د تصدۍ هغو وسایلو لپاره اړین دي، چې د استفادوي ارزښت کموالی، یوازې د تولید په پروسه کې د تولیدی عواملو په سیخې کارونې پورې اړه لري. د یوې دورې د فرسایش مبلغ داسې سنجول کیږي، چې لومړی ټول ارزښت پر محصولاتو چې د دستګاه د استفادې دوره د حصول وړ وي، ویشل کیږي او بیا د همغې دورې په تولیداتو کې ضربیږي.

۳- ویشل شوی (فرق لرونکی) فرسایش: په دې صورت کې فرسایش په ثابتو او بدلون موندونکو برخو سره جلاکیږي ، د فرسایش دغه میتود په هغو تصدیو کې کارول کیږي چې د ارزښت کموالی یې له یوې خوا د وخت د جریان تابع وي او له بلې خوا د ګټې وړ وي.

فرسایش په هغه ترتیب سنجول کیږی چې یوه برخه یې د ثابتو لګښتونو په توګه او بله برخه یې د بدلون موندونکو لګښتونو په توګه وسنجول شي. مثال یې ترانسپورتي موسسې دي چې یوه برخه یې د ثابتو لګښتونو او د طریقې په توګه سنجول کیږي اوبله برخه یې بدلون موندونکي لګښتونه دي چې دهمدغو لګښتونو په توګه معامله کیږي.

د فرسایش د لګښت په ارزولو کې معمولا له نوي قیمت څخه ګټه اخیستل کیږي.

مثال: د یوه ماشین د چمتو کولو قیمت ۱۰۰۰۰ افغاني دی، د بیلانس فرسایش یې ۲۰۰۰ افغانۍ او همداراز تخمیني فرسایش یې ۱۸۰۰ افغانۍ دی، چې په لاندي جدول کې بیانیږي.

Cr بیلانسي فرسایش (۱) Dr				Cr براوردي فرسایش (۲) Dr		
۲۰۰۰(۱	S)۲۰۰۰				۱۸۰۰(۲	S)۱۸۰۰
۲۰۰۰	۲۰۰۰				۱۸۰۰	۱۸۰۰

Cr (ماشین) Dr				Cr تخمینی فرسایش ( ) Dr		
۱۰۰۰۰(۱	S)۸۰۰۰ ۲۰۰۰(۱				S)۱۸۰۰	۱۸۰۰(۲
۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰				۱۸۰۰	۱۸۰۰

Cr بې طرفه نتیجه (Dr ۲				Cr دتصدی نتیجه (Dr ۲		
۲۰۰۰(۲	S)۲۰۰ S)۱۸۰۰				۱۸۰۰(۲	S)۱۸۰۰
۲۰۰۰	۲۰۰۰				۱۸۰۰	۱۸۰۰

De ګټه او زیان Cr				A د پای بیلانس P		
۲۰۰ بې طرفه نتیجه دتصدی نتیجه۲)۱۸۰۰	S)۲۰۰۰				۸۰۰۰ ماشینی	
۲۰۰۰	۲۰۰۰					

د ربحې براورد

ربح د په لاس کې لرونکي سرمایې د پاداش څخه عبارت ده. د لګښتونو په سنجونه کې تخمینی ربح په پام کې نیول کیږي چې په اساسي توګه سنجول یې د تصدۍ د پام وړ شتمنۍ څخه عبارت ده او د تجارتي او مالیاتی بیلانس له ارزښت سره نه یوځای کیږي ، ځکه په دې بیلانسونو کې له یوې خوا کم ارزښته اقتصادي متاع نه درجیږي او له بلې خوا دتصدۍ د اړتیا وړ شتمنی یوه برخه نه معلومیږي. حال داچې د غیر شتمنۍ لپاره د تادیه شوې واقعي ربح په محاسبه کې په پام کې نیول کیږي او د مخارجو په توګه معامله کیږي. د ربح د تثبیت لپاره باید د تصدۍ د اړتیا وړ شتمني چې د تصدۍ د موخو لپاره په کار اچول کیږي، په پام کې نیول کیږي. د هغو د تثبیت اساس د تصدۍ د اړتیا وړ شتمني دی او د تجارتي او مالیاتي ارزښتونو سره ورته والی نه مومي. ځکه چې په دغو بیلانسونو کې له یوه پلوه کم ارزښته اقتصادي امتعه اصلاً درج شوې نه ده او

له بل پلوه د تصدۍ د اړتیا وړ یوه برخه شتمني لکه مخفي شتمني او نور په دغه بیلانس کې نه راڅرګندیږي. د ربح د لګښتونو د سنجولو لپاره باید له یوه پلوه د تصدۍ د اړتیا وړ ثابته شتمني او له بل پلوه د تصدۍ د اړتیا وړ ګرځنده شتمني په پام کې ونیول شي. دا چې ګرځنده شتمني د کال په اوږدو کې په دوامداره توګه په بدلون کې ده، نو کلنی وسطي ارزښت یې په پام کې نیول کیږي. د تصدۍ د اړتیا وړ ثابتې او ګرځنده شتمنۍ ټول ارزښت، د شتمنۍ له هغې برخې نه چې له پاداش پرته تصدۍ ته ورکړ شوی، کمیږي. له ګټې پرته پورونه، د پیرودونکو وړاندې(پیشکي) ورکړه او د استوونکو پورونه د همدې شتمنۍ له جملې څخه دي.

د ربح د ثابت لګښت لپاره باید د تصدۍ د اړتیا وړ شتمني له نرخ سره ضرب کړو.

مثال: د تصدۍ د اړتیاوړ سیاره شتمني ۱۸۰AF ده په داسې حال کې چې د تصدۍ د اړتیاوړ ثابته شتمني ۳۴۰AF ده. له ربحې پرته قرض ۱۰AF دی مشتریانو ته مخکې ورکړل شوی پیسې ۱۵ AF او قرض لیږدونکي پیسې ۱۵AF دی. او هغه سرمایه چې د هغې لپاره ربح ورکول کیږي ۱۶۰AF ده.

په دې صورت کې واقعې ربح او تخمیني ربح په لاندې جدول کې بیانیږي.

= Afg ۵۲۰= ۲۴۰+۱۸۰	د تصدۍ د اړتیا وړسرمایه
= Afg ۴۰ =۱۵+ ۱۰+۱۵	د تقلیل وړ اقلام
= Afg ۴۸۰ = ۴۰- ۵۲۰	د تقلیل وړ اقلامو له وضع کیدو وروسته د تصدۍ د اړتیاوړ سرمایه

$$\text{اټکلي ربح} = \frac{۴۸۰ \times ۹ \times ۱}{۱۰۰} = ۴۳,۲۰$$

$$\text{واقعي ربح} = \frac{۱۶۰ \times ۱۰ \times ۱}{۱۰۰} = ۱۶$$

کیــــسه				واقعی ربح		
۱۶(۱	S)۱۶				S)۱۶	۱۶(۱
۱۶	۱۶				۱۶	۱۶

مصحع ربح برآوردی				ربح برآوردی		
۴۳,۲۰(۲	S)۴۳,۲۰				S)۴۳,۲۰	۴۳,۲۰(۲
۴۳,۲۰	۴۳,۲۰				۴۳,۲۰	۴۳,۲۰

بی طرف نتیجه		دتصدي نتیجه

مصعح ربح ۴۳,۲۰	واقعی ربح ۱۶ S) ۲۷,۲۰				S)۴۳,۲۰	ربح برآوردی۴۳,۲۰
۴۳,۲۰	۴۳,۲۰				۴۳,۲۰	۴۳,۲۰

ګټه او زیان	
بی طرفه نتیجه ۲۷,۲۰ S)۱۶	دتصدی نیتجه ۴۳,۲۰
۴۳,۲۰	۴۳,۲۰

تخميني ګواښونه (ریسک)

په دايمې ډول د يوې تصدۍ د راتلونکي پرمختګ د فعاليت په اړه معلومات نشته او د همدې ډاډګيرنې د نه شتون له امله د تصدۍ پروړاندې مختلف ګواښونه رامنځته کيږي.

د تصدۍ د ګواښونو په اړه بايد د تصدۍ د عمومی او خصوصي ګواښونو فرق وکړو.

د تصدۍ عمومي ګواښونه د تصدۍ د نفوذ دباندې ساحه کې ځای لري او د وړاندينې پرته د تصدۍ ګواښونو څخه بحث کوي لکه ، انفلاسیون ، د تقاضا ناڅاپي بدلون ، تخينکي پرمختګ اونور ، دغه ډول ګواښونه د سنجونې وړ نه دي او د لګښتونو په سنجولو کې په پام کې نه نيول کيږي.

په داسې حال کې چې د تصدۍ خصوصي ګواښونه د تصدۍ په هرې څانګې پورې اړه لري او د تخميني ګواښونو د لګښتونو په سنجولو کې په پام کې نيول کيږي. لکه موجود ګواښونه ، د ثابتې شتمنۍ ګواښونه او نور.

تخميني کرايه

کله چې له شخصي ودانيو څخه د تصدۍ د فعاليت په موخه ترې استفاده وشي، په دې وخت کې د اړکلي يا تخميني کرايې لګښتونه بايد په پام کې ونيول شي. دغه لګښتونه د فرصتي لګښتونو د پرنسيپ مطابق سنجول کيږي.

تخميني مزد

متصديانو په انفرادي تصديو او شخصي شرکتونو کې د خپل فعاليت لپاره مزد نه دی حاصل کړی نو ځکه دغه ډول فعاليتونه د لګښتونو په سنجولو کې د تخميني مزد په توګه معامله کيږي. تخميني مزد هم بايد د فرصتي لګښتونو په پرنسيپونو پورې اړوند وسنجول شي.

د درېیم څپرکي پوښتنې

۱. دهغو موسسو نومونه واخلئ چې د لګښتونو سنجول یا ټمام شوی قیمت یې پلی شي؟

۲. د سنجیدو د استهلاک او بیلانس ترمنځ څه توپیر شتون لري؟

۳. د تخمیني فرسایش په اړه د مثال په وړاندې کولو سره معلومات ورکړئ؟

۴. د بیلانسې فرسایش په اړه د مثال په وړاندې کولو سره معلومات ورکړئ؟

۵. سنجیدونکي ګواښونه کله او څنګه رامنځته کیږي؟

۶. سنجیدونکې کرایه څه ته وایي، بیان یې کړئ؟

۷. د تصدۍ د سنجیدونکي مزد په اړه معلومات وړاندې کړئ؟

۸. د فرسایش په سنجولو کې درې مهم ټکي کوم دي؟

۹. د فرسایش عوامل بیان کړئ؟

۱۰. تخمیني ربح څه ته وایي؟

په سوداګریزو تصدیو کې د لګښت سنجونې ډولونه

ټولیزه موخه:

د تجارتي او خدماتي موسسو د مصارفو د سنجش په عملیاتو کې پوهه او وړتیا.

د زده کړې موخې: محصلین به د دې څپرکي په پای کې له لاندې مطالبو سره آشنا شي:

- په تهیه او تدارکاتو کې د تخفیف د ډولونو په اړه لنډ معلومات.
- د ثابتو عمومي لګښتونو سنجول.
- د بدلون موندونکو لګښتونو سنجول.
- د عمده پیرودلو د قیمت سنجول.
- د تهیه کولو د قیمت سنجول.
- د تمام شوي قیمت سنجول.
- د نهایي پلورنې د قیمت سنجول.
- د لګښت د رامنځته کیدو د فورمول ترلاسه کول.

په سوداګریزو موسسو کې د بیلابیلو لګښتونو سنجول

لکه څرنګه چې پوهیږو سوداګریزې موسسې هغه موسسې دي چې اصلي فعالیتونه یې د پلورلو او پیرودلو فعالیتونه دي، یعنې د دغه ډول موسسو ګټې د پلورلو او پیرودلو په قیمت کې

د تفاوت د رامنځته کولو په وخت کې دي.

د سوداګریزو عملیاتو عادي دایره

هغې مودې ته ویل کیږي چې د متاع د پیرودلو له امله رامنځته شوې نقدې پیسې دوهم ځل شرکت ته ورکړل شي.

د موجودې امتعې د مصارفو د سنجولو عملیات:

د موجودې امتعې د مصارفو ارزولو عملیاتو د ترسره کولو له پاره دوې لارې وجود لري:

۱_ د موجودیو دوره یي روش

۲_ د موجودې امتعې دایمي روش

د امتعې ادواري روش (لاره)

په دې سیستم کې د موجودیو له پاره د موجودي کارت په پام کې نه نیول کیږي، او د امتعې ورود او خروج د موجودي په حساب کې نه ثبتیږي، له همد ې امله د امتعې د موجودي د تعین اندازه په هر تاریخ او د کال په پای کې لمړی په ګدام کې موجودې امتعې شمېرل کیږي او وروسته د په مرسته چې د قیمت ګذارۍ میتودونه دي، د هغوی LIFO, FIFOارزښت ټاکل کیږي.
د مصارفو د سنجش دایمي او مقایسوي دورې لاندې وړاندې کیږي، خو تر هغه مخکې لازمه ده چې په امتعې پورې اړونده د مختلفو تخفیفاتو په اړه معلومات تر لاسه کړو.

د تخفیف ډولونه

۱- سوداګریز تخفیف: د تخفیف د ورکولو په وخت کې دغه ډول تخفیف په دقیق ډول د متاع د پلورلو په وخت کې ورکول کیږي. دغه ډول تخفیف په عمده ډول اخیستلو ، چانه وهلو او نورو دلایلو ورکول کیږي ، دغه ډول تخفیف په دفترونو کې نه ثبتیږي او خالصې پیسې د تخفیف له کسر وروسته ثبتیږي.

۲- د متاع د معیوبیت په صورت کې د تخفیف ورکول: په دې صورت کې امکان لري په اخیستونکي باندې د متاع د پلورلو په وخت کې اخیستونکی ځیر شي، چې اخیستل شوي جنسونه عیب ولري او یا د خوښې وړ له نمونې سره جوړې نه وي ، په همدې منظور پلورونکی د عیب لرونکو جنسونو د پلورلو په وخت کې اخیستونکي ته تخفیف ورکوي.

۳- نغدي تخفیف: دغه ډول تخفیف د ژر ژر پیسو ورکولو په بدل کې چې اخیستونکی یې

پلورونکي ته ورکوي ، رامنځته کيږي.

مقداري تخفيف: که اخيستونکی يوه زياته اندازه جنسونه واخلي يا د پلورونکي دايمې پيرودونکی وی ، نوپه دې صورت کې ورته د پلورونکي لخوا مقداري تخفيف ورکول کيږي، چې ذکر شوی تخفيف په فوري توګه د قيمت د لست څخه منفې کيږي او پاتې قيمتونو ته بل جوړيږي او په عمده توګه پلورل کيږي.

مثال: د لست قيمت ، د يو جنس د عرضه کولو قيمت ۲۰۰۰۰ افغانۍ دی، که مقداري تخفيف يې ۵٪ وي د بل قيمت يا د اخيستلو عمده قيمت به يې څو وي.

١٠٠ ٪	٢٠٠٠٠	=د عرضې بيه
٪ ٥	١٠٠٠	=د مقدار تخفيف
٪ ٩٥	١٩٠٠٠	= په پور د عمده پيرودنې بيه

دويم مثال: که د يوه جنس قيمت لس زره افغانۍ وي، او خرڅونکی ، خريدار ته پنځه فيصده مقداري تخفيف ورکړي، په قرض باندې د عمده خريد قيمت پيدا کړي.

١٠٠	١٠٠٠٠	= د عرضې بيه
٥	٥٠٠	= د تخفيف بيه
٪ ٩٥	٩٥٠٠	= په پور د عمده پيريدو بيه

نقدي تخفيف

پلورونکی مشتريان هڅوي چې د تصدۍ غوښتنې ژر پوره شي.

مثال: د دې لپاره چې د يوې اونۍ په موده کې له شکمنو او له اصولو د لرې غوښتنو څخه مخنيوی وشي د اخيستونکي لپاره داسې شرطونه وړاندې کيږي چې که د قرض روپۍ د يوې مياشتې په دننه کې ورکړي، نو اخيستونکي ته تخفيف ورکول کيږي، چې دغه تخفيف د اخيستونکي لپاره د حاصل او د پلورونکي لپاره د مخارج حيثيت لري.

مثال: که د عرضې يا د يوه جنيس د ليست قيمت ۲۰۰۰۰ افغانۍ وي او پلورونکی ۵٪مقداري او ۲٪ نقدي تخفيف اخيستونکي ته ورکړي ، نو په دې صورت کې په نقدو پيسو د عمده خريد قيمت پيداکړی.

	١٠٠٪	٢٠٠٠٠ Af	= د عرضې بيه
	٥٪	١٠٠٠Af	= مقداری تخفيف
١٠٠٪	٩٥٪	١٩٠٠٠Af	= په پور د عمده پيريدو بيه

= نغدي بیه	۳۸۰Af	۲٪
= په نغده د عمده پیریدو بیه	**۱۸۶۲۰Af**	**۹۸٪**

دریيم مثال: مقداري تخفیف او ۳٪ نقد تخفیف اخیستونکی ته په پام کې نیسو ، په نقدو باندې دعمده پیرودلو قیمت پیداکړی.

د عرضی قیمت =	۱۰۰۰ Af	۱۰۰٪	
مقداری تخفیف =	۵۰۰ Af	۵٪	
په پور د عمده پیریدو بیه =	۹۵۰۰ Af	۹۵٪	۱۰۰٪
قیمت نقدی =	۲۸۵ Af		۳٪
په نغده دعمده پیریدو بیه =	**۹۲۱۵ Af**		**۹۷٪**

پوښتنه: د یوه جنس د عرضې قیمت ۹۶۰۰۰، مقداري تخفیف یې ۱۰٪ اونقدی تخفیف یی ٪ $\frac{۶}{۳}$ ۶ فیصده دی ، په قرض باندې د عمده پیرودلو قیمت (د بل قیمت)پیداکړی؟

= د عرضی بیه	۹۶۰۰۰ Af	۱۰۰٪	
= مقداری تخفیف	۹۶۰۰ Af	۱۰٪	
= په بور د عمده پیریدو بیه	۸۶۴۰۰ Af	۹۰٪	۱۰۰٪
= نغدي بیه	۵۷۷۶۰ Af		٪ $\frac{۲۰}{۳}$
= په نغده دعمده پیریدو بیه	**۸۰۶۴۰ Af**		٪ ۹۳ ۳۳

پوښتنه: په یوه تجارتي جنس کې د عرضې قیمت ۱۸۰۰۰۰AF افغانی دی پلورونکی د اخیستونکي لپاره ٪ $\frac{۱}{۳}$ ۸ مقداري تخفیف او همداراز ٪ $\frac{۲}{۳}$ ۴ نقدي تخفیف په پام کې نیسي په قرض او نغدو باندې عمده قیمت پیداکړی.

= د عرضی بیه	۱۸۰۰۰۰ Af	۱۰۰٪	
= مقداری تخفیف	۱۵۰۰۰ Af	٪ $\frac{۲۵}{۳}$	
= په پور د عمده پیریدو بیه	۱۶۵۰۰۰ Af	٪ $\frac{۲}{۳}$ ۹۱	۱۰۰٪
= نغدي بیه	۷۷۰۰ Af		٪
= په نغده دعمده پیریدو بیه	**۱۵۷۳۰۰ Af**		٪ $\frac{۲}{۳}$ ۹۵.

دتهیه کولو لګښت

د دې لپاره چې خام ، معاونه او د سوداګرۍ په صنایعو کې محرکه مواد د پلورلو د ځای څخه مثلا د یو بهرني ملک څخه کابل یعني اخیستونکي ته راورسوو، نو په دې صورت کې په لاره کې

يولړ لګښتونه رامنځته کيږي لکه ، د ترانسپورټ کرايه ، د ليږدولو لګښتونه ، د بيمې لګښتونه ، د ګمرکي محصول لګښتونه ، د ګدام لګښتونه ، د اخيستلو د کميشن لګښتونه او نور.

د تهيې بيه

له هغه قيمت څخه عبارت دی چې اقتصادي متاع يا د کار توکي د تصدۍ د کار تر ځای پورې ورسيږي، يعنې د اخيستنې په قيمت د تهيې لګښتونه واچول شي او مقداري او نغدي تخفيف له هغه څخه منفي يا وايستل شي.

مثال: کله چې د يو جنس د عرضې قيمت ۹۶۰۰۰AF افغانی وي او مقداري تخفيف يې ٪۱۰ او نغدي يې ٪$۶\frac{۲}{۳}$ وي د تهيې قيمت يې پيداکړي؟

= د عرضی بیه	۹۶۰۰۰ Af	٪۱۰۰		
= مقداری تخفیف	۹۶۰۰ Af	٪۱۰		
= په پور د عمده پیریدو بیه	۸۶۴۰۰ Af	٪۹۰	٪۱۰۰	
= نغدي بیه	۵۷۶۰ Af		٪$\frac{۲۰}{۳}$	
= په نغده د عمده پیریدو بیه	۸۰۶۴۰ Af		٪۹۳,۳	٪۱۰۰ ٪۹
= د تهیی بیه	**۸۷۸۹۷ Af**			**٪۱۰۹**

مشترک (غيرمستقيم) لګښتونه

له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دی چې په مستقيمه توګه د توليد په فې واحد او يا په امتعې باندې نه ارزيابي کيږي، بکلې په ټمام شوي قسمت کې د يوه تناسب د فيصدي په اساس ارزول کيږي.

په سوداګرۍ کې د متاع له تهيې پرته ټول لګښتونه، د مشترکو لګښتونو په نوم ياديږي، چې دغه لګښتونه د عمومي اداري لګښتونو يا سوداګريزو لګښتونو په نوم ياديږي.

معاشونه ، ماليه ، د سوزيدو بيمه ، استهلاک ، ټولنيز لګښتونه، د ترميم لګښتونه او نور د مشترکو لګښتونو په نوم ياديږی.

پوښتنه: هغه وخت چې د يو جنس دعرضې قيمت ۹۶۰۰۰AF افغانۍ وي او مقدايي تخفيف يې ٪۱۰ فيصده اونقدي يې $۶\frac{۲}{۳}$ فيصده وي او همداراز د تهيې لګښت يې ٪۹ فيصده وي او له بلې خوا مشترک لګښتونه ٪۲۰ وي ټمام شوی قيمت يې پيداکړۍ؟

د عرضی بیه	۹۶۰۰۰ =	٪۱۰۰
مقداری تخفیف	۹۶۰۰ =	٪۱۰

په پور د عمده پیریدو بیه	= ۸۶۴۰۰	۹۰٪	۱۰۰ ٪		
نغدي بیه	=۵۷۶۰		$\frac{۲۰}{۳}$ ٪		
په پور د عمده پیریدو بیه	= ۸۶۴۰,۰		۹۳ $\frac{۱}{۳}$ ٪	۱۰۰٪	
د تهیی لګښت	= ۷۲۵۷,۶			۹٪	
د تهیی بیه	۸۷۸۹۷,۶			۱۰۹٪	۱۰۰٪
ګډ لګښت	=۱۰۵۹۷۷,۵۲				۲۰٪
تمامه شوی بیه	**= ۱۹۳۸۷۵,۱۲**				**۱۲۰٪**

د خرڅلاو د قیمت سنجش

په لومړی سرکې باید په تمام شوي قیمت ګټه ور زیاته کړو، ترڅو د پلورلو موقت قیمت لاسته راشي.
هغه هیوادچې د مرکزي پلان له لاري اقتصاد لري، د یوې فیصدۍ پراساس ګټه لاسته راوړي.
خو په هغو هیوادونو کې چې د آزاد بازار اقتصاد لري، په خپله تصدۍ یا دولت د ګټې په تعینولو کې دومره دخالت نه لري او د وروستي پلورلو په واسطه ګټه ترلاسه کیږي او د پلورلو قیمت د عرضې او تقاضا په اساس تعین کیږي.

مثال: د یوه تجارتی جنس د عرضې قیمت ۱۸۰۰۰۰AF افغانی دی. پلورونکی ،پېرودونکي ته ٪ $\frac{۱}{۳}$ ۸ فیصده مقداري او ٪۲ فیصده نقدي تخفیف ورکوی که تهیه کولو لګښتونه ۵۳۰۰AF افغانۍ وي نوپه دې صورت کې د اخیستونکي تجارتي تصدۍ ٪۲۰فیصده ګټه په پام کې نیسي او همداراز ٪۵ د پلورلو مشترک لګښتونه ، ٪۱۵ ضافي پیسې او ٪۱۰ فیصده د پرچون زیاتوالی په پام کې نیسي نو په دې صورت کې یې نهایي قیمت پیداکړئ؟

د بیی لیست	= ۱۸۰۰۰۰ Af	۱۰۰٪			
مقداری تخفیف	= ۱۵۰۰۰ Af	۸ $\frac{۱}{۳}$ ٪			
په پور د عمده پیریدو بیه	= ۱۶۵۰۰۰ Af	۹۱ $\frac{۲}{۳}$ ٪	۱۰۰٪		
نغدي بیه	= ۳۳۰۰ Af		۲٪		
په پور د عمده پیریدو بیه	= ۱۶۱۷۰۰ Af		۹۸٪	۱۰۰٪	
د تهیی مصارف	= ۵۳۰۰ Af			۳,۲۸٪	
د تهیی بیه	=۱۶۷۰۰۰ Af			۱۰۳,۲۸٪	۱۰۰٪
مشترک مصارف	= ۱۶۷۰۰ Af				۱۰٪
تمامه شوي بیه	= ۱۸۳۷۰۰ Af	۱۰۰٪			۱۱۰٪
مفاد	۳۶۷۴۰ Af	۲۰٪			

د مؤقت خرڅلاو بیه	= ۲۲۰۴۴۰ Af	۱۲۰٪	۱۰۰٪
د خرڅلاو مشترک مصارف	=۱۱۰۲۲ Af		۵٪
په نغده د عمده خرڅلاو بیه	=۲۳۱۴۶۲ Af	۱۰۰٪	۱۰۵٪
د پور په اساس تزئید	=۱۱۵۷۳ Af	۵٪	
په پور د خرڅلاو بیه	=۲۴۳۰۳۵ Af	۱۰۵٪	۱۰۰٪
د پرچون په اساس تزئید	=۲۴۳۰۳,۵ Af		۱۰٪
د خرڅلاو وروستی بیه	**=۲۶۷۳۳۸,۵ Af**		**۱۱۰٪**

په تجارت کې کلکولیشن

کلکولیشن د حساب قیمت یا د لګښتونو سنجونې ته وایي. کلکولیشن د بل له قیمت څخه د پلورنې د قاطع قیمت ترپایه پورې دوام کوي ، داچې آیا سوداګر خپل تجارتي مال په حساب شوي قیمت پلوري، په دې پورې اړه لري چې آیا داجنس په ازاد ډول د سنجولو وړ دی او آیا رقابتی جنس دی او که نه؟

- ډیری وختونه قیمت د آزاد رقابت یا د مولد په واسطه تعین کیږی، خو په هر صورت کې د تصدۍ کلکولیشن بابیزه نه دی، یعنې هدف یې دادی ترڅو تثبیت کړی چې سوداګر په حد اکثر ډول کوم قیمت د اخیستلو په وخت کې اخیستونکي ته ورکړی ترڅو وکولای شي هم خپل لګښتونه پوره کړی او هم مناسبه ګټه ترلاسه کړي، نو په دې صورت کې کولیکشن د پلورلو له قیمت څخه پیل او په معکوس ډول د اخیستلو قیمت پیداکړي. لاندې څو ډوله حسابونه باید وپیژنو:
- د پیرودلو د قیمت کلکولیشن.
- د تهیه کولو د قیمت کلکولیشن.
- د تمام شوي کلکولیشن قیمت.
- د پلورلو د قیمت کلکولیشن.

که څوک وغواړي چې کلکولیشن وکړي باید د کلکولیشن د شکل جدول وپیژني.

د مقداري تخفيف د
ليست قيمت

د بل قيم
- نغدي تخفيف

د اخستلو بيه
+ مصارف تهيه

د تهيې بيه
+ اداري عمومي مصارف

د تمام شوي قيمت
+ مفاد (ازممد)

د خالص خرڅلاو قيمت
+ ماليه برفروش(درصد)

د غيرخالص خرڅلاو بيه
+ تخفيف نقدى

په پور د خرڅلاو قيمت
+ تخفيف مقدارى

د عرضې بيه

د اخستو
قيمت

د تهيې قيمت

دتمام شوي
قيمت

د خرڅلاو قيمت

د تهیه کولو ساده کلکولیشن

مثال: یو سوداګر خپل تجارتي مال په ۶۳۰kg کیلو ګرامه خالص وزن سره واردوي ، او بارجامه یې ۳۰kg کیلوګرامه وزن لري د ۱۰۰kg کیلو ګرامه خالص وزن لپاره یې د بل قیمت $ ۲۱۵-دی. نو د مال لیږونکی ٪۵ فیصده مقداري تخفیف او٪۲نقدي تخفیف ورکوي. د۱۰۰kg کیلو ګرامه لپاره ۵۰/۴$ د حمل اونقل اصلي لګښتونه او $ -/۴د فرعي لیږدوني لپاره دی.

یادښت: لومړی باید د کلکولیشن جدول ترتیب شي.

غیر خالص وزن

- بارجامه ۶۳۰kg
  -۳۰kg
  ———
  ۶۰۰kg

د خالص ۱۰۰kg لپاره $ - /۲۱۵ خالص وزن او د لیست قیمت ۱۲۹۰/$ دی.

(۲)	٪۵	مقداری	تخفیف	۶۴/۵۰$	
				۱۲۲۵/۲۰$	د بېل بیه
٪۲(۳) نغدي تخفیف				۲۴/۵۰$	
(۳)				۱۲۰۱/۵۰$	
	اصلی حمل ونقل = ۲۸,۳۵$				
	فرفی حمل ونقل = $ - .۴			+۳۲/۳۵$	
	۲,۰۵= ۱۲۳۳,۳۵:۶۰۰یعنی :			۱۲۳۳,۳۵$	د تهیی بیه

د ۱kg کیلو ګرام لپاره د قیمت تهیه کول ۰۵/۲ $ دی، مثال ددوهم ځل لپاره یې وسنجوئ. د نتیجې تخمینول مو هیر نه شي.

۱- بارجامه حسابیږي

الف – په واقعې توګه د بارجامې د وزن په پام کې نیول.

ب – د وسطي بارجامې په پام کې نیول.

ج – په پام کې نه نیول کیږي یعنې داچې نه کسر کیږي نو په دې صورت کې بارجامه په قیمت کې نیول کیږي.

- که مقداري یا نقدي تخفیف په مشترک ډول راوړل شي، نو په دایمې ډول مقداري تخفیف د حساب له تخفیف وړاندې حسابیږي.

د تهیه کولو مرکب کلکولیشن

د تجارت څو قلمه مشترک مال تهیه کیږي ، وزني لګښتونه او مشترک ارزښت لاسته راځي چې په دې ارتباط د تجارت هرقلم مال د تقسیم وړ دی.

یادښت:

وزني لګښتونه (اصلي او فرعي لیږل رالیږل ، فرعي لیږل رالیږل او ګمرکي محصول) د هرقلم تجارتي مال وزن ته په کتوسره ، د ارزښت مصارف (د کمیشن کارانو د محصول بیمه) د هر قلم تجارتي مال ارزښت ته په کتوسره ویشل کیږي.

بیلګه: په یو وار لیږلو کې دوه قلمه تجارتي مال تهیه کوو:

۱- سوداګریز مال - ۱۲۵۰kg کیلوګرامه ناخالص وزن په ۶۸/$ فیصده قیمت.

۲- سوداګریز مال: ۵۵۰kg کیلو ګرامه خالص وزن په ۶۴/$ فیصده قیمت سره د دواړو قلمو بارجامې سره ۲٪ فیصده په حساب کې راځي ؛ لګښتونه په لاندې ډول دي:

۲۹۱/$ اصلي لیږل رالیږدل ، ۶/$ فرعي لیږل رالیږل ، ۱۲/$ د کمیشن بیمه ، او ۳۵/$. د نماینده کمیشن.

الف – د حساب مجموعي قیمت پیداکړئ؟

۱- تجارتي مال:

غیر خالص وزن ۲۵۰kg

۲٪ بار جامه ۲۵kg

خالص وزن ۲۲۵ ۶۸kg=   ۸۳۳kg

تجارتي مال :

غیر خالص وزن ۵۵۰ kg

۲٪ بارجامه ۱۱kg

خالص وزن ۵۳۹kg به ۴۶=۹۴kg, ۲۴۳٪ kg

۱۰۸۰,۹۴

ب- وزني لګښتونه وویشئ:

د۱۸۰۰ kg غیر مجموعي خالص وزن لپاره ۲۹۷/$ وزني لګښتونه رسیږي، پر ۰,۱۶۵$ =۲۹۷:۱۸۰۰ یو کیلوګرام غیر خالص دا معنی لري:

۲۰۶,۲۵$:I=۱۲۵۰×۰,۱۶۵ د یو قلم وزني لګښتونه

۵۵۰= ۹۰,۷۵$:II×۰,۱۶۵ د یوقلم وزني لګښتونه

۲۷۹/- $

ج – د ارزښت لګښتونه وویشئ. د ۴۷/- $ مجموعي حسابي قیمت لپاره ، د ارزښت لګښتونه د حسابي قیمت پر یو $ دالر رسیږي.

۴۷:۱۰۸۰,۹۴= ۰,۰۴۳۴۸۱

دامعنی لري چې:

د لومړی قلم لپاره ارزښت مصارف: ۶۳۰۲۲ = ۸۳۳ ×۰,۰۴۳۴۸۱

د دوهم قلم د ارزښت مصارف: $\frac{۱۰,۷۸ \$}{۴۷/- \$}$ = ۰,۰۴۳۴۸۱ × ۲۴,۷۹۴

د- د هر قلم تجارتي مال کیلوګرام د تهیه کولو لپاره حساب کړئ؟

دتمام شوي قیمت کلکولیشن:

په داسې حال کې چې د لیږلو رالیږلو اصلي لګښتونه ، فرعي لیږل رالیږل ، ګمرکي محصول ، او د مال د ترانسپورت بیمه په مطلوب او مستقیم ډول حسابیدای شي ، نوباید عمومي تجارتي لګښتونه لکه معاشونه ، کرایه ، مالیه ، فعالیت خونه ، د اعلان لګښتونه ، اداري عمومي لګښتونه او نور باید په عمومي ډول په یو معین ډول وویشل شي.

د دې مقصد لپاره په یوه معین وخت کې بایدد خرڅ شوي مال مشترک ارتباط په پام کې ونیسو، لکه یو کال ته نسبت ورکوو او د اخیستلو د قیمت په فیصدۍ یې سنجوو:

مثال: سوداګر د متاع د اخیستلو په حساب کې دخپلو ثبت شویو معاملاتو څخه د متاع د ا خیستلو قیمت، د خرڅ شوي مال اخیستل پیداکوي.

د متاع د اخیستلو حساب	
راليږونکی ته ۱۰۰۰۰ مستردي	۶۰۰۰۰ مجوداولی
وروستۍ موجودي۸۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰ خریداری
د تهیې په بیه خرڅلاو ۳۷۸۰۰۰	۸۰۰۰ د پیریدو مصارف
۴۶۸۰۰۰	۴۶۸۰۰۰

نو په دې لحاظ د خرڅ شوي مال د اخیستلو قیمت ‎$/۳۷۸۰۰۰‎ دی.

تجارتي لګښتونه (مشترک لګښتونه) د مثال په توګه ‎$/۳۰۲۴۰‎ دی د تجارتي لګښتونو نرخ څو دی؟

۳۷۸۰۰/- $ =۱۰۰٪

۳۰۲۴۰/- $ =× ٪

$$\frac{100 \times 30240\ \$}{378000\ \$} = \frac{3024}{378} = 8\%$$

نو له دې امله د تجارتي لګښتونو نرخ ٪۸ دی

که د فیصدۍ د تزیید په مرسته تجارتي لګښتونه د چمتو شوو مالونو د تهیې پر بیه د هغې د ونډې په پرتله زیات کړو، نو د تمام شوي لګښت بیه په لاس راځي.

د پېر بیه + تجارتي لګښت = تمامه شوې بیه

د تزیید کمک باید پر ټولو راڅرګند شویو لګښتونو باندې په یو کال کې وپوښول شي، معنا دا چې باید حساب شي(د کنټرول په واسطه محاسبه).

د پلورلو کلکولیشن: په هغه صورت کې چې په تمام شوي قیمت ګټه ور زیاته کړو، د خالص پلورلو قیمت (د پلورلو فعلي قیمت) حاصلیږي.

د ګټې تزیید ترکیب شوی له:

۱- د تصدۍ مزد د ساتنې (پاداش) په توګه د کار لپاره اجرا کیږي.

۲- په بیلانس کې د ظاهرې شوې شخصی پانګې څخه دپانګې ربح.

۳- د احتمالي ګواښ لپاره ، ګواښمن مزد

د مثال په توګه که چیرې په خالص پلورلو باندې د متصدۍ مزد ‎$/ ۸۰۰۰‎ ربح ، او سرمایه په۶ = ‎$/۱۸۰۰٪‎ ، د خطر مزد پر ٪ $\frac{1}{2}$ ۱ باندې او خالص خرڅلاو = - ‎/۳۰۰۰‎ حساب کړو، نو حساب شوې ګټه ‎$-/۱۲۸۰۰‎ ده او په یو وار پلورلو باندې ۲۰۰,۰۰۰ نسبت رامنځته کیږي او همدارازد ګټې زیاتوالی له ٪۶,۴ څخه زیاتیږي.

تمامه شوې بیه + مفاد = د خالص خرڅلاو بیه

یادښت:

د پلور مالیه (په سلو کې) له نغدي تخفیف مخکې (په سلو کې) له مقداري تخفیف مخکې نغدي تخفیف

مثال۱-

(۱)

د غیر خالص خرڅلاو بیه	۸۹٪ = ۱۸۹۰	۹۰٪	
+۲٪ (په سلوکې) نغدي تخفیف	۲٪ = ۳۸/۵۷$		(۲)
		۱۰٪	
په پور د خرڅلاو بیه	۱۰۰٪ = ۱۹۲۸/۵۷$	۱۰۰٪	
۱۰٪ مقداری تخفیف(په سلو کې)	۲۱۴/۲۹$ ٪		

۲۱۴۲/۸۶

د حساب ترتیب په آسانۍ سره درک کیږي، خو په هغه صورت کې چې هغه معکوس کړو.

دعرضې قیمت	۰۰۰۰ -
۱۰٪ مقداری تخفیف	۰۰۰۰
د پلورنې قیمت	۰۰۰۰
۲٪ نقدي تخفیف	۰۰۰۰ -
د غیر خالصې پلورنې قیمت	۱۸۹۰/-$

د عرضی قیمت ۲۱۴۲,۸۶$	٪۱۰۰		
٪۱۰نغدی تخفیف ۲۱۴,۲۹$	٪۱۰	(۲)	
د خرڅلاو بیه پر ۱۹۲۸,۵۷$= ٪ ۱۰۰	٪۹۰	٪۹۰	
۲٪ نغدی تخفیف۳۸,۵۷$ ٪ ۲			
د خالص خرڅلاو بیه ۱۸۹۰/-$ ۹۸٪			

دوهم مثال: په پلورنې باندې ماليه ، نقدی او مقداری تخفيف:

د عرضی بیه — ۱۰۰٪ = ۰۰۰۰

د مقدار تخفیف(د عرضی له بیې) — ۱۰٪ = ۰۰۰۰

(۳)

په پور د خرڅلاو بیه — ۱۰۰٪ — ۹۰٪ = ۰۰۰۰

۲٪ نغدی تخفیف (په پور د خرڅلاو له بیې) — ۲٪ =۰۰۰

(۲)

د غیر خالص خرڅلاو بیه — ۹۸٪ — ۱۰۰٪ = ۰۰۰۰
۴٪ مالیه په خرڅلاو

د غیر خالص خرڅلاو له بیې — ۴ ٪ =

د غیر خالص خرڅلاو بیه — ۹۶ ٪ = ۱۸۹۰

دریيم مثال: د (نمایندہ ګانو کمیشن او پورتنیو مثالونو په څیر دنورو د زیاتوالي) په اړه دريم دنمايندہ ګانو کميشن بايد د سوداګرۍ د ۸۷ مادې په پام کې نيولو سره د پلورنې له قيمت څخه په قرض کې وشميرل شي ، په نغدو باندې د پلورنې قيمت بايد د کميشن په اندازه کم نه شي. کميشن بايد د اخيستونکي لخوا ورکړل شي. د حساب له پلوه د حساب کميشن او نغدي تخفيف بايد د فيصدۍ په يوه نرخ کې جمع نه کړای شي.

د يوجنس د خالصې پلورنې قيمت $-/۱۸۹۰ دی، چې د ګدام دعرضې قيمت له هغه څخه لاسته راځي، په داسې حال کې چې ٪ ۱۰مقداري تخفيف ،٪ ۲۰نقدي تخفيف ،٪ ۵ د نماينده ګانو کميشن او ٪ ۴ماليه د پلورنې لپاره په پام کې نيول شوې ده.

غوره ده چې د ٪-/۱۰۰ عرضې له قيمت څخه يې پيل کړو او په دې ترتيب مجموعي زياتوالی د حساب په فيصدۍ وويشو.

په لاندې ترتیب:

د عرضې بیه	=٪ ۱۰۰	له پاسه دې ښکته حساب شي.
۱۰٪- مقداری تخفیف	=۱۰٪	
د قرض بیه	=٪ ۹۰	
۲٪- نغدی تخفیف (په پور د خرڅلاو له بیې)	=٪ ۱,۸	
په نغده د خرڅلاو بیه	= ٪ ۸۸,۲	
۵٪- کمیشن (په پور د خرڅلاو بیه	=۴,۵٪	
د غیر خالص خرڅلاو بیه	=٪ ۸۳,۷	
۴٪-د پیریدو مالیه (په نغده د خرڅلاو له بیې)	= ٪ ۳,۵۲۸	
د خالص خرڅلاو بیه	=٪ ۸۰,۱۷۲	

حل

$-/۱۸۹۰ ٪ ۸۰,۱۷۲= (قیمت فروش خالص)
٪ ۱۰۰= ؟ (قیمت عرضه)
$\frac{۱۸۹۰\times۱۰۰}{۸۰,۱۷۲}$ = ۲۳۵۷,۴۳۲

نو له همدې امله د عرضې قیمت ۲۳۵۷,۴۳$ دی.
په دې ترتیب باید امتحان کړو چې د ۲۳۵۷,۴۳$ څخه پیل شي !

د عرضې بیه $۲۳۵۷,۴۳

۱۰٪- مقداری تخفیف $۲۳۵,۷۴

په پور د خرڅلاو بیه $۲۱۲۱,۶۹

۲٪- نقدی تخفیف $۴۲,۴۳

په پور د خرڅلاو بیه $۰۰۰۰۰۰

۵٪- کمیشن ۰۰۰۰۰۰٪

د غیر خالص خرڅلاو بیه $۰۰۰۰۰۰

۴٪- په پیریدو مالیه $۰۰۰۰۰۰

د خالص خرڅلاو بیه $۰۰۰۰۰۰۰

د کلکولیشن زیاتوالی د کلکولیشن فکتور او تجارتي پایه

د تجارتي مصارفو لپاره د فیصدۍ نرخ ، او په تجارتي تصدیو کې ګټه او مالیه ډېری وختونه مساوي پاتې کیږي. له همدې امله کلکولیشن ترډیرې کچې آسانیږي ، او په هغه صورت کې باید داسي یو مجموعي زیاتوالی پیداکړو چې ټول انفرادي زیاتوالی په دې کې ځای شي.

یادونه: د کلکولیشن زیاتونه د تهیې د قیمت او د خرڅلاو د قیمت غیر خالص تفاوت دی چې د تهیې د قیمت د فیصدۍ له درکه چمتو کیږي.

د کلکولیشن فکتور

هغه اساسي عدد دی، چې له هغه سره د تهیې قیمت ضربیږي ترڅو په مستقیم ډول دغیر خالصې پلورنې قیمت ترلاسه کړو.

په یوې تجارتي موسسې کې٪ ۱۲ تجارتي لګښتونه ،٪ ۲۵ د ګټې زیاتوالی او ٪ ۴ د پلورنې مالیه پیداکړئ.

الف - د کلکولیشن زیاتوالی

د مسلې د آسانتیا لپاره له د تهیې له $-/۱۰۰ قیمت څخه پیل کوو.

د تهیی قیمت	$-/۱۰۰	
	$-/۱۲	٪۱۲+ تجارتی مصارف
تمام شوی قیمت	$-/۱۱۲	
	$-/۲۸	٪۲۵+ د مفاد تزئید
د خالص خرڅلاو قیمت	$-/۱۴۰	
	۸۳$/۵	٪۴+ (په سلو کې) د خرڅلاو مالیه
د غیرخالص خرڅلاو قیمت	۸۳$/۱۴۵	

د کلکولیشن فکتور

ب - د تهیې په یوقیمت

- /۱۰۰ د غیر خالصې پلورنې یو قیمت $۱۴۵,۸۳ پورې اړه لري.
- /۱ د یوې غیر خالصې پلورنې قیمت $۱,۴۵۸۳ = پورې اړه لري.
- /۲۰ د یوې غیر خالصې پلورنې یو قیمت ۲۰×۱,۴۵۸۳ = ۲۹,۱۷   پورې اړه لري.

یادښت:

د کلکولیشن فکتور × د تهیی قیمت = د غیر خالص خرڅلاو قیمت

تطبیق: د یوه تجارتي مال د تهیه کولو قیمت $-/۵۳۲ دی، غیر خالص قیمت یې تعین کړئ؟

مرسته:

الف- د کلکولیشن زیاتوالی: د تهیې قیمت =$-/۵۳۲+۴۵,۸۳٪ د کلکولیشن زیاتوالی ۴۵,۸۳=$۰۰۰۰۰۰×=۵,۳۲

د غیر خالصې پلورنې قیمت =$۰۰۰۰۰

ب- دکلکولیشنن فکتور: د غیر خالصې پلورنې قیمت = ۱,۴۵۸۳×۵۳۲$۰۰۰۰۰ د کلکولیشن فکتور په مرسته د غیر خالصې پلورنې قیمت په واسطه د تهیه کولو قیمتونه:

$-/۱۵,۵۰,۲,۵۰-/,۵۰-/,۳۰-/,۲۰۰-/,۱۰-/,۱۲-/,۲۲ تعین کړی، خو په هغه صورت کې چې د کلکولیشن زیاتوالی ۴۵)٪۳۶(٪ وي.

ج- تجارتي پراختیا

د غیر خالص خرڅلاو بیه	=	۱۴۵,۸۳$
د تهیې بیه	=	۱۰۰/-$
تفاوت	=	۴۵,۸۳$

۱ =۱,۴۵۸٪ دغیر خالصې پلورنې قیمت.

۳۱,۴۳ =۴۵,۸۳:۱,۴۵۸٪ د غیر خالصې پلورني قیمت.

په دې ترتیب تجارتي پراختیا ۳۱,۴۳٪ ده

د کلکولیشن د زیاتوالي ارتباط او تجارتي پراختیا په لاندې مثالونو کې روښانه کیږي.

زیاتول	۱۰٪	$۲\frac{۱}{۲}$٪	۲۰ ٪	۲۵٪	×٪	۶۰٪
تجارتي تهیه کول	×	×	×	×	$۳۳\frac{۱}{۳}$٪	۳۰٪

د ثابتو مجموعي لګښتونو سنجول

د لا ښې پوهیدنې په موخه د ثابتو لګښتونو ځانګړتیاوې په لاندې توګه سنجوو:

فرض کوو چې د یوې کارخانې میاشتنۍ اجاره ۳۰۰۰۰۰ افغانۍ ده. اول دا چې د اجارې قیمت ثابت دی، په دې مانا که امتعه تولید شي او که نه، په دې پیسو کې هیڅ ډول بدولون نه راځي. دوهم دا چې د هرې امتعې د لومړني سهم په زیاتولو سره د هرې امتعې مصرف هم کمیږي. فرض کړی چې د کارخانې تولید ۱۰۰ عدده دی، که وغواړو ووایو چې د هرې امتعې سهم د اجارې له مجموعي مصرف ۳۰۰۰۰۰ افغانیو څخه څومره دی، په دې توګه عمل کوو.

$$\text{د یو واحد اجارې لګښت} = \frac{\text{د اجارې ټول لګښت}}{\text{د امتعې تعداد}}$$

$$\text{افغانی }1500 = \frac{300000}{200}$$

په دې معنی چې د تولید په زیاتولو سره د فی واحد ثابت مصارف کمیږي او د تولید له کموالي سره د فی واحد ثابت مصارف زیاتوالی پیدا کوي. د مصرف فورمول په لاندې ډول دی.

د متاع قیمت × د متاع مقدار = مصارف

د عمومي متغیره مصارفو سنجول

متغیره مصارف هم خپلې خاصې ځانګړتیاوي لري.

ددې مصارفو دتشخیص له پاره کولای شو هغه په لاندي توګه وشمیرو.

لومړی: داچې دا مصارف په مجموعي توګه له تولید سره ارتباط لري، په دې مانا، چې د تولید له زیاتوالي سره د تولید کموالی یا زیاتوالی هم کمیږي.

دوهم: د یوې واحدې امتعې متغیر مصرف ثابت دی، ان که د تولید مقدار ډیر یا لږ هم شي.

دریم دا چې تولیدي دایرې په ساده او اسانه توګه د تخصیص وړ دي، د بیلګې په توګه: د دولسو میزونو د جوړولو له پاره ۸ متره مربع لرګي ته ضرورت لرو، او که وغواړو چې ۲۴ میزونه جوړ کړو نو ۱۶ متره مربع لرګیو ته اړتیا لیدل کیږي.

$$\text{مصرف متحول فی واحد} \quad \frac{\text{د تولید تعداد}}{\text{د خامو موادو مصرف}} = \frac{12}{8} = 1{,}5m^2 \text{ مترمربع}$$

که تولید ٦ عدده وي

$$\text{مصرف فی واحد متحول} = \frac{۶}{۴} = ۱,۵m^۲ \text{ متربع}$$

که تولید ٦ عدده میزونه شي او ٤ متره مربع لرګیو ته ضرورت وي، نو په دې صورت کې د في واحد متحول مصارف ثابت وي. او په څومره اندازه چې تعداد ډیریږي، په هماغه اندازه د خامو موادو مصرف هم زیاتوالی مومي.

د څلورم څپرکې د مطالبو لنډیز:

په سوداګریزو موسسو کې د لګښت ارزول

تجارتي موسسې هغه موسسې دی چې اصلی فعالیتونه یې پلورل او پیرودل وي.

د تجارت د عملیاتو عادی دایره: یو اوږد وخت دی، ترڅو نقدي پرداخت شوې پیسې چې د اخیستلو له پلوه متاع شرکت ته لاړه شي.

د موجودو لګښتونو د ارزولو لارې چارې په دوه ډوله دي

۱- موجودې دایروی لارې

۲- د موجودې متاع دایمې لارې.

د تخفیف ډولونه:

سوداګریز تخفیف:

دغه تخفیف په دقیق ډول د پلورلو په وخت کې اخیستونکي ته ورکول کیږي. دغه تخفیف په ځینو دلایلو (چانې وهلو، تخفیف غوښتلو) وروسته ورکول کیږی. دغه تخفیف په محاسبه کې ثبتیږي.

۲- تخفیف د متاع د معیوبیت یاخرابوالي له امله ورکول کیږي.

۳- نقدي تخفیف:

د زور نیونې په صورت کې د مطالبو د اخیستونکی لخوا د تخفیف غوښتل به محاسبه کې ثبتیږي.

د تخفیف سنجول

$$۴۰۰۰۰ . \frac{۱۰۰}{۱۰} = ۴۰۰۰$$

د عرضی قیمت	۴۰۰۰۰	٪۱۰۰
مقداری تخفیف	۴۰۰۰	٪۱۰
په پور د عمده پیریدو قیمت	۳۶۰۰۰	٪ ۹۰

د نقدي تخفیف سنجول

پە پور د عمده پیریدو بیه	=	۳۶۰۰۰	٪۱۰۰	
نغدی تخفیف	=	۱۴۴۰	٪۴	-
		پە نغده د عمده پیریدو بیه	۳۴۵۶۰	٪۹۶

$$36000 \cdot \frac{۴}{۱۰۰} = ۱۴۴۰$$

د تهیې د قیمت سنجول:

پە پور د عمده پېر بیه	۴۰۰۰۰	۱۰۰
د تهیې لګښت	۲۰۰۰	۵ +
د تهیې بیه	۴۲۰۰۰	٪۱۰۵

د تمام شوی قیمت سنجول

د تهیې بیه	۶۰۰۰۰	۱۰۰
د پېر ګټې لګښت	۱۲۰۰۰	٪۱۰
تمامه شوې بیه	۴۶۲۰۰	٪۱۱۰

$$42000 \cdot \frac{۱۰}{۱۰۰} = ۴۲۰۰$$

د موقت قیمت د پلورنې سنجول

تمامه شوې بیه	۶۰۰۰۰	۱۰۰
مفاد	۱۲۰۰۰	٪۱۰
د موقت پلور بیه	۷۲۰۰۰	٪۱۲۰

$$60000 \cdot \frac{۲۰}{۱۰۰} = ۱۲۰۰۰$$

پە نغده د عمده پلورنې بیې سنجول

د مؤقت پلور بیه	۸۰۰۰۰	۱۰۰
د پلور ګټې بیه	۴۰۰۰	٪۵
پە نغده د عمده پلور بیه	۸۴۰۰۰	٪۱۰۵

$$80000 \cdot \frac{۵}{۱۰۰} = ۴۰۰۰$$

په پور د عمده پلورنې بيې سنجول

۱۰۰	۸۴۰۰۰	په نغده د عمده پلور بيه
٪۱۰	۸۴۰۰	د پور په اساس تزئيد (تخفيف)
٪۱۱۰	۹۲۴۰۰	په پور د عمده پلور بيه

$$84000 . \frac{10}{100} = 8400$$

د نهايي پلور يا پرچون بيې سنجول

٪۱۰۰	۹۲۴۰۰	په پور د عمده پلور بيه
٪۱۰	۹۲۴۰	د پرچون پلور په اساس تزئيد
٪۱۱۰	۱۰۱۶۴۰	د نهايي پلور بيه

$$92400 . \frac{10}{100} = 9240$$

د فِي واحد ثابتو لګښتونو سنجول

دثابت فِي واحدلګښتونوسنجول $= \frac{\text{ټول ثابت لګښتونه}}{\text{دتوليد اندازه}}$

$$\frac{150000}{100} = 1500$$

$$\frac{150000}{250} = 600$$

که مقدار زيات وی د فِي واحد د لګښتونو د ثابتولو لپاره بايد وپوهيږو چې د فِي واحد لګښتونه نه کميږي او که توليدات کميږي د فِي واحد لګښتونه زياتيږي.

د فی واحد متحولو لګښتونو سنجول

دفی واحد متحول مصرف $= \frac{\text{د توليد مقدار}}{\text{د خامو موادو مصرف}}$ $\frac{6}{4} = 1{,}5$

دفی واحد متحول مصرف $= \frac{12}{8} = 1{,}5$

د لګښت موندنې سنجول

مقدار × دمتاع قيمت = مصارف

مثال: د اوسپنې پوښولو لپاره یو بدلون یا د مقدار تغیر $۲۵۰m^۲$ ته ضرورت دی خو هرکله چې د اهن چادر د هرې تختې مساحت $۱,۲۵m^۲$ وی او هره تخته یی ۲۱۰AF وی د آوسپني پوښ شوی د تعمیر آهن پوښ محاسبه کړی؟

$$\frac{۲۵۰=\times}{۱,۲۵} = \longrightarrow \times= \frac{۲۱۰۰۰\times۲۵۰}{۱۲۵} =۴۲۰۰۰Af$$

د څلورم څپرکې پوښتنې:

۱- تخفیف تعریف کړئ؟

۲- د تخفیف ډولونه ووایي او ولیکي چې کوم تخفیف نه محاسبه کیږي؟

۳- د لګښتونو فورمول ولیکئ؟

۴- ثابت مجموعي لګښتونه بیان کړئ؟

۵- متغیر یا بدلون موندونکي لګښتونه بیان کړی؟

۶- داحمد شاکر دکارخانې مجموعي لګښتونه ۶۰۰۰۰۰۰ افغانۍ دی، که په ۱۳۸۳ , ۱۳۸۲ , ۱۳۸۱ کلونو کې په ترتیب ۸۰۰,۵۰۰ او ۴۰۰ امتعه تولید شوې وي، ، نو په دې کلونو کې به له ثابتو مصارفو څخه د هر واحد تولید شوي جنس سهم څومره وي؟

۷- د احمد د رنګ جوړلو د کارخانې هررنګ دوه کیلوګرامه کیما وي موادو ته ضرورت لري، د هر کیلو قیمت یې ۵۰۰ افغانی دی که په ۱۳۷۹ کال کې یې ۳۵۰۰ قوطۍ او په ۱۳۷۰ کال کې یې۵۰۰۰ قوطۍ رنګ تولید کړی وي، د رنګ د تولید متغیره مصرف به یې په یادوو کالونو کې څو افغانۍ وي؟

۸- که د یوه متر تکې په تولید کې ۲۰۰ ګرامه نخ کارول شوی وي، په دې صورت کې چې که د یوه کیلوګرام تکې قیمت ۵۰۰ افغانی ،د یومتر تکې د نخو لګښت معلوم کړی؟

۹ - که چیرې په یوه کیلوګرامه قالینې کې ۵۰ ګرامه وړۍ او ۲۰۰ ګرامه نخ کارول شوي وي، او د فې کیلوګرامه وړیو بیه ۲۰۰۰ افغانۍ وي ، او همداراز د فې کیلوګرامه نخو بیه ۱۰۰۰ افغانی وي، د یو متر مربع قالینې مجموعي قیمت څو افغانۍ دی؟

۱۰: د یوه تعمیر د چت د پوښلو له پاره ۲۵۰ متره مربع آهن چادر ته اړتیا ده، که د اهمن چادر د هرې تختې مساحت ۱،۲۵ متره وي، او د هرې تختې بیه ۲۱۰ افغانۍ وي، د چت د پوښلو مجموعي مصرف پیدا کړې؟

۱۱: که د یوه جنس د لیست بیه ۲۰۰۰۰ افغانۍ وي، او پلورونکي، اخیستونکي ته ۵۰٪ مقداري تخفیف او ۲۰٪ نقدي تخفیف په پام کې نیولی وي، په نغدو باندې د عمده خرید بیه پیداکړي؟

۱۲: که د یوه جنس د لیست قیمت ۱۲۰۰۰۰ افغانۍ وي، او خرڅونکی ، اخیستونکي ته ۶۰٪ مقداري تخفیف په پام کې ونیسي، په دې توګه په پور باندي د عمده خرید پیدا کړی؟

۱۳: مقداري تخفیف په پام کې ونیسی او خریدار ته ۳٪ نقدي تخفیف هم ورکړی، ، په نقدو باندي د عمده خرید قیمت پیداکړی؟

۱۴: د یوه جنس د عرضې بیه ۹۶۰۰۰ افغانۍ، مقداري تځفیف ۱۰٪ او نقدي تخفیف دی، په پور باندي د خرید د بل عمده قیمت پیدا کړی. $6\frac{2}{3}\%$ ؟

په صنعتي تصديو کې د لګښت سنجول

ټوليزه موخه:
د مصارفو د سنجولو د مهمو او اساسي مفاهيمو په اړه معلومات پيداکول.

د زده کړې موخې: محصلين به د دې فصل په پای کې لاندې معلومات ترلاسه کړي:

- د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې کتلوي توليدات لري.
- د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې د سورت په واسطه توليدات کوي.
- د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې مرحلوي توليدات لري.
- د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې مختلف توليدات لري.
- د ويشونکو لګښتونو سنجول
- د تفريقي ميتود په اساس د لګښتونو سنجول
- د بازار د قيمت په اساس د لګښتونو سنجول.

د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې کتلوي توليدات لري.
که دغه ډول تصدۍ يو ډول توليدات ولري، نو د توليد د في واحد لګښتونه د لاندې فورمول په واسطه لاسته راځي.

$$\text{في واحد لګښتونه} = \frac{\text{مجموعي لګښتونه}}{\text{دتوليد مقدار}}$$

پوښتنه: په يوه دوره کې د يوې تصدۍ توليدات له ۱۵۰۰ ټنو څخه زياته وي، چې د دغه توليد لپاره له ۲۰۰۰ ټنو خامو موادو څخه ګټه اخيستل کيږي ، د دغې دورې مختلف توليدي لګښتونه په لاندې تابلو کې کتلای شی.
الف – مجموعی لګښتونه پيداکړی؟
ب – د توليد د في واحد لګښتونه پيداکړۍ؟

د لګښتونوډولونه	په ډالرو مجموعي لګښت	په ډالرو د في ټن د توليد لګښت
خام مواد ۲۰۰۰ ټنه	۷۵۰۰۰۰$	۵۰۰
د ترانسپورت	۱۵۰۰۰۰$	۱۰۰
د معاشاتو مزد	۶۰۰۰۰۰$	۴۰۰
اجتماعي لګښتونه	۶۰۰۰۰$	۴۰
د تصدي کم مواد	۱۵۰۰۰$	۱۰
د برښنا لګښتونه	۸۴۰۰$	۵,۶
بيمه	۱۹۸۰$	۱,۳۲
فرسايشات	۱۰۵۰۰۰$	۷۰
مجموعه	۱۶۹۰۳۸۰$	۱۱۲۶,۹۲

$$\text{د في واحد لګښتونه} = \frac{\text{مجموعي لګښتونه}}{\text{دتوليداندازه}}$$

ثبوت

$$\text{د في واحد لګښتونه} = \frac{۱۶۹۰۳۸۰}{۱۵۰۰} = ۱۱۲۶,۹۲$$

د لګښت تابلو

د لګښت ډولونه	په افغانیو مجموعي لګښت	په افغانیو د فی ټن تولید لګښتونه
خام مواد ۸۰۰۰ ټنه	۳۰۰۰۰۰۰Afs	۱۰۰۰
د ترانسپورت لګښتونه	۶۰۰۰۰۰Afg	۲۰۰
د معاشاتو مزد	۲۴۰۰۰۰۰Af	۸۰۰
اجتماعي لګښتونه	۲۴۰۰۰۰Af	۸۰
د تصدۍ کم مواد	۶۰۰۰۰Af	۲۰
د برښنا لګښتونه	۳۳۶۰۰Af	۱۱,۲
بیمه	۷۹۲۰Af	۲,۶۴
فرسایشات	۴۲۰۰۰۰Af	۱۴۰
مجموعه	۶۷۶۱۵۲۰Af	۲۲۵۳,۸۴

ثبوت

د فی واحد لګښتونه = $\frac{۶۷۶۱۵۲۰}{۳۰۰۰}$ =۲۲۵۳,۸۴

پوښتنه: په یوه دوره کې د یوې تصدۍ د تولیداتو اندازه له ۳۰۰۰ ټنو څخه زیاته وي، چې په تولید کې یې له ۸۰۰۰ ټنو خامو موادو څخه ګټه اخیستل کیږي، نو د دغې دورې مختلف لګښتونه په لاندې تابلو کې لیدی شو.

الف – مجموعي لګښتونه پیداکړئ؟

ب – د تولید د فی واحد د تولید لګښتونه پیداکړئ؟

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجول چې د سورت په واسطه تولیدات کوي

یعنې هغه تصدۍ چې دیوه جنس څخه څو مشابه تولیدات وکړي، دغه تصدۍ له یوډول موادو څخه کار اخلي او په مختلفو اندازو تولیدات لري، همداراز هغوی د ویشلو لګښتونو له سنجولوڅخه ګټه اخلی.

خو څرنګه چې د تولیداتو اندازې فرق کوي، د تقسیمي لګښتونو د سنجونې په پام کې نیولو سره له مختلفو برخو څخه ګټه اخیستل کیږي.

د مثال په توګه: یوه تصدۍ چې درې سورته تولید لري د

(A)سورت ۲۰۰۰ ټنه د ۸۰۰ (B) ټنه د۱۵۰۰ (C) ټنه د (A) د استحصال لګښت ۱۵۰۰۰۰AF د

۱۶۰۰۰۰AF (B)د ۱۵۰۰۰۰AF (C) دا داريي او د خرڅلاو لګښتونه يې د۹۰۰۰AFدي.

الف – دهر سورت د استحصال د فې واحد لګښت پيداکړئ؟

ب – د اداري او پلورلود لګښتونو د فيصدۍ لګښتونه کوم دي؟

ج – دتوليد د فې واحد تمام شوي لګښتونه پيدا کړی.

د هغو توليداتو دلګښت اندازه چې د سورت په واسطه رامنځته کيږي؟

توليد	توليدA	توليدB	توليدC	د کل په ډول
دتوليد اندازه	۱۰۰۰تنه	۸۰۰تنه	۱۵۰۰تنه	
د استحصال مصارف	۱۵۰۰۰۰Af	۱۶۰۰۰۰Af	۱۵۰۰۰۰Af	۴۶۰۰۰۰
د فی ټن د استحصال لګښتونه	۱۵۰Af	۲۰۰ Af	۱۰۰ Af	
داداري او پلورلو لګښتونه				۶۹۰۰۰Af
داداري او پلورلو لګښتونوفيصدۍ				٪۱۵
د فې توليد لپاره داداري او پلورلو لګښتونه	۲۲,۵Af	۳۰Af	۱۵ Af	
د فې ټن توليد تمام شوي لګښتونه	۱۷۲,۵Af	۲۳۰	۱۱۵Af	

۱– د استحصال مجموعي لګښتونه ۴۶۰۰۰۰ = ۱۵۰۰۰۰ + ۱۶۰۰۰۰ + ۱۵۰۰۰۰۰ =

۲– $۱۰۰ = \frac{۱۵۰۰۰۰}{۱۵۰۰}$ ، $۲۰۰ = \frac{۱۶۰۰۰۰}{۸۰۰}$ د فې ټن لګښتونه $۱۵۰ = \frac{۱۵۰۰۰۰}{۱۰۰۰}$

۳– د فيصدۍ د پلورلو او د اداری لګښتونه $۱۵ = \frac{۳۴۵}{۲۳} = \frac{۶۹۰۰۰ \times ۱۰۰}{۴۶۰۰۰۰}$

(C) (B) (A)

۴- دپلورنۍ اواداري لپاره دفی ټن توليد لګښتونه.

۱۰۰ ۱۵

۱۰۰ X

$\Longrightarrow X = \frac{۲۰۰ \times ۱۵}{۱۰۰} = ۳۰$

۱۰۰ ۱۵

۱۰۰ X

$\Longrightarrow X = \frac{۱۵۰ \times ۱۵}{۱۰۰} = ۲,۵$

تمام ټؤل مصارف ۱۵۰ =۵-+۲۲,۵=۲۳۰

۲۳۰=۳۰+۲۰۰

(B)

۱۱۵=۱۵+۱۰۰

(C)

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجول چې مرحلوي تولیدات لري:
یعنې هغه تصدۍ چې په مختلفو مرحلو کې ځو کاره سرته رسوي.
د مثال په توګه: د ګلبهار نساجۍ فابریکه د پنبې له اخیستلو وروسته مختلفې مرحلې لکه ، ندافي ، نختابي ، رنګول ، اوبدل اوداسې نورلري، له دې سره یې دغله جاتو پاکول ، اوړه کول او بالاخره پخول هم پر غاړه دي،.که تولید له یوې مرحلې څخه بلې مرحلې ته ولیږدول شي، دلومړۍ مرحلې لګښتونه، بلې مرحلې ته لیږدول کیږي او د بلې مرحلې لګښتونه سرته رسیږي ، په دې تصدیو کې د لګښت سنجونه باید داسې ترتیب شي چې د کار مرحلې په پام کې ونیسي.
په پورتنیو ذکر شویو تصدیو کې د ویشل شویو لګښتونو سنجونې د ګټې وړ دي، په داسې حال کې چې په لومړۍ مرحله کې د ویشل شویو لګښتونو سنجونه ساده، په دوهمه مرحله کې ویشل شوی لګښتونه په مختلفو برخو ویشل او په دریېمه مرحله کې د کار د مرحلو په پام کې نیولو سره د ویشل شویو لګښتونو سنجونه رامنځته کیږي.

د مثال په توګه: یوه تصدۍ په پام کې نیسو چې څلور تولیدي او یوه پلورونکې مرحله لري ، په لاندې جدول کې د تولید اندازه او لګښتونه په کار اچول شویدي، د تولید هرې یوې مرحلې ته پام کیږي
الف – د هرې مرحلې د تولید ضریب پیداکړئ؟
ب – د صورت مجموعي ضریب پیداکړئ؟
چ – د تولید د فی واحد ټمام شوي لګښتونه پیداکړئ؟

دتولید مرحلې	په افغانیو باندې د هرې مرحلې لګښتونه	دهرې مرحلې د موادو په کار اچول	په ټن باندې د تولید د هرې مرحلې اندازه	په ټن باندې د غنمو نه بدلون
د تولید لومړی مرحله	۲۶۰۰۰		۴۰۰۰	+۱۶۰
دتولید دوهمه مرحله	۱۵۰۴۰	۳۸۴۰	۳۲۰۰	+۱۲۰
د تولید دریېمه مرحله	۴۵۵۰۰	۳۰۸۰	۲۸۰۰	-۲۰۰
د تولید څلورمه مرحله	۲۶۴۰۰	۳۰۰۰	۲۴۰۰	
د پلورلو مرحله	۹۹۰۰	۲۲۰۰	۲۲۰۰	

لکه څرنګه چې په پورته جدول کې په واضح توګه وویل شول، د وروستی تولید لپاره چې ۲۴۰۰ ټنه کیږي، په دریېمه مرحله کې له د درې زره ټنه تولید اندازه کارول کیږي. یعنې د یو ټن نهایي تولید ، د تولید لپاره له ۱،۲۵ ټنه تولید په دریېمه مرحله کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي. یعنې $۱،۲۵ = \frac{۳۰۰۰}{۲۴۰۰}$ او د دریېمې مرحلې د تولید لپاره له ۱،۱ ټن څخه ، په دوهمه مرحله کې له $۱،۱ = \frac{۱۵۴}{۱۴۰} = \frac{۳۰۸۰}{۲۸۰۰}$ څخه ګټه اخلو اوپه دې ترتیب د دویمې مرحلې د فی ټن $۱،۲ = \frac{۳۸۴۰}{۳۲۰۰}$

تولید لپاره ۱,۲ تولید ،په لومړی مرحله کې تولید ضرورت دی. په همدې ترتیب کمیتونه ضریبي تولید وړاندې کوي ، د په کار اچول شویو موادو د اندازې ترمنځ هره رابطه د تولید مرحلې ښیي.

له دې امله چې د وروستي تولید لپاره د تولید د هرې مرحلې مجموعي اړتیاوې ثابتې کړو، باید د تولید د را تلونکو مرحلو تولیدي ضریبونه یو له بل سره ضرب کړو. د ټمام شوی لګښت لپاره ضرور ده چې د تولید د هماغې مرحلې د تولید په اندازو وویشو او د تولید ضریب په دې مرحلې په تولید کې ضرب کړو، چې په دې ترتیب باید د تولید هریو لګښت، د تولید له مرحلو څخه ثابت شي.

د تولید د ټولو مرحلو مجموعي لګښت د تولید د ټمام شوي لګښت څخه. عبارت دی.

جذب : د تولید د ضریب جدول او د اړتیا وړ مجموعي ضریب

د تولید مرحلې	په ټن باندې په کار اچول شوي مواد	د تولید اندازه	دتولید ضریب	د مجموعي ضرورت ضریب
۱		۴۰۰۰		۱,۲,۱,۱,۱,۲۵,۱,۰ =۱,۶۵
۲	۳۸۹۰	۳۲۰۰	۱,۲	۱,۱,۱,۲۵,۱,۰ = ۱,۳۷۵
۳	۳۰۸۰	۲۸۰۰	۱,۱	۱,۲۵,۱,۰ =۱,۲۵
۴	۳۰۰۰	۲۴۰۰	۱,۲۵	۱,۰
۵	۲۲۰۰	۲۲۰۰	۱,۰	

جذب: دتولید د هرې مرحلې لګښتونه او د تولید د في واحد ټمام شوي لګښتونه په لاندې جدول کې لیدل کیږي.

د تولید مرحلې	د مختلفو مرحلو لګښتونه په افغانۍ	په ټن باندې دتولید اندازه	د تولید په مرحله کې د في واحد تولید مصارف	د مجموعي ضرورت ضریب	د وروستي في واحد اخیري مصرف
۱	۴۶۰۰۰	۴۰۰۰	۶,۵۰	۱,۶۵	۱۰,۷۲۵۰
۲	۱۵۰۴۰	۳۲۰۰	۴,۷۰	۱,۳۷۵	۶,۴۶۲۵
۳	۴۵۵۰۰	۲۸۰۰	۱۶,۲۵	۱,۲۵	۲۰,۳۱۲۵
۴	۲۶۴۰۰	۲۴۰۰	۱۱,۰۰	۱,۰	۱۱,۰۰۰۰
۵	۹۹۰۰	۲۲۰۰	۴,۵۰	۱,۰	۴,۵۰۰۰

د تولید د في واحد تمام شوي لګښتونه۵۳,۰۰۰ –

-۱ دفي واحد تولید لګښت $\frac{۲۶۰۰۰}{۴۰۰۰}$ = ۶,۵   -۲ $\frac{۱۵۰۴۰}{۳۲۰۰}$ = $\frac{۴۷}{۱۰}$ = ۴,۷

-۳ $\frac{۴۵۵۰۰}{۴۰۰۰}$ = $\frac{۶۵}{۴}$ ۱۶۲۵   -۴ $\frac{۲۶۴۰۰}{۲۴۰۰}$ = ۱

-۶ $\frac{۹۹۰۰}{۲۲۰۰}$ = ۴,۵

۶,۵,۱,۶۵= ۱۰,۷۲۵۰   -۲ ۴,۷. ۱,۳۷۵= ۶,۴۶۲۵-۱-۱

-۵ ۱,۴,۵ = ۴,۵ ۱۶۲۵. ۱,۲۵ = ۲۰,۳۱۲۵   -۴ ۱۱,۱= ۱۱-۳

د في واحد تولید دتمام شوي قیمت۱۰,۷۲۵۰ +۶,۴۶۲۵+۲۰,۳۱۲۵+۱۱+۴,۵+۵۳

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجونه چې مختلف تولیدات لري:

په دې تصدۍ کې ماشینونه او کار کوونکي د مختلفو تولیداتو لپاره کارول کیږي:

مثال: د نجارۍ یوه تصدۍ چې مختلف تولیدات لري، په هر ماشین یا د هر کار په واسطه مختلف تولیدات رامنځته کوي، په دې تصدیو کې نه شو کولای د ویشل شویو لګښتونو له سنجونې څخه ګټه واخلو، یعنې نه شو کولای مجموعي لګښتونه د تولید په تعداد وویشو.

په دې تصدیو کې د لګښتونو یو قیمت عبارت دی له انفرادي لګښتونو څخه چې په في واحد پوره ویشل کیدای شيي، په داسې حال کې چې د نورو لګښتونو قیمت د مشترکو لګښتونو په نوم یادیږی، او نه شو کولای چې په في واحد یې پوره او یوشان وویشو. له همدې امله په دا ډول تصدیو کې مشترک لګښتونه لومړی په وضعه شویو لګښتونو ویشو او وروسته جمع شوي لګښتونه د وضع شوي لګښت په تولید ور زیاتوو، چې دغه سنجونه د وضع شویو لګښتونو د زیاتوالي په نوم یادیږي.

بیلګه: په یوې تصدۍ کې درې ډوله سیخ ګول چې ۱cm , ۲cm او۰,۵cm اندازې لري، تولیږي. په لومړي ډول کې ۵۰۰m په دوهم ډول کې ۶۰۰m او په دریېم ډول کې۵۰۰m تولیدشوې او مجموعي لګښتونه یې ۱۷۰۸۰۰AF ا دی. د هرډول في متر قیمت ارزیابي کړی.

شمیره	۱	۲	۳
شاخص	۱Cm	۲Cm	۰,۵cm
مقدار	۵۰۰m	۶۰۰m	۵۰۰m
متناسبه اندازه	۵۰۰ M.CM	۱۲۰۰m.cm	۲۵۰ cm / ۱۹۵۰ m.cm
دهرډول مجموعي لګښت	۸۷,۵۸۹۷۴	۸۷,۵۸۹۷۴	۸۷,۵۸۹۷۴
دهرډول مجموعي لګښت	۴۳۷۹۴,۸۵Af	۱۰۵۱۰۷,۶۴Af	۲۱۸۹۷,۴۲۵Af
د هرډول د في متر قیمت	۸۷,۵۸	۱۷۵,۴۷	۴۳,۷۹

$$\frac{\text{۱۷۰۸۰۰ افغانی}}{\text{۱۹۵۰ m.cm}} = \text{۸۷,۵۸۹۷۴}\ ^{\text{افغانی}} / \text{m.cm} \cdot \text{۵۰۰ m.cm}$$

هر ډول مجموعی مصارف = متناسب مقدار = × د فی واحد موازنې مصارف

$$\text{د هرې نوعې د في متر قیمت} = \frac{\text{د هرې نوعې د في متر لګښتونه}}{\text{اندازه}}$$

مثال: په یوې تصدې کې د اوبو څلور ډوله ۱,۵mg. ۱mg۰,۵mg په اندازه تولیدیږي. له لومړي ډول څخه یې د ۱۰۰۰m له دوهم ډول څخه یې هدف یې ۱۲۰۰m له دریيم ډول څخه یې۱۸۰۰m له څلورم ډول څخه هدف یې ۲۰۰۰m تولید دی ، د هغو مجموعي لګښتونه۱۰۰۸۰۰۰AF کیږي، د هرې نوعې د في متر قیمت وسنجوئ.

شمیره	شاخص	مقدار	مقداري تناسب	موازنوي لګښتونه	دهرې نوعې مجموعي لګښت	د هرې نوعې د في متر قیمت
۱	۰,۵mg	۱۰۰۰m	۵۰۰m	۱۲۰	۶۰۰۰۰	۶۰
۲	۱mg	۱۲۰۰m	۱۲۰۰m	۱۲۰	۱۴۴۰۰۰	۱۲۰
۳	۱,۵mg	۱۸۰۰m	۲۷۰۰m	۱۲۰	۳۲۴۰۰۰	۱۸۰
۴	۲mg	۲۰۰۰m	۴۰۰۰m	۱۲۰	۴۸۰۰۰۰	۲۴۰
			۸۴۰۰ m			

$$\frac{\text{۱۰۰۸۰۰۰}}{\text{۸۴۰۰}} = \text{۱۲۰}$$

د موسسې په دننه کې د لګښتونو سنجش

د لګښتونو په هغه ګروپ کې شامل دي، چې د متخلفو سطحو مدیران د تصدۍ په دننه کې او یا د هغوی په غوښتنه او د هغوی په واسطه د تمام شوي قیمت ارزښت تهیه شي.
د موسسې په دننه کې د لګښتونو سنجول په معمولي ډول د هرې میاشتې په پای کې تهیه کیږي، خو امکان لري، چې د هرې میاشتې له پای ته رسېدو وړاندې د مدیرانو د غوښتنې او اړتیاوو ته په کتوسره د تمام شوي قیمت سنجونه تنظیم شي.

د موسسې په دننه کې د ځینو لګښتونو سنجش عبارت دي له: د موادو د لګښتونو سنجول ، دتمام شوي قیمت سنجول ، جوړه شوې متاع ، د کار ساعتونه ، د تیرشویو وختونو سنجول ، د ګدام سنجول ، د له منځه تللو موادو او محصولاتو سنجول او نور.
په دې برخه کې په ځینو سنجونو رڼا اچوو:

د موادو د لګښت سنجش

په معمولي ډول د هرمحصول دتمام شوي قیمت عمده برخه د هغه مصرفي مواد جوړوی. په بل عبارت، مصرفي مواد د تمام شوي قیمت له درې ګونو عواملو (مواد، مزد، مشترک مصارف) څخه محسوب کیږي. له همدې امله د مقدار سنجش، د مصرفي موادو مبلغ او په موجودي پورې اړونده سنجشونو د مدیرانو د پام وړ وي او ځانګړې توجه ورته کوي.
د موادو د لګښت سنجول ، د لومړنیو موادو د پیسو اندازه ښیي چې دمالي دورې یا په یوه معین وخت کې د محصول د جوړولو لپاره مصرف شوې وي.
د موادو د لګښتونو سنجونه باید د مالي دورې یا د هرې میاشتې په پای کې تهیه شي.
د موادو د لګښت سنجونه کولای شو چې په دوو مقداري او پولی برخو چمتو کړو. د مصرف شویو موادو د سنجش د اندازې چمتو کول، د مصرف کونکو ادارو د اسنادو او صدورو په مرسته شونې ده، خو د تمام شوي قیمت د محاسبې د دایرې په قیمت کې.
د موادو د مصرف میاشتنۍ سنجش باید د ګدام له حوالو څخه چې په تولید د موادو د صادراتو ښودنه کوي، چمتو شي. د مالي دایرې محاسبه معمولا د کلني مصارفو سنجش تهیه کوي.
د موادو د سنجش په دې دایره کې ډیر وخت د اخیستلو د صدور د مستردي ، په خرڅلاو پورې تړلي مصارف او د موادو د موجودي په پام کې نیولو له مخې چمتو کیږي. ددې کار له پاره باید لومړی په ګدام کې موجوده مال وشمیرل شي، دې عمل ته په اصل کي دایروي ګدام (موجودي عمل) وایي. وروسته بیا بیا د ګدام د حساب شویو کارتونو په مرسته د ګدام د دورې د پای تمام شوي قیمت محاسبه کولی شو.

د مصرفي موادو پولي مبلغ د لاندې اړیکو په واسطه کولای شو:

{د وروستی دورې د موادو موجودي} = {د اخیسل شویو موادو تمام شوي بیه} = {د دورې لومړ موجودي} = {مصرف شوي مواد}

د اخیستلو د انتقال مصرف {د اخیستلو نغدي تخفیف   د اخیستلو اوانتقال مشتري} - د موادو د اخیستلو دوره = {د اخیستل شویو موادو تمام شوي بیه}

د موادو د مصرف اندازه هم په دې رابطه محاسبه کیږي:

{د اخیرې دورې موجوده مقدار} - {د موادو د اخیستلو ماندازه} + {د دورې په اول کې موجودلای مقدار} = {د مصرفي موادو اندازه}

د دورې په مهال کې د مصرف شویو موادو اندازه سنجونې ته اړتیا نه لري. په بله وینا، د سنجونې موجوده لارې یواځې ګدام ته د راتلونکو موادو د نرخ د نه ثابتیدو له امله د استفادې وړ دی.

د موادو د مصرف میاشتنۍ سنجونې چمتو کول، د موادو د مصرف تر مینځ مقایسه او د جاري میاشتي او تیرې میاشتې او همدارنګه د مصرف زیاتیدل او کمیدل اماده کوي او په دې توګه په تصمیم نیونه او دا چې څنګه په خپل وخت مواد چمتو کړو، اسانتیاوي راولي.

د موادو د لګښتي سنجش نمونه په لاندې توګه ښودلی شو:

د الکوزی تولیدي شرکت د کال لپاره د موادو د لګښت سنجونه				
د لومړی دورې موجودی				XXXX
په یوه دوره کې د موادو اخیستل			XXXX	
کسر کیږی				
د تخفیف له امله مشتري	xx			
د اخیستنې نقدي تخفیفونه	x			
		(xx)		

خالص خرید		xxx		
زیاتیږي : د پیرودلو د لیږد لګښت		x		
د پیرودل شویو موادو تمام شوی قیمت			xxx	
د مصرف لپاره چمتو مواد			xxxx	
د موجودي دورې د پای کسر			xx	
د دورې د مصرفي موادو تمام شوی قیمت			xxx	

مثال: د الکوزي تولیدي شرکت د خپلو محصولاتو د جوړولو لپاره له څو ډوله لومړنیومادو څخه ګټه اخلي چې د الف ماده یې په دغه شرکت کې د لومړنیو او اساسي موادو په توګه مصرفیږي.
د الف په مادې پورې اړوند اطلاعات په مالي جاري دوره کې په لاندې ډول دي:

دلومړۍ دورې د موادو موجودیت ۸۱۰۰۰۰ افغانی

د دورې په جریان کې د موادو خرید ۳۹۷۰۰۰۰ افغانی

د خرید تخفیفي مستردي ۱۵۰۰۰۰ افغانی

داخیستل شویوموادو د لیږدولو لګښت ۱۲۰۰۰۰ افغانی

د خرید نقدي تخفیف ۱۵۰۰۰۰ افغانی

د دورې په پای کې موجود مواد ۱۴۳۰۰۰۰ افغانۍسنجول شوي دي. ،د الف د لومړنۍ مادې د موادو لګښت په لاندې توګه تنظیمیږي.

د الکوزي تولیدي شرکت دمالي ۱۳۸۸ کال لپاره د موادو د لګښت راپور			
د لومړۍ دورې موجودي			۸۱۰۰۰۰
ددورې په جریان کې د موادو اخیستل		۳۹۷۰۰۰۰	
کسرکیږي، مستردي له تخفیفاتو او خرید څخه	۱۵۰۰۰۰		
د خرید نقدي تخفیف	۵۰۰۰۰	(۲۰۰۰۰۰)	
خالص پیرودل		۳۷۷۰۰۰۰	
زیاتیږي: د لیږدولو خرید		۱۲۰۰۰۰	
د خریداري شویو موادو تمام شوی قیمت			۳۸۹۰۰۰۰
د مصرف لپاره چمتومواد			۴۷۰۰۰۰۰
کسر کیږي: د دورې د پای موجودي			۱۴۲۰۰۰۰
د دورې په جریان کې د موادو تمام شوی قیمت			۳۲۷۰۰۰۰

د جوړې شوې متاع دټمام شوي قیمت سنجش یا د تولید دلګښت سنجش

دا د موسسې داخلي سنجش دی، دا سنجش د جوړو شویو محصولاتو د ټمام شوي قیمت ید محاسبې له پاره په کار وړل کیږي او د دورې پر مهال او د موجودې متاع لپاره د د ورې د پای په جوړولو کې تهیه کیږي. په دې سنجونه کې د ټمام شود میاشتنۍ قیمت، په روانه او تیره میاشت کې د جوړې شوې امتعې د ټمام شوي قیمت او په راتلونکو میاشتو کې د امتعې د قیمت د زیاتوالي او یا هم کموالي په سنجونه کې اسانتیا راولي.

د محصولاتو د ټمام شوي قیمت د ارزیابي لپاره د لګښتونو د سنجونی مختلف سیستمونه شتون لری او د تولید دلګښت سنجونه د موسسې د لګښت د سیستم په سنجونې پورې اړه لري یا په بل عبارت د تولید د لګښت ارزښت مختلفې فورمې لري چې تهیه کول یې د موسسې د لګښتونو د سیستم سره مستقیمه اړیکه لري او همداراز د تولید دلګښتونو د سنجونې آسانه فورمه لاندې برخې لري. دا اسانتیا ددې لامل ګرځي چې له خرڅلاو او مارکیټ سره د تولید اندازه مقایسه او برابره کړو.

د ټمام شوي قیمت د سنجش دایره مرسته راسره کوي چې د ټمام شوي قیمت په اړه معلومات راکړي، همدارنګه د موادو، مصرف او مزد د معلومولو په اړه هم مرسته راسره کولای شي. په دې توګه کولای شو چې د جوړیو شویو محصؤلاتو ټمام شوي قیمت وپیژنو، تولید شوي مواد سنجش کړو او خپلو مدیرانو ته یو روښانه او واضع راپور وړاندې کړو.

د محصولاتو د ټمام شوي قیمت د سنجش له پاره مختلف سیستمونه وجود لري. د تولید د مصرف سنجش، د موسسې د مصرف د سنجش سره سم جوړیږي. په بل عبارت، د تولید د مصارفو سنجش مختلفې فورمې لري چې د هغوی چمتو کول د مربوطې موسسې د مصرف د سنجش له سیستم سره تړاو لري. د مصرف د سنجش تر ټولو ساده فورمه په لاندې ډول ده.

الف: لومړنۍ قیمت (د تولید د مستقیم مصرف په ګډون) دوه عامله لري:

۱- مصرفي مستقیم مواد

۲- تولیدي مستقیم مزد

په مصرفي موادو پورې اړونده اطلاعات د تکمیل شویو کارتونو له حساب څخه د ګرام د دایرې سنجش او په مستقیم مزد پورې د تړلو اصطلاحاتو په مرسته او د مصارفو د سنجش له خلاصې څخه چمتو کولای شو. دا د حقوقو او مزد د دایرې په واسطه په لاس راتلاي شي. د دې دواړو د جمعې حاصل د تولید لومړنی قیمت جوړوي.

الف: لومړنی قیمت(د تولید د مصارفو مستقیمه جمع): د موادو مستقیم مصرف او تولیدي مستقیم مزد عوامل په بر کې نیسي.

په مصرفي موادو پورې اړونده اطلاعات د حساب له کارتونو څخه تکمیل شوي چې د ګرام د سنجش د دایرې او د تولیدي مستقیم مزد پورې اړونده د مصارفو د سنجش د خلاصې په مرسته جوړ شوي. دا د حقوقو د سنجش د دایرې او مزد په واسطه په لاس راځي. د یادو شویو د وو لاملونو د جمعې حاصل، د تولید لومړنی قیمت جوړوي.

ب: د مزد په دوره کې د تولید د مصارفو مجموع: د لومړني قیمت په دوو مرحلو یعنې د لومړني قیمت او د تولید د مشترک قیمت مصرف (د کارخانې غیر مستقیم لګښتونه) کې شامل دي. مشترک تولیدي مصارف د واقعي مصارفو د اسنادو او مدارکو په مرسته ترسره کیږي او د مخکې تعین شویو نرخونو په واسطه مشترک مصارف تعین کیږي. د دورې پر مهال د تولید د مصارفو جمع د لاندنۍ رابطې په واسطه په لاس راځي.

د اولیه تولید مشترک مصارف = د دورې په لړ کې ټول لګښتونه

ج: د تولید په دوره کې د امتعې ټمام شوی قیمت: په لومړنی دورې کې د امتعې د موجود ټمام شوی قیمت او د سنجش په دوره کې د تولید د مصارفو جمع په بر کې نیسي.

{د تولید په دوره: کې د مصارف جمع} + {د امتعې موجودي ټمام شوی قیمت، د لومړنی تولید په بهیر کې} = {د تولید په دورې کې د امتعې ټمام شوی قیم}

د: د یوې دورې په جریان کې د جوړې شوې متاع ټمام شوی قیمت: د تولید د مصرف د سنجش وروستۍ او مهمه برخه جوړوي. د محاسبې لپاره یې باید په پیل کې د موجودې امتعې څیړل او حساب د دورې د پای په جوړولو کې په پام کې ونیول شي. وروسته بیا د امتعې له ټمام شوي قیمت څخه سنجونه کسر کیږي او په دې ترتیب د جوړې شوې امتعې ټمام شد قیمت د دورې پر مهال چې تولید د مصرف وروستی او نهایي سنجش دی، محاسبه کیږي.

{د تولید په دوره کې د مصارف جمع} + {د امتعې موجودي ټمام شوی قیمت، د لومړنی تولید په بهیر کې} = {د تولید په دورې کې د امتعې ټمام شوی قیم}

مثال: د الکوزي شرکت د مصارفو د اصطلاحاتو برخه په لاندې ډول ده:

د تولید مستقیم مزد ۱۸۳۰۰۰۰افغانۍ، غیر مستقیم مواد ۱۸۰۰۰۰ افغانۍ، مزد غیر مستقیم

۷۰۰۰۰افغانۍ، د کار کوونکو د ټولنیزو بیمو لګښت ۳۸۰۰۰۰ افغانۍ، د برښنا او مرکز ګرمۍ لګښت ۲۱۵۰۰۰ افغانۍ،دماشینونو استهلاک ۲۴۵۰۰۰ افغانۍ، د حوادثو د لګښت بیمه۱۵۴۰۰۰ افغانۍ، د ماشین آلاتو د بیمې لګښت ۱۱۱۰۰۰ افغانۍ، په لومړۍ دوره کې د متاع د جوړولو د موجودی جریان ۶۴۸۰۰۰ افغانۍ.

له دې سره د دورې په پای کې موجوده متاع ۷۵۳۰۰۰ افغانۍ سنجول شوې دي او وړاندې شویو اطلاعاتو ته په کتوسره د تولید لګښت په لاندې توګه تهیه کیږي.

د موسسې څخه د باندې دلګښتونو سنجونه

له موسسې څخه د باندې د لګښتونو سنجونه ، د لګښتونو هغه سنجونه ده، چې د وړاندې کولو لپاره حقیقي او حقوقي اشخاصو ته اړتیا لري.

له موسسې د باندې د لګښتونو سنجونه باید د اصولو په اساس ومنل شي او د محاسبې استندردونه تنظیم شي ، د موسسې څخه د باندې د لګښتونو سنجونه د مالي دورې په پای کې، د دایرې په واسطه محاسبه او تهیه کیږي.

غوره ده چې د موسسې څخه د باندې د لګښتونو سنجونه په تطبیقي او مقایسوي توګه تهیه شي، ترڅو د ګټه اخیستونکو له پاره د بررسۍ امکان ، تجربه او زیات تحلیل چمتو شي.

د موسسې څخه د باندې د ځینو لګښتونو سنجونه عبارت ده له: د پلورل شوې متاع د تمام شوي قیمت ارزیابي ، د ګټې او زیان سنجونه ، د ګرځیدلو سنجونه اونور.

د الکوزي تولیدي شرکت په ۱۳۸۸ کال کې د تولید شوې امتعې د تمام شوي قیمت سنجش			
د لومړۍ دورې په تولید کې د متاع موجودیت			۶۴۸۰۰۰
په دوره کې لګول شوي مواد		۳۲۷۰۰۰۰	
مستقیم مزد		۱۸۳۰۰۰۰	
لومړني قیمتونه		۵۱۰۰۰۰۰	
د تولید مشترکت لګښتونه			
غیر مستقیم مواد	۱۸۰۰۰۰		
غیر مستقیم مزد	۷۰۰۰۰		
د کارګرانو د اجتماعي بیمې سنجول	۳۸۰۰۰۰		
د مرکز ګرمي او برښنا لګښت	۲۱۵۰۰۰		
د ماشینونو استهلاک او لګښت	۲۴۵۰۰۰		
د بیمې د حوادثو لګښت	۱۵۴۰۰۰		
د ماشینونو د لګښت بیمه	۱۱۱۰۰۰	۱۳۵۵۰۰۰	۶۴۵۵۰۰۰
د دورې د تولید په جریان تمام شوي قیمت			۷۱۰۳۰۰۰
کسر کیږي: د دورې په پای کې د تولید موجودي امتعه			۷۵۳۰۰۰
د جوړې شوي امتعې د تولید قیمت			۶۳۵۰۰۰۰

دلته يې ځينې برخې بيانوو:

د پلورل شوې متاع د ټمام شوي قيمت سنجونه

دغه سنجونه د هرې مالي دورې په پای کې د لګښتونو د سنجونې د لګښت د دايروي وسيلې په واسطه تهيه کيږي.

له دې سنجش څخه ګټې اخيستونکي کولای شي چې د دورې پر مهال د توليد په مصارفو پورې اړونده او همدارنګه د دورې په پای کې د موجوده جنسونو ټمام شوي قيمتونه پيداکړي.

د خرڅې شوې امتعې د ټمام شوي قيمت لاندي برخې لري.

مصرفي مواد

د پورتنۍ سنجونې لومړی برخه چې شايد مهمه برخه يې وي ، د اطلاعاتو لنډ درج کول چې په مصرفي موادو پورې اړوند دي، د يوې دورې په ترڅ کې دتوليد لپاره حاصليږي.

مستقيم مزد

د درج شويو لنډو اطلاعاتو د سنجونې دوهمه برخه ده چې په مستقيم مزد پورې اړه لري چې د اطلاعاتو د لګښتونو د سنجونې له دفتر، مدرک او مزد څخه خارجيږي.

د توليد مشترک مصارف

د اطلاعاتو د درج سنجش د توليد په مشترکو مصارفو (د توليد غير مستقيم مصارف) پورې اړه لري. د توليد په مشترکو مصارفو پورې داړونده اطلاعاتو ارايه(د توليد غير مستقيم مصارف) د امتعې د خرڅلاو په ټمام شوي قيمت کې صورت نيسي.

په واقعي مشترکو مصارفو او د توليد په اقلامو پورې ځيني تړلې توليدي واحدونه بلافاصله د توليد په جريان کې د امتعې د حساب له تحقق وروسته صورت نيسي. په بله ژبه، دا ډول واحدونه د ټمام شوي قيمت په درې واړو عاملينو (مواد، مزد، مشترک مصارف) واقعي ارقامو ته په پام سره او د توليد په جريان کې د امتعې د حساب له درکه منظور کيږي. په دې توګه په مشترکو مصارفو پورې اړونده اطلاعات چې په يوه دوره کې ترسره شوي وي، د مصارفو اسنادو او مدارکو ته په کتو سره استخراج کيږي. خو له دې امله چې ډير وخت واقعي قيمت مشخص نه وي له همدې امله د اکثرو واحدونوډيری مشترک مصارف د مشترکو مصارفو د هرې مالي دورې په پيل کې پوره کيږي. په دې پوره کولو کې له متداولو لارو چارو څخه کار اخلي او د مشترکو مصارفو د نرخ د جذب وړاندوينه کيږي. په دې توګه نرخ ته په پام سره د پلورل شوو محصولاتو ټمام شوي قيمت د مشترکو مصارفو له هغه نرخ څخه تعين کيږي چې وړاندوينه يې په پام کې نيول شويده. د پلورل شويو محصولاتو د ټمام شوي د قيمت سنجش د لاندنيو قيمتونو د سنجش له مخې د امکان وړ دي.

ـ خرڅلاو ته د تیارو محصولاتو د قیمت تعین په اوله دوره کې د موجودې امتعې د تمام شوي د قیمت او په دوهمه دوره کې جوړو شویو محصولاتو ته په پام سره په لاس راځي.

{په لومړی دوره کې د جوړو شویو محصولاتو تمام شوي قیمت ته په کتو سره} + {د لومړی دورې د جوړیو شویو محصولاتو تمام شوي قیمت} = {خرڅلاو ته د تیارو محصولاتو تمام شوي قیمت}

ـ د موجودې امتعې تمام شوی قیمت د دورې پای، چې دا سنجش د ګدام داري او تمام شوي د قیمت پر اساس وضع کیږي د سنجونې د متداولو لارو چارو په مرسته سرته رسیږي.

ـ په دوره کې د پلورل شوو محصؤلاتو د تمام شوي قیمت تعین باید د موجودې جوړې شوې امتعې د سنجونې په نتیجه کې د دورې په پای کې خرڅلاو ته د تیارو محصولاتو د تمام شوي قیمت له مخې کسر شي.

{دپای د دورې د امتعې تمام شوی قیمت} + {د هغې امتعې تمام شوي قیمت چې په دوره کې خرڅلاو ته چمتو وي} = {د مصولاتو تمام شوي قیمت}

مثال: که فرضا د الکوزي د شرکت د پلورل شوې امتعې د تمام شوي د قیمت خلاصه، د لومړۍ جوړې شوې امتعې ۱۶۵۰۰۰۰ افغانۍ، او د دورې په پای کې د جوړې شوې موجودې امتعې تمام شوی قیمت ۱۵۰۰۰۰۰ افغانۍ سنجول شوې وي، په لاندې توګه چمتو کیږي.

د الکوزي تولیدي شرکت د ۱۳۸۸ کال لپاره د خرڅې شوې امتعې لپاره دتمام شوي قیمت سنجش	
په لومړۍ دوره کې د جوړې شوې امتعې موجودي	۱۶۵۰۰۰۰
اصافه کیږي: په دوره کې د امتعې تمام شوي قیمت	۶۳۵۰۰۰۰
خرڅلاو ته تیارې امتعې قیمت	۸۰۰۰,۰۰۰
دوروستي جوړې شوي دورې موجودي کسر کیږي.	۱۵۰۰,۰۰۰
د امتعې تمام شوي قیمت	۶۵۰۰,۰۰۰

د تقسیمي مصارفو سنجش:

مثال: د سمنټ جوړولو په فابریکه کې لاندي مصارف موجود دي.

۱- د تخنکي کارکونکو مصارف	۱۶۰,۰۰۰
۲- د اداري کارکونکو مصارف	۱۷۷۰۰۰
۳- د انرژۍ مصارف	۸۵۰۰۰
۴- معاونه مصارف	۱۵۰,۰۰۰
۵- د استهلاک مصارف	۲۲۰,۰۰۰
۶- د خاص خرڅلاو انفرادي مصارف	۱۸۰۰۰
ځواب	۱۸۰۰۰۰

که له ټاکلي ډول څخه ۹۰۰۰ خلطې سمنټ تولید شوي وي، د فی واحد تولید بیه روښانه کړي؟ که د ۹۰۰۰ تولید شویو خلطو څخه یې د ۵۰۰ پلورل شویو خلطو مصرف ۷۵۰۰ افغانۍ وي، او یا هم د ۱۰۰۰ نورو پلورل شویو خلطو مصرف ۱۰۵۰۰ افغانۍ وي، او پاتې ۷۵۰۰ تولیدات په خپله په کارخانه کې پلورل شوي وي، نو له همدې امله د هر خرڅلاو تولیدي قیمت توپیر سره لري.

د دتولید د مصرف واحد $۹۰ = \frac{۸۱۰۰۰۰}{۸۱۰۰۰۰}$ -۱

$۱۵ = \frac{۷۵۰۰}{۵۰۰}$ -۲

۸۱۰۰۰۰

انفرادی $\frac{۸۱۰۰۰۰}{۷۹۲۰۰۰}$

د فی واحد د تولید مصرف $۱۰۳ = ۱۵ + ۸۸ = \frac{۷۹۲۰۰۰}{۹۰۰۰}$

$۹۸,۵ = ۸۸ + ۱۰,۵ = \frac{۷۹۲۰۰۰}{۹۰۰۰}$ -۳

د فی واحد امتعې تمام شوی قیمت: د فی واحد تمام شوی قیمت مو ورساوه او د خرڅلاو ځای هم معلوم شو، کله چې تولیدي مصارف (۸۸) روښانه شول، د ترانسپورت او د خرڅلاو ځانګړي مصارف معلوموو، او په معینو تولیداتو یې ور اضافه کوو. که د موضوع د لا روښانتیا له پاره مصارف په اداري مصارفو او د خرڅلاو په مصارفو وویشو، نو په دې صورت کې تولیدي مصارف په تولید تقسیموو، خو اداري مصارف او خرڅلاو هغه مهال په تولید ویشو چې یاد شوی تولید خرڅ شي. د لا ډیرو معلوماتو له پاره لاندي مثال ته پام کوو.

ټول مصارف ۱۵۰۰۰

د پلورلو انفرادي ځانګړي مصارف۱۰۰۰ افغانۍ، د ٤۰۰ پلورل شویو واحدونو له پاره

د تولید تعداد ۱۰۰۰ واحده

پلورل شوی تعداد ۸۰۰ واحده

په ټوله کې ۳۰۰۰ افغانۍ اداري مصارف

په ټوله کې ۱۰۰۰ افغانۍ د خرڅلاو مصارف

که ۳۰٪ ګټه په پام کې ولرو، په دې توګه د هر واحد د پلور قیمت معلوم کړی.

حل:

في واحد تمام شوی قیمت = مجموعي مصارف / د تولید اندازه   ۱۵۰۰۰ / ۱۰۰۰   ۴,۵==۱۵,۰,۳

۱۵+۴,۵= ۱۹,۵د في واحد د پلور بیه

انفرادي مصارف – مجموعي مصارف / مقدار   ۱۵۰۰۰-۱۰۰۰ / ۱۰۰۰   ۴,۲==۱۴,۰,۳

۱۸,۲=۴,۲+۱۴

۲,۵+

۲۰,۷

خاص اداري انفرادي مصارف، پلورل ۲,۵=فی واحد	۱۰۰۰	خاص انفرادي مصارف د خرڅه
	۴۰۰	شوې اندازه

تولیدي مصرف = (د ځرڅلاو اداري مصرف)-(د خرڅلاو انفرادي مصرف) / د تولید اندازه

۱۵۰۰۰ - ۱۰۰۰ - ۴۰۰۰ / ۱۰۰۰ = ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ = ۱۰

۴۰۰۰ / ۸۰۰ = ۵

د في واحد تمام شوي مصرف ۱۰+۵= ۱۵

د في واحد تمام شوي مصرف	۱۵
٪۳۰ مفاد	۴,۵
	۱۹,۵
د پلور خاص انفرادي مصرف	۲,۵
د خرڅلاو بیه	۲۲,۰

په صنعتي تصديو کې باید نیمه کاره او په نیمایي کې پاتې شوي تولیدات ونه پلورل شي او دا تولیدات یواځې په تولیدي قیمت، قیمت ګذاري کیږي. (د احتیاط له پرنسیپ څخه استفاده)

د متناسبو څانګو په اساس د تقسیمی لګښتونوسنجونه

په عمومي ډول تصدۍ یوډول تولید نه لري، بلکې بیلابیل تولیدات لري او داچې تولیدات یې له عین موادو یا د معین جنس څخه په مختلفو اندازو سره وي، نوله دې مخې باید د تولیداتو مختلف لګښتونه، متناسبو څانګوته په کتو سره ویشل کیږي. په دې موضوع د لاښې پوهیدنې لپاره لاندې مثالونو ته پام وکړي.

مثال :په یوه تصدۍ کې درې ډوله سیخ ګول په اندازه د ۱cm, ۲cm , ۰,۵cm تولیدیږي، دغه سیخ ګولونه د یو جنسیت څخه دي. خو یواځې اندازې یې فرق سره کوي ، د لومړي سیخ ګول ۵۰۰mدویم ۶۰۰m اودریم ۵۰۰m وي، مجموعي لګښتونه افغانۍ ۱۷۰۸۰۰ دی.

د هر متر سیخ ګول قیمت:

دغه پوښتنه څو واري د نقطو په پام کې نیولو سره، په مختلفو طریقو حل کوو:

۱- که پورتنۍ پوښتنې ، د وېشل شوي سنجونې د فورمول په اساس حل کړو، د فې متر سیخ ګول ځواب په لاندې توګه لاسته راځي.

$$\text{د فې متر تمام شوی قیمت} = \frac{\text{مجموعي لګښتونه}}{\text{د تولید اندازه}} = \frac{۱۷۰۸۰۰}{۱۶۰۰} = \text{۱۰۶,۷۵افغانۍ}$$

دغه لاسته راغلي ځواب د قناعت وړ نه دی، ځکه د سیخ ګول قطرونه ، په محاسبه کې په پام کې نه دي نیول شوي، نوځکه د هر باریک او ډبل سیخ ګول قیمت مساوي لاسته راغلی ،چې دغه موضوع اخیستونکي او پلورونکي ته د منلو وړ نه ده. د کار د آساني او دقت لپاره لاندې جدول په پام کې نیسو. .

د فې متر لګښت	د هرې نوعې مجموعي لګښت	د فې واحد متوازن لګښتونه	متناسب مقدار	مقدار	متناسبه شاخص	شېره
۸۷,۵۸۹۷	۴۳۷۹۴,۸۴	۸۷,۵۸۹۷	۵۰۰	۵۰۰ m	۱ cm	۱
۱۷۵,۱۷۹۴	۱۰۵۱۰۷,۶۴	۸۷,۵۸۹۷	۱۲۰۰	۶۰۰ m	۲ cm	۲
۴۳,۷۹۴۸۵	۲۱۸۹۷,۴۲۵	۸۷,۵۸۹۷	۲۵۰	۵۰۰ m	۰,۵ cm	۳
۳	۲	۱	۱۹۵۰			

$$\frac{۱۷۰۸۰۰}{۱۹۵۰} = ۸۷,۵۸۹۷$$ ۱-

۴۳۷۹۴,۴۵=۵۰۰×a-۸۷,۵۸۹۷ ۲-

۱۰۵۱۰۷,۶۴=۱۲۰۰×b-۸۷,۵۸۹۷

۲۱۸۹۷,۴۲۵=۵۰۰×c-۸۷,۵۸۹۷

a- $\frac{۴۳۷۹,۸۵}{۵۰۰} = ۸۷,۵۸۹۷$ ۳-

b- $\frac{۱۰۵۱۰۷,۶۴}{۶۰۰} = ۱۷۵,۱۷۹۴$

c- $\frac{۲۱۸۹۷,۴۲۵}{۵۰۰} = ۴۳,۷۹۴۸۵$

د پورتنۍ پوښتنې په اساس ، لیدل کیږي، چې د یو متر ضخیم سیخ دوه برابره د نازک سیخ او د یوباریک جنس قیمت د متوسط جنس د نیمایي اندازې پورې دی. د پورتنۍ پوښتنې ځواب په لومړي سرکې کار اچولو ته په کتوسره د اطمنان وړدی، خو دا باید ووایو چې د کار له پلوه چندان فرق په کې نه لیدل کیږي. تر دې چې په ځینو مواردو کې د کوچیني جنس کار ډیر وي. له همدې امله پورتنۍ سنجونه د لګښتونو د شعبو په سنجولو کې د نسبي او تجربوي اعدادو په واسطه اصلاح کیږي او پورتنۍ ستونزې له منځه وړي او تجربي عددونه د پخوانیوکارکوونکو اوهمداراز د هغو امرانو چې کلونه یې د خپلې مطابق په دوکان کې کار کړی او کافي تجربه لري ، لاسته راوړی شو، چې د پورتنیو نسبتي اعدادو د هرې لومړنی نوعې لپاره۱ ، د دویمې نوعې لپاره ۱,۵ او د دریېمې نوعې لپاره ۰,۶ فکر شوی دی، نو پورتنۍ پوښتنه نسبتي عددونو ته په کتوسره حل کوو.

شمېره	متناسبه شاخص	مقدار	نسبتي اعداد	موازنه شوی، نسبتي مقدار	د حساب فکتور	مجموعي قیمت	د فی متر قیمت
۱	۱cm	۵۰۰m	۱	۵۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۵۰۲۳۵,۲۵	۱۰۰,۴۷۰۳
۲	۲ cm	۶۰۰m	۱,۵	۹۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۹۰۴۲۳,۴۵	۱۵۰,۷۵
۳	۰,۵ cm	۵۰۰m	۰,۶	۳۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۳۰۱۴۱,۱۵	۶۰,۲۸۰۳
				۱۷۰۰			

$$\frac{۱۷۶۸۰۰}{۱۷۰۰} = ۱۰۰,۴۷۰۵$$

د فی متر قیمت		ټولیز قیمت	مقدار	حسابی فکتور
۱۰۰,۴۷۰۵	÷۵۰۰=	۵۰۲۳۵,۲۵	×۵۰۰=	۱۰۰,۴۷۰۵
۱۵۰,۷۵	÷۶۰۰=	۹۰۴۲۳,۴۵	×۹۰۰=	۱۰۰,۴۷۰۵
۶۰,۲۸۰۳	÷۵۰۰=	۳۰۱۴۱,۱۵	×۳۰۰=	۱۰۰,۴۷۰۵

د کار مرحلو ته په کتوسره د تقسیمي لګښتونو سنجش

دا سنجش هغه وخت دګټې اخیستنې وړ دی، چې تولید د جنس په بڼه وي، د کار د حاصل نتیجې څو تولیدي مرحلې پرمخ وړی او بدولونونه په کې رامنځته شي.

مثال: بریکت په تولیدي مرحله کې څو مرحلې طی کوی، ترڅو چې تکمیلي شکل ځانته غوره کړي. په دې صورت کې په لومړۍ مرحله کې تولیدي لګښتونه په هماغه تولید ویشو، چې په لومړۍ مرحله کې لاسته راغلی او وروسته دویمې مرحلې ته لیږدول کیږي. د لومړۍ مرحلې لګښتونه له دویمې مرحلې سره جمع کیږي، د دویمې مرحلې په تولیداتو ویشل کیږی او په دې ترتیب که څو تولیدي مرحلې شتون ولري سنجونه ترسره کیږی. تولیدی قیمت په وروستۍ مرحله کې تثبیت کیږي. په دې سنجونه کې د کارڅو مرحلې ترلاسه کیږي، ځکه په هره مرحله کې ضایعات لري.

یا په مربوطو ګدامونو کې تغیرات رامنځته کیږي. مثال: که په یوه دوره کې د ډبرو د سکرو اندازه او استخراج t۲۰۰۰۰ وي، په دفترونو کې لګښتونه په لاندې ډول دي:

په لومړۍ مرحله کې د فی ټن سکرو مجموعي لګښتونه عبارت دي له:

۱- فرد	۲۶۰۰,۰۰۰
۲- معاش	۳۷۵۰,۰۰۰
۳- مواد	۱۴۵۰,۰۰۰
۴- برقی مصرف	۲۶۰۰,۰۰۰
۵- د استهلاک مصرف	۱۸۷۵۰۰۰
۶- اداری مصارف	۵۸۰۰,۰۰۰
	۱۸۰۷۵۰۰۰

په لومړي پړاو کې د ډبرو سکرو د یو ټن ټول لګښت عبارت دي له:

$$\text{د یو ټن لګښت} = \frac{\text{ټول لګښتونه}}{\text{د تولید اندازه}} = \frac{۱۸۰۷۵۰۰۰}{۲۰۰۰۰} = ۹۰۳,۷۵$$

د ذکر شوی تولید دترانسپورت څخه تر بریکت پورې کرایه ورکول کیږی چې په دې اساس د فابریکې پورې د فی ټن ډبرو سکرو د رسولو کرایه ۷۵ افغانۍ کیږي.

تولیدی مصرف	۹۰۳,۷۵
د ترانسپورت مصرف	۷۰
د یو ټن رسیدلو د ډبرو سکرو بیه	۹۷۳,۷۵

$$\frac{۱۴۰۰۰۰۰}{۲۰۰۰۰} = ۷۰$$

هغه لګښتونه چې د بریکت جوړونې په دستګاه کې رامنځته کیږي په لاندې ډول دي:
که د تولید اندازه له ضایعاتو وروسته ۱۵۰۰۰ ټنه وي ، د بریکت شوي فی ټن ټمام شوی قیمت پیداکړئ.

د لومړۍ مرحلې لګښتونه	۱۸۰۷۵۰۰۰	۷۰۰۰	د موادو مصرف
دترانسپورت لګښتونه	۱۴۰۰۰۰۰	۱۱۰۱۲۵	د برښنا لګښت
د دوهمې مرحلې لګښتونه	۸۴۵۸۷۵	۲۴۸۷۵۰	د مزد لګښت
		۲۶۲۵۰۰	داستهلاک مصرف
مجموعي لګښتونه	۲۰۳۲۰۸۷۵	۱۷۵۰۰۰	اداري لګښت
		۳۰۰۰۰	د معاشونولګښت
		۱۲۵۰۰	متفرقه لګښت
		۸۴۸۵۷۵	د یوې مرحلې ټولیز لګښت

د فی ټن بریکټ ټمام شوی لګښت ۱۳۵۴,۷۲۵ $= \frac{۲۰۳۲۲۰۸۷۵}{۱۵۰۰۰}$

د تقسیمي لګښتونو سنجول د کار موضوعاتو ته په کتو سره په لاندې ډول رامنځته کیږي.

الف – د هغو تولیداتو د لګښتونو سنجول چې یو له بل سره ارتباط لري.

د دې تولید په اړه هغه وخت خبرې کیدای شي. چې د تولیدی کار په جریان کې پر اصلي تولیداتو سربیره ، نورضمني تولیدات هم رامنځته شي. **مثال:** دګاز د تولید په وخت کې د ذغالو د تولیداتو څخه لکه کوکس ، قیر او نور لاسته راځي، چې د دغو تولیداتو ټمام شوی قیمت همیشه دیو تناسب په اساس چې یو له بل سره ارتباط لري ، رامنځته کیږي ، ځکه رامنځته شوي تولیدات

تل د یوه تناسب په اساس، چې یو له بل سره ارتباط لري رامنځته کیږي، رامنځته شوي تولیدات د تصدي لپاره ډیر اهمیت لري.
فرعي تولیدات په خپله تصدۍ کې د هغې په خپله فعالیت کې په کار اچول کیږي یا داچې ذکر شوي مواد د نه ګټه اخیستل کیدونکو ضایعاتو په کتار کې شمېرل کیږي یا د فرعي تولید په توګه پلورل کیږي اود دغو تولیداتو په ټامه شوې سنجونه کې مختلف میتودونه شتون لري، چې په دې ځای کې یواځې له هغو څخه یادونه کوو.

د تفریقي میتود په اساس سنجش

له دغه میتود څخه هغه وخت ګټه اخیستل کیږی چې په لومړی ګام کې عمده او فرعي تولیدات وویشل شي او د فرعي تولیداتو د پلورنې عاید د مجموعي عاید په پلورنه کې لږ سهم ولري.
مثال: د نجارۍ په یوې دستګاه کې د ارې بوره د فرعي تولیداتو د تخمیني پلورنې عاید له مجموعي لګښتونو څخه وضع کیږي او پاتې بیسې یې دعمده تولیداتو په توګه پیژندل کیږي.

د مثال په توګه:

په یوه معینه دوره کې د یوې اره کشۍ په دستګاه کې رامنځته شوی فعالیت ۱۰,۰۰۰ کنډې چهارتراش په مختلفو اندازو قطع شوي او مجموعي لګښت یې ۹۱۳۴۰۰ افغانۍ کیږي، همداراز پر یادو لګښتونو سربیره ۲۸۵۰ (منه) رامنځته شوې بوره اره چې د هر من قیمت یې ۳۵ افغانۍ کیږي، په دې صورت کې د عمده تولیداتو لګښتونه عبارت دي له:

مجموعی مصارف	۹۱۳۴۰۰
د فرعی تولید د پلور عاید	۲۸۵۰= ۹۹۷۵۰×۳۵
د عمده تولیداتو مصارف	۸۱۳۶۵۰

د بازار د قیمت په اساس سنجش

په دغه میتود کې دوه حالته توپیر سره لري.
۱- د تولیداتو لګښت د بازار د قیمت په اساس تثبیت کیږي.
۲- د موادو کیمیاوي او تخنیکي خصوصیاتو ته په کتوسره د هغوی لګښتونه سنجول کیږي.

مثال: د ګاز د تولید په یوه فابریکه کې د ۶۸۰۰m ګاز په څنګ کې ، نور تولیدات لکه کوکس ، قیر ، نېرول او امونیا تولیدیږي ، مجموعي لګښتونه یې ۱۴۴۰۰۰۰ افغانۍ دي، د هر ډول تولید پلورل، د پلورنې د لاندې تولیداتو څخه لاسته راځي.

د هرې برخې لګښتونه	فکتور	نسبت	په افغانیو باندې د بازار قیمت	د تولید نوعیت
۷۲۰۰۰۰	۱۸۰۰۰	۴۰	۸۰۰۰۰۰	ګاز
۴۵۰۰۰۰	۱۸۰۰۰	۲۵	۵۰۰۰۰۰	کوکس
۱۲۶۰۰۰	۱۸۰۰۰	۷	۱۴۰۰۰۰	قیر
۱۰۸۰۰۰	۱۸۰۰۰	۶	۱۲۰۰۰۰	بنزول
۳۶۰۰۰	۱۸۰۰۰	۲	۴۰۰۰۰	امونیا
۱۴۴۰۰۰۰	۱۸۰۰۰			

=۷۲۰۰۰۰	۱۸۰۰۰×۴۰	=۱۸۰۰۰	۱۴۴۰۰۰۰
=۴۷۰۰۰۰	۱۸۰۰۰×۲۵		۸۰
=۱۲۶۰۰۰	۱۸۰۰۰×۷		
=۱۰۸۰۰۰	۱۸۰۰۰×۶		
=۳۶۰۰۰	۱۸۰۰۰×۲		

مثال: په یوه معدن کې T۱۷۰۰۰ د مسو او سربو تیږې استخراجیږي، چې T۹۰۰۰ یې مس او پاتې نور یې سرب دي، د مسو په تیږه کې ۵٪ خالص مس او د سربو په تیږه کې ۱۰٪ خالص سرب شتون لري ، د تجربې په وخت کې د مسو ضایعات ۱۰٪ او په سربو کې ۲۰٪ دي.

په بازار کې د فی ټن مسو قیمت ۴۰,۰۰۰ ، او د فی ټن سربو بیه ۲۵۰۰۰ افغانۍ ده، د بازار قیمت ته په کتوسره د هر تولید ونډه وسنجوئ؟

نسبت	مجموعي قیمت	د فی ټن قیمت	د تولید خالص مقدار	خالص تولید	مقدار	د تولید ډول
۸۱	۱۶۲۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۵	۴۵۰	۹۰۰۰	مس
۸۰	۱۶۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۶۴۰	۸۰۰	۸۰۰۰	سرب

د هر ډۀل مصرف	فکتور
۸۳۰۱۲,۲۲	۱۰۲۴۸,۴۴۷۲
۸۱۹۸۷۵,۷۸	۱۰۲۴۸,۴۴۷۲
مجموعي قیمت	۱۶۵۰۰۰۰

I	۹۰۰۰-۵٪=۴۵۰
	۸۰۰۰-۱۰٪=۸۰۰
	۴۵۰-۱۰٪=۴۵

II	۸۰۰-۲۰٪=۱۶۰
	د ضایع شوې فیصدۍ د ضایعاتو اندازه ۴۵۰-۴۵=۴۰۵×۴۰۰۰=
	۸۰۰-۱۶۰=۶۴۰×۲۵۰۰۰=

د دوهم طرز لپاره مثال: که د بازار قیمت معلوم نه وي او د لګښت د سنجولو لپاره هرډول تولید له نورو لارو لکه فزیکي خواص یا کیمیاوي تولیداتو څخه ګټه واخیستل شي، موضوع په لاندې توګه وړاندې کوو.
فرضاً ۱۵۰۰kg د ډبرو سکاره په کار اچول شویدي، او له هغو څخه لاندې تولیدات لاسته راځي.

ګاز۳۲۰m۳ ،کوکس۷۵۰kg،قیر
مجموعي مصارف ۳۵۰۰AF
ځکه د بازار قیمت معلوم نه دی او د یادو تولیداتو فزیکي خواص د سنجونې اساس جوړوي.

د تولید قوت	=۵۱۰۰ kcal	ګاز	۱m^3
	=۶۰۰ kcal	قیر	۱kg
	=۶۳۰۰ kcal	کوکس	۱kg

د کالوری‌ مقدار ته په کتو سره د هر تولید برخه پیداکړئ:

لګښتونه	فکتور	نسبت خلص	د کالوري مجموعه	دکالوری‌ مقدار	مقدار	تولیدات
	۱,۵۷۷۲	۵۴۴	۱۶۳۲۰۰	۵۱۰۰	۳۲۰m۳	ګاز
	۱,۵۷۷۲	۱۵۷۵	۴۷۲۵۰۰۰	۶۳۰۰	۷۵۰kg	کوکس
	۱,۵۷۷۲	۱۰۰	۳۰۰۰۰۰	۶۰۰	kg ۵۰۰	قیر
= مجموعی لګښت افغانی ۳۵۰۰ = ۳۴۹۹,۸۰۶۸		۲۲۱۹	۳ ÷ نسبت خلص			

د فکتور لنډ نسبتونه × فکتور	$\frac{۳۵۰۰}{۲۲۱۹}$ = ۱,۵۷۷۲	مجموعي مصرف مجموعي نسبت

د کارګاه محاسبه

په لومړي سرکي محاسبه په دوه برخو ویشو، یعنې مالی محاسبه او د کارګاه محاسبه ، له بلې خوا بیاهم محاسبه په دوو برخو ویشو.

۱- مجموعي محاسبه

۲- مصرفي محاسبه.

د پنځم څپرکي د مطالبو لنډیز:

۱- د هغو تصدیو د لګښتونو سنجول چې کتلوي تولیدات لري:

که دغه ډول تصدئ یو ډول تولید ولري، نو لاندې فورمول ته په کتو سره د تولید د فی واحد لګښتونه لاسته راځي.

$$\text{د تولید د فی واحد لګښت} = \frac{\text{مجموعي لګښتونه}}{\text{دتولید اندازه}}$$

۲- د هغو تصدیو د لګښتونو سنجش چې د سورت په اساس تولیدات لري:

یعنې هغه تصدی‌ چې د یوه جنس څخه څو ډوله مشابه تولید ولري ، دغه تصدی‌ د یو ډول

موادو څخه په مختلفو اندازو تولیدات کوي او د لګښت له تقسمیي سنجونې څخه ګټه اخلي، خوداچې دتولیداتو اندازې فرق کوي، د لګښت تقسیمي سنجونې ته په پام سره د متناسبو ځانګړتیاوو څخه ګټه اخیستل کیږي.

۳- د هغو تصدیو د لګښتونو سنجش چې مرحلوي تولیدات لري:

د مرحله يي لګښتونو په سنجونه کې د تولید د لګښت سنجونه له لاندې درې ځانګو څخه جوړه شوېده:

الف – د تولید مقداري جدول.

ب – د دایرې په حساب کې د منل شویو لګښتونو برخه.

ج – د دایرې د لګښتونو تخصیص.

د احمد شاکر تولیدي کارخانه.

د برش دایره

د ۱۳۸۸ کال د سنبلې د میاشتې د تولید دلګښت راپور.

الف – د تولید مقداري جدول.

د لومړۍ مرحلې څخه لیږل شوي۲۵۰۰ واحدونه او وروستۍ مرحلې ته ۲۰۰۰ بشپړ شوي او لیږل شوي واحدونه

د ۵۰۰ جوړولو په جریان کې د امتعې شمیر او همداراز د ٪ ۱۰۰بشپړ شویو موادو له پلوه.

د بشپړ شوي $\frac{۳}{۴}$ پلوه

د ٪ ۲۰بشپړ شوو لګښتونو بشپړ شوې ۲۵۰۰

ب - د تولید په حساب منل شوي لګښتونه

	ټول لګښت	د یو واحد لګښت
د مخکینۍ مرحلې انتقالي لګښتونه.		
۲۵۰۰ واحده امتعه	۱۲۵۰,۰۰۰	۵۰۰
د مصرفي موادو لګښت	۵۲۰,۰۰۰	۲۰۸
مزد	۳۰۸۷۵۰	۱۳۰
مشترک لګښتونه	۱۷۳۲۵۰	۸۲,۵
د اضافه شویو لګښتونو جمع	۱۰۰۲۰۰	۹۲۰,۵

۲- د دایرې د لګښتونو ځانګړي کول:

راتلونکې مرحلې ته لیږدول شوې او بشپړه شوې متاع ۱۸۴۱۰۰۰

۱۸۴۱۰۰۰ = ۹۲۰,۵×۲۰۰

د جوړولو په حالت کې متاع:

۳۵۴۰۰۰=۵۰۰×۱۰۰٪×(۲۰۸+۵۰۰) د مصرفي موادو له پلوه

۴۸۷۰۵=۱۳۰× $\frac{۳}{۴}$ ×۵۰۰د مزد له پلوه

۸۲۵۰=۵۰۰×۲۰٪ ۸۲,۵× د مشترکو لګښتونو له پلوه ۴۱۱۰۰۰

۲۲۵۲۰۰ ځانګړې شوې مجموعي لګښتونه

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجش چې مختلف تولیدات لري:

په لاندې مثالونو کې سنجول کیږي.

په یوې تصدۍ کې درې ډوله سیخ ګول د ۰,۵cm , ۲cm , ۱cm په اندازه تولیدیږي. د لومړۍ ډول ۵۰۰m ، دویم ډول ۶۰۰m او دریم ډول ۵۰۰m تولیدات لري، د هغوی مجموعي لګښت ۱۷۰۸۰۰AF دی ، د هریوه د فې متر قیمت وسنجوئ؟

شمیره	شاخص	اندازه	متناسبه اندازه	د فې واحد هم وزنه لګښتونه	د هرې یوې برخې مجموعي لګښتونه	فی متر قیمت
۱	۱cm	۵۰۰m	۵۰۰m.cm	۸۷,۸۹۴۷	۴۳۷۹۴,۸۵	۸۷,۵۸
۲	۲cm	۶۰۰m	۱۲۰۰m.cm	۸۷,۵۸۹۷۴	۱۰۵۱۰۷,۶۴	۱۷۵,۱۷۵
۳	۰,۵cm	۵۰۰m	۲۵۰m.cm	۸۷,۵۸۹۷۴	۲۱۸۹۷,۴۲۵	۴۳,۷۹۵

$$\frac{\text{۱۷۰۸۰۰ افغانۍ}}{\text{۱۹۵۰m}} = \text{۸۷,۵۸۹۷۴} \times \text{۵۰۰ m.cm}$$

د هرې برخې مجموعي لګښتونه = متناسب مقدار × موازن لګښتونه

د هرې برخې د فې واحد لګښت = د هرې برخې مجموعي لګښت / مقدار

د تقسیمي لګښتونو سنجول

په لاندې مثالونو کې تقسیمي لګښتونه سنجول کیږي:

۱- ۱۶۰,۰۰۰ د تخنیکي کارکوونکو لګښتونه.

۲- ۱۷۷۰۰۰ د اداري کارکوونکو لګښتونه.

۳- ۸۵۰۰۰ د برښنا لګښت.
۴ - ۱۵۰,۰۰۰ معاونه لګښت.
۵- ۲۲۰,۰۰۰ د استهلاک لګښت.
۶- ۱۸۰۰۰ د پلورنې خاص انفرادي لګښتونه.
مجموعه ۸۱۰۰۰۰

کله چې د یوې مشخصې برخې څخه ۹۰۰۰ خلطې سمنت تولید شوي وي، د فې واحد د تولید قیمت پیداکړئ؟

که د ۹۰۰۰ خلطو سمنټو له جملې څخه ۵۰۰ یې پلورل شوې وي، د هغه لګښت ۷۵۰۰ افغانۍ کیږي او یا داچې ۱۰۰۰ خلطې نورسیمنټ پلورل شوي وي، د هغه لګښت ۱۰۵۰۰ افغانۍ کیږي او پاتې ۷۵۰۰ د خپلو تولیداتو څخه په خپله فابریکه کې پلورل شوي وي ، نو د هریوه تولیدي تمام شوی قیمت د هر پلورل شوي قیمت سره تفاوت لري.

$$I \quad \frac{۸۱۰۰۰}{۹۰۰۰} = ۹۰ \text{ د فی واحد تولید مصارف}$$

$$II \quad \frac{۷۵۰۰}{۵۰۰} = ۱۵$$

انقراولي
۸۱۰۰۰۰
۱۸۰۰۰
۷۹۲۰۰۰

$$\frac{۷۹۲۰۰۰}{۹۰۰۰} = ۸۸ + ۱۵ = ۱۰۳$$

$$III \quad \frac{۱۰۵۰۰}{۱۰۰۰} = ۱۰,۵ + ۸۸ = ۹۸,۵ \; ۱۰۳$$

د امتعې د فې واحد تمام شوی قیمت مو د پلورنې په ځای کې ترلاسه کړ او وروسته له دې چې ۸۸ تولیدي لګښتونه معلوم شول ، د ترانسپورت لګښتونه، د پلورنې د ځانګړو لګښتونو سره په جلا توګه پیداکوو او په معینو تولیداتو یې ور زیاتوو.

د تفریقي میتود په اساس د لګښتونو سنجونه

له دغه میتود څخه هغه وخت ګټه اخلو چې په لومړي قدم کې تولیدات په عمده او فرعي توګه وویشو او د فرعي تولیداتو د پلورنې عاید، د پلورنې په مجموعي عاید کې لږه برخه ولري.
مثال: د یوې نجارۍ په دستګاه کې د ارې بوره ، چې د فرعي تولیداتو د پلورنې تخمیني عاید له مجموعي لګښتونو څخه وضح شوې وي، او پاتې د عمده تولیداتو په توګه پیژندل کیږي.

د بازار د قیمت په اساس د لګښتونو سنجونه

په دې میتود کې دوه حالته په خپلو کې فرق لري.

۱- د بازار د قیمت په اساس د تولیداتو لګښتونه تثبیت کیږي.

۲- د موادو تخنیکي او کیمیاوي ځانګړتیاووته په کتوسره لګښتونه سنجول کیږي.

د پنځم څپرکې پوښتنې:

۱- په صنعتي تصدیو کې د لګښتونو سنجول د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۲- د هغو تصدیو د لګښت سنجول چې کتلوي تولیدات لري، د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۳- د حاجي زاده تولیدي شرکت د خپلو محصولاتو د تولید لپاره له څو ډوله لومړنیو موادو څخه ګټه اخلي. د الف ماده یې د لومړنیو موادو په نوم په دې شرکت کې مصرف شوی ، د الف د مادې په اړه معلومات د مالي دورې په لړ کې په لاندې ډول ده.

د لومړۍ دورې موجود مواد ۱۶۲۰,۰۰۰ افغانۍ

د دورې په لړ کې دموادو پیرودل ۷۹۴۰,۰۰۰ افغانۍ

د تخفیف او پیرودلو مستردیدل ۳۰۰,۰۰۰ افغانۍ

د اخیستل شویو موادو لیږدول ۲۴۰,۰۰۰ افغانۍ

د وروستۍ دورې موجودي ۲۸۶۰۰۰۰ افغانۍ دی.

د مصرفي موادو تمام شوی قیمت د دورې په لړکې پیداکړئ؟

۴- د پلورل شوې امتعې تمام شوۍ قیمت ولیکئ؟

۵- دهغو تصدیو د لګښت سنجول چې مرحله یې تولیدات لري، دمثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۶- د پلورنې لپاره د چمتو محصولاتو فورمول ولیکئ؟

د پروسې او وظیفې د مصارفو سنجول

ټولیزه موخه:
د پروسې د لګښتي عملیو په اړه پیاوړتیا رامنځته کول او د دندې براورد .

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې محصلین له لاندې معلوماتو سره آشنا کیږي:

- دتولید د بیلابیلو سیستمونو او د ارزیابي او لګښت د بیلابیلو سیستمونو د څرنګوالي په اړه معلومات.
- د وظیفوي لګښتونو د سنجونې په اړه معلومات.
- د پروسې د لګښتونو د سنجونې په اړه معلومات.
- د پروژې په اړه معلومات.
- د پروژې د تولید په اړه معلومات.
- دعملیې د سنجونې په اړه معلومات.
- د لګښت د جریان اساسي موډل.
- د بازار موندنې او ادارې لګښت.
- د وسطي لګښتونو په اړه معلومات.

د وظیفوي لګښتونو سنجونه

د مطلبونو درک: د دې فصل په پای کې باید پوه شی چې:

۱- بیان کړی چې څرنګه د لګښتونو د ارزولو مختلف سیستمونه ، د تولید په مختلفو سیستمونو کې طرحه او عملي کیږي.

۲- د لګښت د اساسي جریان موډل بیان کړئ.

وظیفه: هغه واحدونه چې په آسانۍ سره یې د نورو واحدونو سره توپیر کیږي.

کله چې تاسې هغه ځای وینی، چې خلک د کورونو په جوړولو مصروف دي او سړکونه جوړ وي، د ساختمانونو او دفترونو په مډل کې بدلون راولي او یا د تیز سیستم د انتقال پروسه جوړوي، دا د یوه تولید د واحدونو وظیفې دي، چې په آسانی سره د نورو واحدونو څخه جلا او توپیر یې کیدای شي ، کله چې تاسې او یا ستاسې کورنۍ نوی کور جوړوی او یا د کور په مدل کې بدلون راولي، نو دغه بنایي کار یې د یوې وظیفې په نوم یادیږي، ځکه په آسانۍ سره یې د ساختمان د نورو برخو سره توپیر کیدای شي.

ځای ناستی تولید او د مصارفو د سنجش سیستمونه

د و ظیفې د مصارفو سنجش
د مصارفو د سنجش یو داسي سیستم چې مصارف په انفرادي واحدونو یا د قراردوادونو او تولیدي ګروپونو په مشخصو وظایفو کې څیرې او محاسبه کوي یې.

د پروسې د مصارفو سنجش:

کله چې متجانس واحدونه، د هم شکله تولید د مراحلو له سلسلې سره سم تولید شوي وي، د مصارفو د سنجش له همدې سیستم څخه ګټه پورته کیږي.

د وظیفې د مصارفو د سیستم سنجش، د هرې برخې مصارف او عواید په انفرادي توګه تثبیتوي. خو په مقابل کې د مصارفو د سنجش پروسه هر واحد په انفرادي توګه نه ثبتوي. اوس تاسو یو غیر الکولي څښاک لري، پام وکړی چې تولید کونکی د همدې څښاک (نوشابې) څه قیمت څه ډول سنجش کوي.

په ډیر احتمال سره د دا ډول ګاز لرونکو مشروباتو تولیدونکي، د پروسې د مصارفو سنجش عملي کوي. له دې پروسې څخه هغه مهال استفاده کیږي چې متجانسه تولید شوي واحدونه له هم شکله تولیدي سیستمونو څخه تولید شوي وي. تاسو شاید د دندې پر مهال تفتیش ووسی،

مشاور او یا د داسې کمپنی کارکوونکې اووسی چې انفرادي تولید لري، په داسې حالاتو کې به پوه شی چې په دې صورت کې د وظیفې د مصارفو له سنجش څخه کار اخیستل کیږي.
دا مهمه ده چې تاسو باید په پیل کې د تصدیو د تولید طریقې وپیژنی، تر څو وروسته په دې پوه شی چې مصارف څنګه او په څه ترتیب محاسبه کیږي.
۱_٦   شکل: د تولید د میتودونو ځنځیر یې په داسې توګه ترتیب کړی چې د وظیفې د مصارفو سنجش او د پروسې د مصارفو سنجش راښیي. کومې کمپنۍ چې د وظیفي د مصارفو سنجش راښیي، لکه موریسون او کرسن، قرارداد کونکي، دفاعي پیمان کاران لکه تودهید او بفرید اوب، روغتونونه لکه مایو (هغه ځای چې وظایف باید په مواضع ډول ونومول شي) فلم جوړونکي لکه یونیورسل سټوډیو ګاني، رسمي حساب داري شرکتونه (حرفوي) لکه د ارتر کمپنۍ او داسې نور.
پروژه: یو پیچلی کار چې د بشپړیدو له پاره شاید میاشتې او کلونه وخت وغواړي. دا کار په مختلفو سیمو او یا هم مختفل فرعي پیمان کارانو ته اړتیا لري او د پروژې د ځینو دندو په نوم نومول کیږي. پروژې مختلفو قراردادونو ته اړتیا لري، لکه، د خرڅلاود مرکزونو بلونه، د دعوا طرح (دارلوکالې) او داسې نور.

پروسه یي تولید
هغه تولیدي سیستمونه چې په کتلوي شکل ساده اومتجانس جنسونه په روانو مرحلوکې په متحدالشکله توګه تولیدوي.

کتلوی تولید
مرحله وی سیستمونه په کیمیاوي صنایعو او د غوړیو په تصفیه کولو کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.
هغه تصدي چې پروسه وي تولیدات لري، د لګښتونو د سنجونې له مرحلوي میتود څخه ګټه اخلي.

د ۱-۶ شکل: ځایي تولید او د ارزیابی سیستم ښیی.

د وظیفوي لګښتونو ارزیابي	د عملیاتی لګښتونو ارزیابي	د لګښتونو ارزیابي	دحسابداری سیستم
د ساختماني وظیفې موده د فلمبرداري استدیوګانې روغتون	ګروپي تولید دلباس تهیه کول ، موټر جوړونه ، کمپیوتر	مرحلوي تولیدات، د غوړیو او د کاغذ د رنګ تصفیه	د تولید شکل
سفارشي تولید	د یو ستندرد ګروپ په دننه کې د تولید مختلف ګروپونه	ستندرد شوي تولیدات	د تولید شکل

۱- عملیاتي سنجونه هغه مخلوط دی چې د وظیفوي او پروسه یي لګښتونو له سنجونې څخه جوړ شوی وي.

د کورجوړونې یوه موسسه باید د لګښتونو د سنجولو د پروسې څخه ګټه واخلي، همدا موسسه باید د وظیفوي لګښتونو د پروسې څخه ګټه واخلي، په هغه صورت کې چې د یوه کور عادي طرحه د یوه اخیستونکي لپاره انفرادي شکل ولري ، د ویل کمپنۍ چې یوه با تکتیکه کمپنۍ ده د پروسه یي لګښتونو د سنجولو د پروسې له سیستم څخه ګټه اخلي.
په هغه حالت کې چې د مخصوصو تولیداتو لپاره چې د دفاع مخصوص سیستم لري او همداراز د ترون کارونه هم د وظیفوي ارزیابي له سیستم څخه استفاده کوي.
عملیه: استاندارد شوی یا تخنیکی میتود چې په دوامداره توګه ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.

د عملیې سنجش

د ترکیبي لګښت د سنجونې سیستم په معمولي ډول په صنعتي تولیداتو کې چې ځینې عام او ځینې خاص شکلونه لري، ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.
ډیرې کمپنۍ د یوه مرکب او وظیفوی سیستم څخه ګټه اخلي، چې د عملیې د سنجونې سیستم په نوم یادیږي.
عملیه د استاندرد شوي میتود څخه عبارت ده، چې په مکرر ډول په تولید کې کارول کیږي.
هغه کمپنۍ چې د عملیې د سیستم د سنجونې څخه کار اخلي ، خپل محصولات د ستندرد تولید د میتود مطابق تولیدوي، خو مواد کولای شي د هر تولید یا د مختلفو تولیداتو ګروپ وي، لکه څرنګه چې په ۶ – ۱ شکل کې وښودل شول.

د مثال په توګه ، د نیسان کمپنۍ د سورلۍ او باروړونکي مختلف موټر تولید کړل، چې د سورلۍ او باروړونکي ټول موټر هماغه یوه ورکشاپ ته وړل کیږي او په هماغه یوه ورکشاپ کې ورته رنګ ورکول کیږي ، په هرحال د موادو دغه اختلاف هغه وخت ښکاریږي چې باروړونکي او د سورلۍ موټر مقایسه کړو.

د لګښت د جریان اساسي ماډل

د لګښتونو د ثبت لپاره اساسي چوکاټ ، د لګښت د جریان اساسي ماډل دی ، تاسو دغه ماډل. مخکې د محاسبې په صنف کې وکارولو ، په دې ځای کې د ډیر اهمیت او همداراز د لګښتونو د ښودلو لپاره ، دا وظیفه د دوهم ځل لپاره تکراریږي.
وروستۍ موجودي + داخلی لیږدول = داخل ته لیږدول + لومړۍ موجودي

BB+TI=TO+E⊠B

کارول: دغه مډل له تاسو سره د پیژندل شویو قضیو په حل کې مرسته کوي، چې د حساب لرونکو او دمدیرانو لپاره ګټور دی. د دې کیلۍ په واسطه مجهول حسابونه څوځلی پیداکولای شو.

د مثال په توګه: وروستي طوفان د شرکت دګدام یوه برخه چې قیمتي البسه پکې وه له منځه وړې ، د ګدام د لګښتونو بیمه به دغه کموالی بیرته پوره کړي.

خو تاسو باید موجود ټمام شوی ثابت کړی ، لیکن هیڅوک نه شي کولای دایمي موجودي حساب پیداکړي ، له بده مرغه هیڅوک له وروستی طوفان وړاندې د حساب پروسې ته چمتو نه وو ، نوله همدې امله د حساب ورکونکی اساسی مډل تاسي ژغوري.

د مډل پر اساس

BB + TI = TD + EB

موږ د ګدام د موجود کموالي د دوهم ځل تنظیمولو لپاره اصطلاحات کاروو، چې په ګدام کې وروستی توپیر، له طوفان څخه وړاندې څومره و؟

EB= BB+TI-TD

اوس تاسو د تیرکال د مالی حساب څخه پیداکولای شی چې د تیرکال وروستۍ شتمني ۵۰۰,۰۰۰ ډالره وه، چې د سږکال د لومړۍ برخې موجودي ده ، د تامین کونکي (عرضه کوونکي) له لارې تاسو پیداکولای شی چې سږ کال د ۱۲۰۰,۰۰۰ ډالرو په ارزښت، البسه اخیستل شوې وه، او تاسو د پلورلو د ثبت څخه پیداکولای شی، چې شرکت د ۱۴۰۰,۰۰۰ ډالرو په ارزښت، البسه پلورلې ده ، همداراز تاسو پوهیږی چې لومړۍ موجودي ۵۰۰,۰۰۰ ډالره وه ، نو موجودې ته لیږدوونکي پیسې ۱۲۰۰,۰۰۰ ډالره ده. له همدې امله له موجودی څخه د لیږدولو پیسې ۱۴۰۰,۰۰۰ ډالره کیږی، له اساسی مډل څخه په ګټې اخیستنې سره:

EB=BB+TI-TD

۱۲۰۰۰۰۰- ۱۴۰۰۰۰۰ = ۳۰۰۰۰۰+EB=۵۰۰۰۰۰

اوس د شرکت ګدام لرونکي کولای شي، چې په طوفان کې ۳۰۰۰۰۰ ډالره، د له لاسه ورکړیو پیسو راپور ورکړي.

یو بل مثال: د سوپر سویت کارخانې په سپورتی مغازه کې د تنیس راکټونو پلورلو ته پام وکړی، چې دمارچ په میاشت کې یې لومړۍ موجودي ۱۵ راکته وه، د ګدام موجودي چې د مارچ په ۳۱ سرته ورسیدله وروستۍ پلټنې وښودله چې ۱۵ راکته پیداشول ، د پیرودلو د ثبت په اساس مدیر پوهیږي چې د ۴۰ تینس راکټونو پیرودل شوي دي ، د مارچ د میاشتې په جریان کې ټول راکټونه چې هریویې په ۱۰ امریکایی ډالره اخیستل شوی، ټولې ټمام شوې پیسې عبارت دی له:

د ۱۰ دانو راکټونو لومړۍ موجودي (۱۰×۱۰ دالر) ۱۰۰ ډالر ه
د ۱۵ دانو راکټونو وروستۍ موجودي (۱۵×۱۰ دالر) ۱۵۰ ډالره
د ۴۰ دانو راکټونو اخیستل (۴۰×۱۰ ډالر) ۴۰۰ ډالره

د اصلي مډل پراساس د لګښت جریان:

BB + TI = TO – EB

مدیریت ، د پلورل شویو توکو قیمت چې مجهول وي او یا TO په دې ترتیب پیداکوي.

TO=BB+TI-EB

۱۵۰-۴۰۰+TO=۱۰۰

TO=۳۵۰

یوه دایمي موجودي ، دوره یې موجودۍ ته په کټوسره ډېر ارقام وړاندې کوي.

دمثال په توګه: د دایمې موجودې په یو سیستم کې د موجودی تفاوت پیداکول او همداراز ټول پلورل شوي توکي، تل چمتو او د ګټې اخیستنې وړ وي ، خو په یوه دوامدار موجودي سیستم کې دغه معلومات یواځې د موجودي د فزیکي شمیرنې وروسته د ګټې اخیستنې وړ وي.

دایمې موجودی د کنټرولي مقصدونولپاره هم ګټوره وي، ځکه د ثبت دفتر کولای شي، په فزیکي شمیرنې سره یې مقایسه کړي چې د غلا او خرابوالي ، او یا نورو ستونزو څخه ډاډ ترلاسه کړای شي.
دوامدار میتود او ښه اطلاعات د ساتنې د سیستم لپاره یوه ښه بیلګه ده او په کمپیوټرونو اونورو برقی وسایلو کې د کوډ څخه په ګټې اخیستنې سره ټولې موسسې کولای شی چې خپل هرڅه په ښه او غوره طریقې سره وساتي.
له هرو شپږو میاشتو وروسته باید د کموالي د معلوملو ، دغلا د مخنیوي ، د اداري دقت ، د کورنیو او بهرنیو رضاکارانو د خوښې لپاره یوه فزیکی موجودي رامنځته شي.

د دندې دسنجولو ګټې

د دندې د لګښتونو سنجول د لګښتونو د قیمت او کنټرول لپاره ډېر اهمیت لري ، لوی اخیستونکي تل د پخوانیو لاسته راوړنو غوښتنه کوي اوپه معمولي ډول ټول کارونه یو رقابتي اساس شمیري ، په هغه صورت کې چې عرضه کوونکي د رقابت له لارې د کار غوښتونکي وي او وغواړي ترڅو ګټه ترلاسه کړي ، نوباید په دې وتوانیږي چې خپل لګښتونه په دقیقه توګه تخمین کړي. د مثال په توګه یو شرکت چې خپل د حساب ورکونې سیستم په سفارشي توګه دولتي موسسو ته چمتو کوي، نو په پای کې یې د حساب ورکونې سیستم د ددو شهرکونو له پاره تیار کړی دی.

د ګورام شهر سیستم د   ۷۰۰۰ کاري ساعتونو له پاره دی، چې څو پیچلیو کمپیوټرونو ته اړتیا لري ، د مصارفو د ثبت له پاره د هر ښار له پاره د یو ډول سیستم د جوړولو سنجش چې یو ډول قیمتونه په پام کې نیول شوي وي او یو ډول تخمین او مصارف په پام کې نیول شوي وي، سم کار نه دی. د وظیفوي د مصارفو سنجش دا اجازه راکوي چې شرکت باید د هرې پروژې مصارف بیل او په دقیقه توګه ثبت کړي.

که څه هم هغوی توانیدلي چې یو رقابتي وړاندیز وړاندې کړی.

د ادارې او بازار موندنې لګښت

په موجودو حسابونو کې د بازار موندنې او اداري سیستم مصرف نه ثبتیږي. دغه لګښتونه ، دوره یې لګښتونه دي، چې د حساب ورکونکې دورې په وروستیو تړل شویو حسابونو کې ثبتیږي. لګښتونه د ۲-۶ په شکل کې د ګټې او زیان په حسابونوکې ښودل شوي دي.
په دې شکل کې ۲-۶ زیان او ګټه

د ګټې او زیان صورت حساب: ۳۱ جنوري

د پلورنې حاصلات
۱۲۰۰۰$

د پلورل شوې متاع لګښتونه (د ښکته حساب په صورت کې)
۸۳۰۰۰$

تولیدي مشترک لګښتونه چې ګټه ورڅخه نه وي اخیستل شوې (۱)
۸۰۰۰$

نا خالصه ګټه
۲۹۰۰۰$

منفي: د بازار موندنې او ادارې لګښتونه
۱۰۰۰۰$

عملیاتي ګټې
۱۹۰۰۰$

د تولید شوي او پلورل شوي ټولې متاع د لګښتونو حساب.

د جنوري لومړۍ نیټه، نیمه کارول شوي لومړني مواد
۶۱۰۰۰$

د میاشتې په اوږدو کې تولیدي لګښتونه:

مستقیم مواد:

لومړۍ موجودیت---------- د جنورۍ لومړۍ   ۱۰۰۰$

+ پیرودنې
۶۰۰۰۰$

لاسته راغلي مواد	۷۰۰۰۰$
د متاع وروستۍ موجودیت ۳۱ دسمبر	۲۸۰۰۰$
ټول کارول شوي مواد	۴۲۰۰۰$
غیرمستقیم او نه کارول شوي مواد	۲۰۰۰$
دتولید په جریان کې مستقیم مواد	۴۰۰۰۰$
مستقیم کار	۸۰۰۰۰$
مشترک لګښتونه	۹۶۰۰۰$
د میاشتې په اوږدو کې مجموعي تحمیل شوي لګښتونه	۲۱۶۰۰۰$
دمیاشتې په اوږدو کې دمتاع نیمه مجموعي لګښتونه	۲۷۷۰۰۰$
د جنوري ۳۱ نیټه، د نیمه کارول شوې متاع موجودیت	۸۲۰۰۰$
د دورې په جریان کې د تولید شوې متاع لګښتونه	۱۹۵۰۰۰$
د بشپړ شوي کار لومړنۍ موجودیت ،د جنوري لومړۍ	۰
د ټمام شوي کار وروستی موجودیت د جنورۍ ۳۱	۱۱۲۰۰۰$
د پلورل شوې متاع ټول لګښتونه	۸۳۰۰۰$

الف: دغه پیسې د میاشتې په اوږدو کې د نه کارول شویو مشترکو تولیدي لګښتونو څخه عبارت دي.

ب: دغه پیسې د میاشتې په اوږدو کې له مجموعي نیمه کارول شوې متاع څخه عبارت دي.

ج: دغه پیسې د جنوري دمیا شتې په اوږدو کې د بشپړ شوی کار د متاع څخه عبارت دي.

د: دا مبلغ د جنوري په میاشت کې د امتعې د کار ټمامو کریډیټونو څخه عبارت دی.

د پروسې د لګښتونو سنجش

دا د ارزونې داسې یو میتود دی، چې د متجانسو واحدونولګښتونه په یوه مشخصه دوره کې ښیي. دغه میتود په وضعه شویو کتلوي او سلسلوي تولیداتو کې د ګټې اخیستنې وړ وي.

د دې څنځیرې شکله فصل په لومړۍ برخه کې د تولید د میتود او د سنجونې سیستم وښودل شو، چې تمرکز یې په هغو موسساتو وو چې وظیفوی تولیدات یې لرل.
خو اوس د پروسه یي تولید د ارزونې (سنجش) په میتود خبرې کوو.
د پروسې سنجونې په هغو تصدیو کې کارول کیږي، چې سلسلوي یا کتلوي تولیدات لري ، لکه د Sherwin-Williams کمپنۍ (نقاشي)Shell (د نفتو صنعت).
Dowchermical. هم د کوکولا یوه بله کمپنۍ ده.

د کوکو کمپنۍ د کوکولا شیره تولید وي، چې د کولا یوه ګیلنه شیره د تولید یو واحد حسابیږي. په یوه وظیفوي تولید کې ځانګړي مصارف ثبت کیږي او په کتلوي او سلسلوي تولید کې په هره موضوع کې لومړني مصارف ثبت کیږي او وروسته په تولید شویو واحدونو کې د تولید د مواضعو له لارې (د بیلګې په توګه د کوکاکولا په بوتل کې شیره) توزیع کیږي. دا توپیر د وظیفې د مصارفو د سنجش (د کار هر واحد) او په ۳_٦ شکل کې د پروسې په سنجش کې ښودل شویدي.
تولید چې د له هري تولیدي برخې څخه تیریږي، د هغه برخې مصارف پر تولید اضافه کیږي. په عمل کې شاید ځیني تولیدات په تصدی کې له یو شمیر تولیدي برخو څخه استفاده وکړي، او په بل مورد کې شاید ځیني تولیدات دوه ځله یوې برخې ته داخل شي. د پروسې د مصارفو د سنجش هدف دادی چې د تولید په برخو کې د هر واحد پر اساس د تولیداتو مصارف وښیي.
دا مصارف د مدیریتي تصمیم نیونې لکه د استفادې وړ قیمت ټاکنه او د مصارفو کنټرول څیړي.که یوه برخه یا دګدام لومړی موجودي او یا هم وروستۍ موجودي په یوه مرحله کې نه وي، د دورې ټول ثبت شوي مصارف په (انتقال په) واحدونو کې چې له دې دیپارټمنټ څخه انتقال شوي دي، حواله کیږي. ددې مثال هغه مهال ور کولای شو چې یوې کمپنۍ د الساحه تولیدي میتود څخه استفاده کړې وي اود نیمه کاره موادو موجوده ګدام ونه لري.

د ثقلت لرونکو (وزن لرونکو) منځنیو مصارفو سنجونه

دا میتود د هغه موجودي د پیدا کولو لپاره دی چې په یوه دوره کې مصارف ، د لومړی موجودي له یو رنګه واحدونو سره د تولید له تمام شوي قیمت سره ترکیب کړي. تصدۍ معمولا د موجودي مصرف د تعینولو له پاره له دغو دوو نه یوه طریقه د ځاي ناستې له پاره په کار اچوي. د (FIFO) له لومړنۍ واردې څخه لومړنۍ صادره او د ثقلت لرونکې اوسط سنجش_ د ثقلت لرونکي لومړني مصرفي وسطي سنجش _ له هغو مصارفو سره چې د دورې پر مهال تحمیل شویدي د محاسبې له پاره ترکیب کیږي، تر څو دا معلومه کړي چې له تصدۍ څخه د خارج شوې امتعې مصرف (ته انتقال) او د وروستۍ موجودي اندازه څومره ده.
دې میتود ته ځکه ډیر پام شوی چې هم یې زده کول اسانه دي او هم عملي جنبه لري.
له همدې امله لومړی د همدې میتود په اړه خبرې کوو.
۱_٦ شکل: د پروسې د سنجش او وظیفې څخه مقایسه.

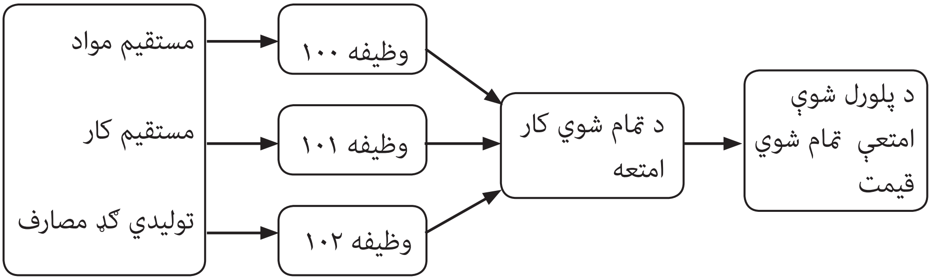

د وظیفوي مصرف سنجش

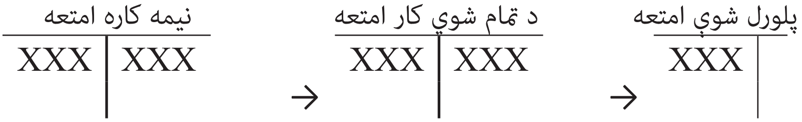

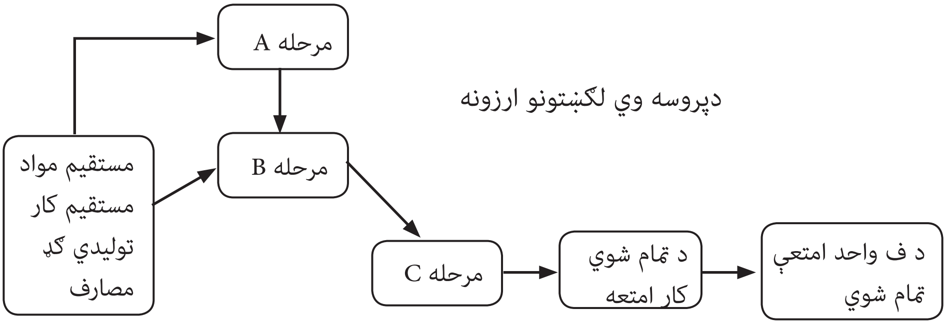

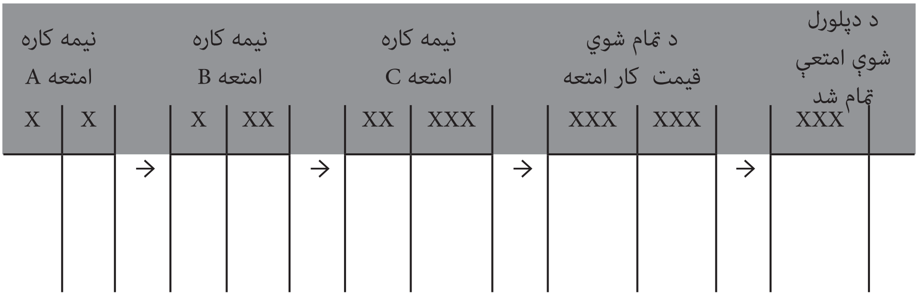

د مراحلو په جریان کې مستقیم مواد، کار او تولیدي ګډ مصارف اضافه کېږي. د پروسې د محاسبې د سنجش له پاره د وسطي ثقلت لرونکي سنجش له طریقې څخه په استفادې سره تصوّر وکړئ چې د Spirite Berenoge شرکت یوه داسې کمپنۍ ده چې غیر الکولي مشروبات تولیدوي. دوی کولای شي چې خپل تولیدات هم په انفرادي توګه او او هم په مارکیټونو (رستورانتونو او د خوراکي موادو په پلورنځیو) وپلوري. د ٤_٦ شکل الف عنوان د دسامبر د میاشتې د تولیدي واحدونو د حرکت جریان یو دیاګرام ښیي. دا موضوع د ۲۰۰۰ ام کال کې د ګدام د موجوده واحدونو له پاره د میاشتې په جریان کې استفاده ترې شوېده. د دسامبر په میاشت کې چې کوم ۱۲۰۰۰ واحدونو تولید شوي دي، په هغوی کې ۸۰۰۰ واحده د تمام شوي کال محصوُل ګڼل کېږي، دا په داسې حال کې ده چې ۴۰۰۰ نور واحدونه د نیمه کاره امتعې په بڼه د موجودۍ په پای کې پاتې شویدي.

٤_٦ شکل د اسپرایت د نوشابې د مخلوط کوونکي په اړه معلومات:

الف- مخلوط کوونکي برخه: د تولید د جریان دیاګرام

د دسمبر ۳۱ مه

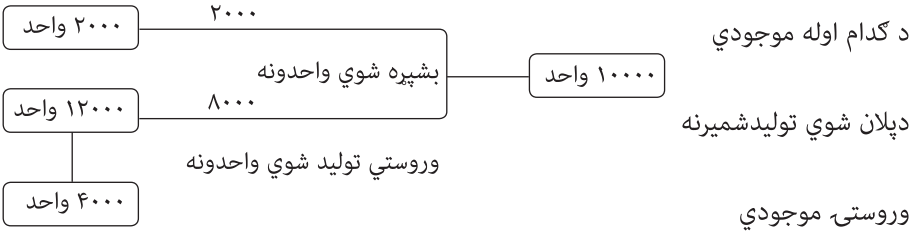

ب

دتعداد او مصرف معلوماتي منابع	واحدات	د تکمیل فیصدي	مصارف
د نیمه کاره امتعې موجودي			
په اول د دسمبر کې موجودي	۲۰۰۰	٪۸۰	۲۵۸۰
په دسمبر کې تحمیل شوي مصارف			۲۱۶۰
له مخلوطي موضع څخه انتقال	۱۰۰۰۰	٪۱۰۰	X
د نیمه کاره امتعې وروستۍ موجودي			
د ګدام موجودي د دسمبر ۳۱ مه	۴۰۰۰	٪۶۰	X

د ثقلت لرونکي د منځني اوسط د سنجش له پاره اړ نه یو، تر څو پوه شو چې کوم تولیدات بشپړه شویدي. کوم یې د (اولي موجودی) څخه وو او کوم یې په جاري دوره کې تکمیل شویدي.

دا موضوع لږ وخت ته اړتیا لري ، همدارنګه په درسي کتابونو کې د ستونزو د کمېدو لامل ګرځي او هم يې په واقعي نړۍ کې کارونه اسانه دي چې وروسته به بحث وربانديې وکړو.
ثقلت لرونکی منځنی سنجش د جارې دورې په اړه ډېر معلومات یا ارقام نه وړاندي کوي، ځکه د لومړی موجوده مصارفو سنجش ، د جاري دورې له مصارفو سره مخلوط کيږي.
د ګدام لومړي موجود مصارف په روانه دوره کې نه تحمیل کیږي، بلکې په مخکینۍ دورې پورې اړه لري.
٤_٦ شکل ، د ب عنوان ، اول موجود مصارف را ښيي چې ۲۵۸۰ ډالره کيږي. همدارنګه د دسامبر په میاشت کې تحمیل شوي مصارف ۲۱٦۰۰ ډالره دي. په دې صورت کې د مخلوط کونکي موضؤع ۲۴۱۸۰ ډالره دي چې د دسامبر د میاشتي په حساب کې يې لري. (۲۵۸۰=$۲۴۱۸۰ لومړۍ موجودي او د دسمبر په میاشت کې ۲۱٦۰۰ ډالره تحمیل شوي مصارف) په موجوده بڼه په ٤_٦ شکل کې د ب تر عنوان لاندې په نښه شویدي. له د غو ۲٤۱۸ ډالرو ۱۰۰۰۰ واحده انتقال شویدي، په ګدام کې له نیمه کاره واحدونو ٤۰۰۰ يې د دسمبر په ۳۱ مه د مخلوط د موضؤع موجودي ده.

د لګښت د جریان اساسي مډل ته پام کول

پام وکړی چې موږ د اساسي مډل په واسطه د لګښت په جریان کې کوښښ کوو او د مډل په اساس دې ستونزو ته پام کوو : نو د مډل پر اساس:

BB+TI=TO+EB

TI=۲۱۶۰۰ BB=۲۵۸۰

موږ پوهيږو او کوښښ کوو ترڅو معلوم کړو چې د دې لګښتونو څخه څومره باید د TO واحد ته ولیږدوو او څومره باید د ګدام د وروستي واحد موجودیت ته EB ځانګړې کړو ، وروسته پنځه ګونې مرحلې د لیږدلوپه واحد TO او د ګدام وروستۍ موجودیEB راښیی ، بحث کوو.

د لګښتونو په تعینولو کې پنځه ګونې مرحلې

۱- د فزیکي واحداتو د جریان خلاصه کول.
۲- د همجنسو تولیداتو محاسبه او اجرایت.
۳- په لنډ ډول لاسته راغلي مجموعي لګښتونه.
۴- د همجنسو تولیدي واحدونو د لګښتونو محاسبه.
۵- TO ته د تولید د لیږلو د لګښتونو ښودل.

لومړۍ مرحله: دفزيکي واحداتو د جريان خلاصه کول.

دغه مرحله دواحداتو فزيکی جريان دتکميلی مرحلې ته د پام نه کولو پرته مشخص کيږي او په دوه برخو ويشل شوې.

١- د توليد په وخت کې واحدات

٢- توليد شوی واحدات.

موږدغه واحدات د سپرايت په شرکت کې په لاندې ډول مشخص کوو .

١- د توليد په وخت کې واحدات:

دنيمه کارول شوې متاع د لومړنيو واحداتو موجوديت	٢٠٠٠ واحده
په دې مرحله کې دتوليد پيل	١٢٠٠٠ واحده
دتوليد په وخت کې ټول واحدات	١۴٠٠٠ واحده

٢- توليد شوي واحدات:

هغه واحدونه چې بهر ته ليږدول شوي	١٠٠٠٠ واحده
د نيمه کار اچول شوې متاع وروستی موجوديت	۴٠٠٠ واحده
ټول توليد شوي واحدات	١۴٠٠٠ واحده

په دې مرحله کې ښودل کيږي، چې موږ بايد د ١۴٠٠٠ واحدو لګښتونه چې له ٢٠٠٠ لومړنيو موجودو واحدونو نيمه کاره اچول شوې متاع او ١٢٠٠٠ واحدونه چې د دغې مرحلې توليد شوی محصول جوړ وي او د ډسمبر په آخر کې تثبيت کوو.

له دغه ١۴٠٠٠ واحدونو څخه ١٠٠٠٠ واحده، بهرته ليږدول کيږي، او ۴٠٠٠ پاتې واحدونه بايد د ډسمبر په ٣١مه په وروستي موجودي کې ثبت کړو.

دويمه مرحله: د همجنس (يو ډول) محصول د واحدونو محاسبه

داهغه مرحله ده، چې ځينې کسان هغه د پروسې د لګښتونو د سنجونې يوه مهمه برخه ګڼي، خو زده کول يې ورته ستونزمن ښکاري ، موږ غواړو چې دا مرحله د امکان ترکچې ساده اواسانه کړو ، ثقلت لرونکي، د محاسبې اوسط فورمول او همداراز د توليد شوي جنس واحدونه د يوې دورې په جريان کې عبارت دي له:

د موجوديت په پای کی همجنس واحدونه + ټول انتقال شوي واحدونه = توليد شوي همجنس اوسط ثقلت لرونکی واحدات.

دغه فورمول د همجنسو(یو ډول) تولید شویو واحدونو د محاسبې د فورمول لپاره په راتلونکې ډسمبر میاشت کې بیانوو.

له ۶-۴ شکل څخه پوهیږو، چې ۱۰۰۰۰ واحدونه د ډسامبر په میاشت کې له دې برخې څخه بهر ته لیږدول شوي او ۴۰۰۰ واحدونه اوس هم په وروستی موجود گدام کې شته، همدارنگه په ۶-۴ شکل کې ښودل کیږي، چې د دغه ۴۰۰۰ وروستیو واحدونو ۶۰ فیصده یې د میاشتې په جریان کې بشپړیږي ، دې عواملوته په کتوسره همجنس (یو ډول) موجود واحدونه چې ۲۴۰۰ واحدونه دي محاسبه کوو

(تکمیل ۶۰ فیصده ×۴۰۰۰ واحده) هغه ۴۰۰۰ واحده چې ۶۰ فیصده یې بشپړ شوي، له ۲۴۰۰ واحده سره مساوي دي ، او ۱۰۰ مشابه (یو رنگه) تولیدات تکمیل شوي. د مشابه واحداتو د محاسبې لپاره له دې فورمول څخه گټه اخلو او له ثقلت لرونکي فورمول څخه پوهیږو چې:

په وروستي موجودیت کې همجنس واحدونه + خارج ته ټول لیږدول شوي واحدات = د همجنسو تولید شویو ثقلت لرونکو واحدونو څخه.
= ۱۰۰۰۰ +(۶۰ فیصده×۴۰۰۰)
=۱۲۴۰۰ همجنس واحدونه

درېیمه مرحله: د رامنځته شویو مجموعي لگښتونو خلاصه (لنډیز):
لاسته راغلي مجموعي لگښتونه له لومړنیو موجودو لگښتونو څخه عبارت دي ، یا دغه لگښتونه واحداتي لگښتونه دي چې په لومړۍ مرحله کې لاسته راشي. په دې ترتیب فرضا د سپرایت په شرکت کې ۲۰۰۰ موجوده لومړني واحدونه او ۱۲۰۰۰ خارج ته انتقال شوي واحدونه داسي ښودلی شو:
هغه لگښتونه چې رامنځته شوي:
د نیمه کارول شوې متاع لومړنی تمام شوی موجودیت ۲۵۸۰ ډالره.
د جاري دورې لگښت ۲۱۶۰۰ ډالره
مجموعي لگښتونه چې رامنځته شوي ۲۴۱۸۰ ډالره.

څلورمه مرحله: د فی همجنس واحد د لگښت محاسبه:
مثلا لومړی موجودي ۲۴۱۸۰ ډالره پیسې معلومې کړې، همداراز په دوهمه مرحله کې مو د واحدو ډولونو تعداد ۱۴۴۰۰ واحده محاسبه کړل، نو اوس را منځته شوي مصارف په تعداد او همجنسو (یو ډول) واحدونو ویشو.

$$\text{د تولید د فی واحد لګښتونه} = \frac{\text{هغه لګښتونه چې رامنځته شوي}}{\text{هم جنس (اوسط ثقلت دار)}}$$

د سپرایت لپاره فی واحد عبارت دی له:

دهمجنس تولید د فی واحد لګښت ۱,۹۵=۱۲۴۰۰÷۲۴۱۸۰

پنځمه مرحله: د هغې متاع د لګښت معلومول چې بهرته انتقال شوې وي اود ګدام وروستی موجودي:

د دندې د سرته رسولو لپاره ارقامو او محاسبوته اړتیا لرو، تر څو په ګدام کې د پاتې امتعې او هغې امتعې چې بهر ته انتقال شوې، تر مینځ مصارف تقسیم کړو. .

د پنځمې مرحلې د سرته رسولو لپاره د محاسبې د فی واحد د لګښت محاسبه او څلورمه مرحله، د واحدونوپرشمېر د لګښتونو د معلوملو لپاره د ګدام له وروستی موجودۍ سره ضرب کوو.

په ګدام کې د وروستۍ موجودي د همډوله واحداونو تعداد × د فی واحد همجنسه تولید مصارف = د ګدام اخیري موجود مصارف

همجنس واحدونه ۴۶۸۰=۱,۹۵× ۲۴۰۰، او د همجنس تولید د فی واحد تمام شوی قیمت دهمجنسو واحدونو شمیر ته لیږدوو او په بهر کې یې د لګښتونو د لاسته راوړلو لپاره ، له لیږدول شوې همجنسه متاع سره ضرب کوو. خو پام وي چې یو ډول (هم جنسه) تولیدات وي. بهر ته انتقال په هر واحد کې بهر ته د انتقال شویو واحداتو څخه شمېرل کیږي چې د یوې تجربې په پام کې نیولو او د ځانګړې موضوع د تحلیل په مرسته بشپړتیا مومي.

بهر ته همجنسه تولید د واحدونو شمیر د فی هم جنس واحد مصارف = خارج ته د انتقال شوې امتعې تمام شوي مصارف

۱۹۵۰۰=۱۰۰۰۰×۱,۹۵

د دې نهایي مرحلې د خلاصه کولولپاره:

رامنځته شوي لګښتونه:

بهرته د واحداتو دلیږدولو لپاره ثبت شوي لګښتونه = ۱۹۵۰۰

د موجودې نیمه کارول شوې متاع لګښت = ۴۶۸۰

رامنځته شوي لګښتونه = ۲۴۱۸۰

پام وکړئ چې رامنځته شوي مجموعي لګښتونه د مجموعي محاسبه شویو لګښتونو سره مساوي

دي، چې په دربیمه مرحله کې وشېړل شوه. دغه مساوات باید په دواړو مواردو او هر میتود کې چې تاسي ورڅخه ګټه اخلی په پام کې ونیسی ، ځکه رامنځته شوي لګښتونه باید له هغو لګښتونو سره برابر وي، چې رامنځته کیږي.

د لګښت د جریان د اساسي میتود اصل په یاد وساتی:

BB+TI=TD+EB

هغه مصارف چې رامنځته کیږي، د معادلې کیڼ خواته وړاندي شوي BB+TI په داسې حال کې هغه لګښتونه چې رامنځته شوي، د معادلې د ښی خوا نماینده ګي کوي (TD+EB). اوس خپله دنده د پنځمې مرحلې د مصارفو د تعینولو په صورت کې پای ته رسوو، دا هغه مصارف دي چې پنځمه مرحله یې رامینځته کړې وه او دا برخه باید ډیره مهمه وګڼو.

د شپږم څپرکي لنډیز:

د وظیفې او پروسې د لګښتونو سنجول

۱- د وظیفې د لګښتونو سنجول: د لګښت د سنجول یو سیستم دی چې لګښتونه په انفرادي واحدونو یا د ترونونو په مشخصو دندو او یا د تولیداتو په ګروپ محاسبه او تعقیب کوي.

۲- د پروسې د لګښتونو سنجول: د سنجولو له دې سیستم څخه هغه وخت ګټه اخیستل کیږي چې چې متجانس واحدونه د تولید د مرحلو له لارې په هم شکله بڼه تولید شوي وي ، یا د لګښت د سنجولو یو میتود چې د متجانسو واحدونو لګښتونه په یوه مشخصه دوره کې ښیي.

پروژه: یو لانجمن کار دی چې کله ناکله د بشپړېدو له پاره میاشتې او کلونه په پام کې نیسی.

د پروژې تولید: تولیدي سیستمونه دي چې په کتلوي ساده او متجانس شکل د مرحلې د جریان په متحدالشکلې بڼې سره تولیدوي.

عملیه: استندرد او تخنیکی میتود دی، چې په دوامداره توګه سرته رسیږي.

د عملیې سنجول: د ترکیبی (مخلوط) لګښت د سنجونې سیستم دی ، چې ډیر وخت په صنعتي تولیداتو کې چې ځینې یې عام او ځینې یې خاص شکلونه لري، ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.

د لګښت د جریان اساسي مډل:

BB + TI = TO + EB

لومړی موجودیت + داخل ته لیږدول =بهرته لیږدول

د ثقلت لرونکو منځني مصرف سنجش: دا د موجودي د پیدا کولو له پاره هغه میتود دی چې د لوموړنیو همډوله واحدونو لګښتونو، د تولید د تمام شوي قیمت د تعین له پاره یو له بل سره ترکیبوي.

د لګښتونو (مصارفو) د تعینولو لپاره پنځه ګونې مرحلې:

۱- د واحداتو د فزیکي جریان خلاصه کول

۲- د همجنسو تولیداتو محاسبه او اجرایت

۳- په لنډ ډول رامنځته شوي لګښتونه.

۴- د هر یوه همجنسه تولیدي واحد د مصارفو محاسبه.

۵- د لیږدونې د تولید د لګښتونو ښودل، TO د ګدام وروستی موجودیت EB

د تولید د فی واحد د لګښتونو فورمول	لګښتونه چې رامنځته شوي —————————— همجنس واحدات (اوسط ثقلت دار)

د اخیري موجودیت د لګښتونو فورمول

په ګدام کې د وروستیو همجنسو واحداتو تعداد× د همجنسه تولیداتو في واحد مصرف = د اخیري موجودي مصارف

بهرته د لیږدول شوې متاع د تمام شویو لګښتونو فورمول

بهر ته د انتقال شوي همجنسه تولید د واحداتو تعداد × د في همجنسه واحد مصرف = بهر ته د انتقال شوې امتعې تمام شوي لګښتونه

د شپږم څپرکي پوښتنې:

۱- د وظيفوي لګښتونو سنجونه تعريف کړئ؟

۲- په کوم وخت کې د وظيفوي لګښتونو له سنجونې څخه ګټه اخيستل کيږي، بيان يې کړئ؟

۳- د پروسې د لګښت سنجونه د مثال په بيانولو سره بيان کړئ؟

۴- په کومو برخو کې د پروسه يي لګښتونو د سنجونې څخه ګټه اخيستل کيږي؟

۵- د توليدي پروژو په اړه معلومات ورکړئ؟

۶- پروژوي توليد بيان کړئ؟

۷- عمليه تعريف کړئ؟

۸- د عمليې سنجونه د مثال په بيانولو سره بيان کړئ؟

۹- د لګښت د جريان اساسي مډل وليکئ او هره سنجونه يې بيان کړئ؟

۱۰- د لګښت په تعينولو کې پنځه ګونې مرحلې بيان کړئ؟

۱۱- د توليد د في واحد د لګښتونو فورمول وليکئ؟

۱۲- د وروستي موجوديت د لګښت فورمول وليکئ؟

۱۳- بهرته د ليږدول شوې متاع د ټمام شويو لګښتونو فورمول وليکئ؟

په مواضعو باندې د لګښت توزیع

تولیزه موخه:
د تصدي پر مواضعو باندې د لګښتونو د عملیاتو د اجرا په اړه معلومات.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې به محصلین له لاندې معلوماتو سره آشنا شي.

- د لګښت ویشل څه ته وایي؟
- د مصرف طبیعت النفسي وېش.
- په تولیدي او خدمتي موضوعاتو باندې د لګښت د وېشلو میتودونه.
- د لګښت د وېشلو میتودونه.
- د انجینري د مواضعو د لګښت وېشل.
- د لګښتونو وېشل، د کارخانې د سرپرستۍ موضع.
- د مکاني خدماتو د لګښت وېشل.
- په مواضعو باندې د لګښتونو وېشل.

پر مواضعو د لګښتونو ویش

د لګښت ویش: د لګښت په موضع کې د مستقیمو لګښتونو د عملیې ښودل.

د لګښت موضوع: هغه څه چې د لګښت لامل ګرځي.

عمومي لګښت: په استهلاک کې د لګښت سهم (برخه) ، محصولات او یا خدمات.
د لګښت د ویشلو ارزونه د یوغیر مستقیم لګښت څخه عبارت ده.
د مثال په توګه:
که د یوه ساختمان د تسهیلاتو (اسانتیاوو) برخه ۱۵۰۰۰ ډالره قیمت ولري
او د وېشلو وړ لګښت د غیر مستقیم یا عمومي لګښت په توګه وپیژندل شي ، او موږ تصمیم ونیسو چې لګښتونه باید د یو معیار په اساس وویشل شي مثال ، د هرې موضوع د کارکوونکو شمیر یا د ویشلو په اساس وړ کارکوونکي او شمیر جوړ وی.
په لومړۍ مرحله باندې بحث کوو.

که ۴۰٪ کارکوونکی په لومړۍ موضع کې وي، وروسته ۴۰ فیصده ۱۵۰۰۰ ډالره په موضع پورې اړه لري او یا ۶۰۰۰ ډالره چې د لګښت په لومړۍ موضع ویشل شوي وي او ۶۰ فیصده باقی پاتې وي او یا ۹۰۰۰ ډالره په دویمې موضوع وېشل شوي وي ، ټول وېشل شوي لګښتونه د هغوی د فیصدۍ د برخې په اساس ویشل شوي وي.

په دې ترتیب ټول ۱۵۰۰۰ ډالره چې په مواضعو وېشل شوي وي، شمیر دی.

ولې لګښتونه وېشل کیږي؟
په موسسو کې د لګښت د ویشلو لپاره ډیر مثالونه موجود دي، د تولید مشترک لګښت یو عمومي لګښت دی، چې ډیر وخت د تولید کوونکو لخوا په هر واحد وېشل کیږي.

دغه ویش یا تقسیم د مالي راپور د ورکولو لپاره اړین دی ، لویې موسسې د مرکزي دفترونو لګښتونه په انفرادي څانګو وېشي، د مثال په توګه: د Kmant شرکت یو مدیر چې د خورده فروشي څه له پاسه ۲۵۰۰ لویې مغازې لري راته وویل: د شرکت د دفترونو د لګښتونو په وېشلو کې هرمدیر باید په دې پوه شي چې په دې پیسو کې مشترک لګښتونه وجود لري او باید د انفرادي مغازو له لارې جبران شي، ترڅو د شرکت ګټه په عمومي توګه خوندی وساتو. د ویشلو دغه طریقه په اداره کې د یوې مهمې   طریقې په توګه په کار اچول کیږي.

د لویې شتمنۍ فرسایش (خرابوالی) په مالیه کې د راپور ورکولو د لګښت د ویشلو یو بل شکل دی ، د فرسایش هدف دادی ترڅو د شتمني اصلي لګښت په زماني دورو ووېشي، چې دغه شتنمي د عوایدو په لاسته راتلو کې مرسته کونکې ده.

په لنډ ډول وېشل په مختلفو دلایلو اړین دي، د نقدي جریان (Cosh Flow) د وېشلو اغیزې او د وېشلو معیار باید په دقیقه توګه وټاکل شي، په دې معنا چې د وېشلو د معیار په وخت کې باید جدي پام وشي.

۲_۷: د مصرف د توزیع طبیعت النفسي

د هغو عمومي مصارفو د تصدیق پراساس چې دارایي (شتنمي) په دوو او یا هم تر دوو ډیرو موضعو مصارف دي، دا امکان لري چې په یو ډول فردي قضاوتونو توزیع شي. په اختیاري او النفسي توګه د انتخاب د معیارونو ټاکل ددې لامل شوي، تر څو منتقدین ادعا وکړي چې شاید د مصارفو په توزیع کې په لوی لاس او اختیاري توګه تېروتنه شویده او ددې لامل شي چې په راپوروکونه کې اشتباه وکړي او یا هم په تصمیم نیونه کې ضعف رامینځته کړي.

له دغو ستونزو سره سره د شرکت د توزیع د مصرف په اړه یوې مطالعې یا څېړنې دا ښودلې دي چې د احصایه اخیستنې ۸۴٪ شرکتونو د مرکزي دفترونو مصارف د تصدیو په مواضع توزیع کې تصدي شویدي. مطالعې ښودلې دي چې د مدیرانو په وینا د مصارفو د توزیع له پاره هدف ګډ مشترک مصارف دي او ددغو مصارفو جبران د مفادو (ګټې) څخه لاسته راوړی شي.

د لګښت وېشلو میتودونه.

لومړۍ مرحله: د لګښت د وېشلو مرحلې په دوه برخو تقسیم شوې دي. په لومړۍ مرحله کې لګښتونه د تولیدي فعالیتونو په مرکزونو وېشل کیږي.

په دوهمه مرحله کې لګښتونه په ټول فعالیت وېشي.

په دې فصل کې لومړۍ مرحلې ته پام کوو.

د خدمت د موضع طبیعت:

د خدمت موضوع: هغه موضوع چې د خدمت په فعالیت خونو کې په نورو فرعي موضوعاتو کې وړاندې کیږي.

د ګټې اخیستونکي موضوع: هغه موضوع چې د خدمت د ترلاسه شوي موضوع څخه ګټه اخلي.

د خدمت موضوع: هغه موضوع ته ویل کیږي چې لاسته راوړنې نورو موضوع ګانوته وړاندې کوي.

د ګټې اخیستنې موضوع: د ګټې اخیستنې موضوع هم کولای شي د خدمت یوه بله موضوع وي، تجارتي، خدماتي او تولیدي موسسې ټولې د تولید او پلورلو مواضع لري

د خدمت د موضوع د بازار موندنې او تولید لپاره ډیر مثالونه شته، چې عبارت دي له:

موسسه	دتولید موضوع	دخدمت موضوع
منفکچرینګ پلانت	مونتاژ	ساتنه
مارشال فیلدز	سپورتي جامې	د عددونو اومعلوماتو طبقه بندي
عمومي روغتون	مایوچست عاجل اتاق	کالي مینځل
شهر مبای	د ښار پارکونه	د نقلیه وسایطو پاکول

توليدي موضع: هغه اصطلاح چې د توليد د مواضعو لپاره په صنعتي او توليدي موسسو کې ورڅخه ګټه اخيستل کيږي، لکه د مونتاژ موضع.
د لګښت مرکز: د لګښت يو وسطي مرکز چې لګښتونه يې په موسسه کې په نورو موضع ګانو ويشل کيږي.

د لګښت ورورستی مرکز: د لګښت يو مرکز لکه د توليد او بازار موندنې موضع چې د لګښتونو څخه يې د لګښت په نورو مواضعو ويشل کيږي.

د جوړونې او توليد اصطلاح مترادفه نه ده، توليد د جوړونې څخه لوی دی، په دې کتاب کې چې د جوړونې په اړه خبرې کوو ، په ځانګړې توګه به زموږ هدف د هغو موسساتو په اړه وي، چې امتعه توليد وي. لکه د يوه مونتاژ موضع، دا د توليدي موضع يو مثال دی چې په خدماتي موسسې کې عبارت دی له د حرفې په حسا ب کې د شرکت د مالياتو موضع. ديلويتDeloitte او تاوچTouch، د خدمت موضع کله ناکله د مصرف د ارتباطي مواضعو په نوم هم يادېږي، او دا هغه وخت وي چې د توليد موضع او بازار موندنه د مصرف وروستي مرکزونه وي.

بايد پوه شو چې موږ د مصرف د وېش په اړه يوه ډېره پيچلې او ستونزمنه شرح وړاندې کوو.
د استفاده کونکو مواضعو د توزيع ورکولو له پاره معياري ټاکنه:

د توزيع د معيارټاکل:

دتوزيع اساس: هغه معيار چې په مرسته يې نا مستقيم او يا ګډ لګښتونه د دوو يا څوو لګښتي موضوعګانو تر منځ ويشل کيږي

محرک لګښت : د يو ډول توليدي فعاليت د لګښت محرک يا لامل دی.

مشترک مصارف به د څلورګونو ګروپونو په داخل کې (وروروسته توضع کيږي) تقسيم بندي کيږي. د توزيع مشخص اساسات په عمومي توګه يو بل ته نږدې دي، د توزيع يو معيار په عمومي توګه د مصرف له موضوعاتو سره اړيکې لري چې معمولا غير مستقيم مصارف او مشترک مصارف د هغه په واسطه د مصرف په موضوعاتو توزيع کيږي. د توزيع معيارونه بايد د مشترکو مصارفو علتونه منعکس کړي.

د هر ګډ (مشترک) مصرف له پاره کیدای شي چې د مصرف یو او یا هم تر یوه ډیر د مصرف محرک د استفادې وړ وګرځي.

۱- کار ـ اړونده مشترک لګښتونه: په کار پورې اړونده مشترک لګښتونه ډیر وختونه د استخدام کوونکو د شمیر او یا کارمندانوته په کتوسره ویشل کیږي. د کار ساعتونه ، د مزد ورکول اویا مشابه کار، ارتباطي معیارونه دي. (۱ او ۲ شکل ۷-۲ شکل ته پام وکړی.)

۲- ماشین – اړونده مشترک لګښتونه: په ماشین پورې اړونده مشترک لګښتونه ډیر وخت د ماشین د کار د وخت ، د ماشین د ځای د ارزښت ، د ماشینونو د شمیر او یا له دوی سره د اړونده معیارونه له مخکې چې په مشابه ماشینونو کې ورځخه ګټه اخیستل کیږي، ویشل کیږي.

۳- مکان – اړونده مشترک ارزښتونه: په مکان پورې اړونده عمومي لګښتونه ډیر وخت په استخدام پورې اړه لري (په (۱۲ تا۱۶ ماده) شکل۲-۷ ته وګورئ)

۴- خدمت – اړونده عمومي لګښتونه: په خدمت پورې اړوند، مشترک لګښتونه کولای شي د مقدار او وخت په ارزښت او په خدمت پورې اړونده معیارونو وویشل شي، ده ۱۲تا۱۶ ماده، په دې شکل کې ۲-۷ وګورئ).

مدیران غواړي چې د لاندې درې ګونو معیارونو څخه په ګټې اخیستنې سره د مناسبې ویشنې یو اساس پیداکړي.

۱- له پیښې سره ارتباط: د امکان په صورت کې غواړي د لګښت او موضوع ترمنځ یوه اغیزمنه اړیکه پیداکړي. د مثال په توګه: هرکله چې د یوې الوتکې ساتنه د الوتنو وخت ته په کتوسره ترسره شي ،او وروسته د پرواز ساعتونه، د ساتنې د لګښتونو مناسبو معیارونو ته په کتوسره مشخص کیږي.

۲- د ګټې ترلاسه کول: په هغه صورت کې چې یوه اړیکه د لګښت له موضوع سره د لګښتونو د موندلو لپاره ونه موندل شي ، د توزیع د یوه معیار ټاکل، د ګټې د ترلاسه کولو لپاره کولای شي یوه طریقه ووسي.

دمثال په توګه دکارکوونکو د روزنې لګښت د کیفیت د لوړلو په خاطر نه، باید یومشخص محصول وي ، خو د محصول ګټه باید د ښوونیز پروګرام د اثر له امله پورته شي.

۳- د منلو قابلیت: په هغه صورت کې چې مدیران د یوه توزیعي معیار سره چې د تولید یا د ګټې د ترلاسه کولو لپاره موافقې ته ونه رسیږي، نودوی باید یو توزیعي معیار چې د منلو وړ وي وټاکي ، د مثال په توګه: د اړونده مکان د توزیع لپاره لکه د یوه کور په ساتنه کې چې د طولي معیار پراساس د لګښت وېشل وي، په ۷-۲ شکل کې د لګښتونو ویشل ښیي.

د ۷-۲ شکل کې د مشترکو لګښتونو د اساساتو ویشل.

مشترک (ګډ) لګښتونه	د توزیع لپاره ځانګړی معیار
د کار په ارتباط کې:	
۱-سرپرستی	د مستخدمینو شمیر
۲- د پرسونل خدمات	د معاش ورکول یا د مستخدمینود کاري ساعتونوشمیر
دماشین په اړه:	
۳ - د تجهیزاتو بیمه	د تجهیزاتو ارزښت
۴ - د تجهیزاتو مالیه	د تجهیزاتو ارزښت
۵- د تجهیزاتو فرسایش (خرابېدل)	د ماشین د کار ساعتونه او د ارزښت تجهیزات
۶- د تجهیزاتو ساتنه	د ماشینونوشمیر، دماشینونو ساعتونه
د مکان په اړه ارتباط:	
۷-د ساختمان اجاره	د ګټې اخیستنې وړمکان
۸ - د ګټې اخیستنې وړمکان بیمه	د ګټې اخیستنې وړمکان
۹- بخارۍ اوکولر	د ګټې اخیستنې وړمکان ، دګټې اخیستنې مقدار
۱۰- د اجارې حق الامتیاز	د ګټې اخیستنې وړمکان ، مطلوب مکان
۱۱- د داخلي تعمیر ساتنه	د ګټې اخیستنې وړمکان
د خدمت په اړه:	
۱۲- کمکی مواد	مقدار یا د موادو ارزښت
۱۳- د جامو مینځل	د مینځل شوې امتعې وزن
۱۴- دفتر داري او محاسبه	د اسنادو شمیر
۱۵- غیر مستقیم مواد	د مستقیمو موادو ارزښت
۱۶- خوراک	د غذا تعداد (شمېر)

د خدمتي مواضعو د لګښتونو د ویشلو میتودونه.

په دې برخه کې د خدمت د مواضع د ویشلو درې مشترک لګښتونه بیانوو:

مستقیم میتود ، مرحله یی او د طریقې میتود ، چې موږ د آسانې پوهیدنې لپاره یو مثال وړاندې کوو ، مثال د یوې تولیدې کمپنۍ په اړه دی، په پام کې ونیسې چې همدا میتودونه کولای شي چې په غیر تولیدي کمپنیو کې هم ورڅخه ګټه واخیستل شي.

فکر وکړئ چې د آل تکنیک تولیدي کمپنۍ د خدمت د موضع یوه لاره ده ، د انجینرۍ خدمات S1 د ځای خدمات S2 د کارخانې سرپرستي S3، لګښتونه ثبت شوي، د خدمت په دې موضوع کې په دوه تولیدي موضوع ګانو P1 اوp2 او د پلورنې یوه موضوع p3 وېشل کیږي. ټولې شپږ ګونې موضوع ګانې په ساختمان وېشو.

د آل تکنیک تولیدي شرکت د تولید په مواضعو باندې لګښتونه په دوه موخوتقسیموي.
۱- د خپلو محصولاتو لپاره بازار موندنه او د تولید د لګښت پیداکول.
۲- د دې لپاره چې دمواضعو مدیران وهڅول شي، ترڅو د یوه بل لګښتونه تنظیم او کنټرول کړي، چې دا کار د مواضعو د مستقیم کنټرول د امر خلاف کار دی.
هره موضوع د مصرف د منځني مرکز خدمت یا داسې ځای دی چې په هغه کې مصارف د مخارجو تر عنوان لاندې ثبت کیږي. ورروسته بیا د مصارفو په نورو مرکزونو باندې وېشل کیږي. د ال تخنیک د شرکت لپاره د انجنیري خدماتو موضع s۱ د هغو کارمندانو د د مواضعو له مخې چې نورو مواضعو ته خدمت وړاندې کوي، نوزیع شویدي. د s۲ د مکاني خدماتو موضع د استفادې وړ ساحې په اساس، د استفاده کونکو د موضع له مخې، او د s۳ د سرپرستي خدماتو د مواضع پر اساس د مواضع د کارګرانو په پام کې نیولو سره توزیع شویدي.

د وېشلو (توزیع) معیارونه

۷-۳ شکل د مصرف د توزیع اساسات د خدمت د هرې مواضع او د ویشل شویو مصارفو فیصدۍ د استفاده کونکو د مواضع له پاره راښیي. د بیلګې په توګه:
د انجنیري د مصارفو د توزیع موضع د تیرو شویو کاري ساعتونو د خدمت د موضع په اساس د هراستفاده کونکي موضع ته په کتو سره وېشل شویدي. د انجنیري موضع د کاري دورې له پاره ۱٤۰۰۰ ساعتونه ، تولیدي موضع p۱، او ٥٦۰۰۰ ساعتونه د p۲ تولیدي موضع له پاره په پام کې نیول شویدي، د انجنیري د تولید ۲۰٪ په p۱ موضع توزیع شویدي.
(۲۰ فیصد=۵۶۰۰۰ کاري ساعتونه+۱۴۰۰۰ کاري ساعتونه/۱۴۰۰۰ کاري ساعتونه)
له دې سره ۸۰٪ نور په p۲ معمولا یو رنګه میتودونه د فیصدیو د پیدا کولو له پاره د کارخانی دمکاني خدماتو د معلومولو په منظور او د کارخانی د سرپرتي له پاره د استفادې په هدف په پام کې نیول شویدي. دا فیصدي په ۳_۷ شکل کې ښودل شویدي. له دې فیصدي څخه مو په لاندې مثالونو کې ګټه اخیستې ده.

مستقیم میتود:
دا یو مصرفي توزیعي میتود دی چې د خدمت مواضع نورو استفاده کونکو مواضعو ته روښانه کوي، او د استفاده شوی خدمت نوري مواضع په پام کې نه نیسي.

٤_۷ شکل پیژندل شوي مصارف او تقسیمات ، د مستقیم میتود په واسطه راښیي. د لومړي خدمت د مواضع، مستقیم مصارف په هغه مواضع کې ثبت کیږي. دا مصارف د حساباتو د دبت د مواضع په برخه کې ښودل کیږي. ورورسته بیا د خدمت د موضع مصارف ، استفاده کونکي مواضع ته په کتو سره توزیع کیږي.

د مستقیم میتود څخه په استفادې سره د خدمت د مواضع د مصارفو تر مینځ د مصارفو هیڅ ډول توزیع نشته.
د ال تخنیک په تولیدي شرکت کې د مصرف د توزیع مستقیم میتود په هغه مثال کې شرح کولای شو چې په ۵_۷ شکل کې ښودل شویدي.
۳_۷ شکل د خدمت مواضع مصارفو د توزیع معیارونه راپه ګوته کوي.
د ال تخنیکي تولیدي شرکت، د s۱ د انجنیري خدمت موضع.

د توزیع معیار:
انجنیري خدمت، د استفاده کونکي په هر بشپړ شوي کاري ساعت کې.

د استفاده کونکي موضع استفاده شوی کار.	انجنیري خدمات ساعتونه	مجموعي فیصدي
P۱	۱۴۰۰	۰,۲
P۲	۵۶۰۰	۰,۸
P۳	-	-
مجموعه	۷۰۰۰	۱۰۰

د مکاني خدماتو موضع S۲
د توزیع معیار: ساحه د (متر مربعې) په اساس د استفاده کونکي په هره موضع کې

د استفاده کونکي موضع	د مړیني له مخې اندازه	مجموعي فیصدي
P۱	۸۰۰۰۰	۰,۳۲
P۲	۶۰۰۰۰	۰,۲۴
P۳	۶۰۰۰۰	۰,۲۴
SI	۲۰۰۰۰	۰,۰۸
S۳	۳۰۰۰۰	۰,۱۲

د کارخانې سرپرستيS۳

د توزيع معيار: دګټې اخيستودمواضع دکلني معاش لست.

د استفاده کونکي موضع	د معاشونو مقدار	مجموعي فيصدي
P۱	۳۶۰۰۰۰	۰,۴۵
P۲	۲۴۰۰۰۰	۰,۳
P۳	-	-
SI	۱۲۰۰۰۰	۰,۱۵
S۳	۸۰۰۰۰	۰,۱۰
مجموع	۸۰۰۰۰	۱۰۰

د انجينرۍ د موضع د لګښتونو ويشل (توزيع)

۳۶۰۰۰ ډالره په توليدي مواضعو باندې د انجينرۍ خدمتونو د لګښتونو ويشل p۲,p۱ اوp۳ د کار د ساعتونو په اساس ويشل کيږي.

د ترلاسه شويو اطلاعاتو پربنسټ، چې په دې p۱ ۷-۳ شکل کې ۲۰ فيصده او p۲ ۸۰ فيصده د خدمت د موضوع د کار د ساعتونو s۱ ګټه اخيستل کيږي. د مارګيټنګ موضوع p۳ کوم خدمت پيدا نه کړای شو.

د انجينرۍ د خدمت د موضوع د لګښتونو ويشل s۱ په دې ترتيب آسان شوی.

P۱---------- ۳۶۰۰۰×۲۰٪=۷۲۰۰

P۲---------- ۳۶۰۰۰×۸۰٪=۲۸۰۰۰

------۳۶۰۰۰ ۱۰۰٪ ۳۶۰۰۰مجموعه

د دې فيصدۍ په اساس د خدمت د موضوع لګښت s۱ ويشل کيږي. د ۵-۷ شکل مطابق (د خدمت s۱ مطالعه کړئ)

د مکاني وضع شوي خدمت د لګښت ويشل

د وضع شوې مکانی خدمت د لګښت ويشل مستقيم تناسب د نيول شويو ساحو د فيصدۍ په اساس په جلا توګه د مربع او فټ په واسطه ويشل کيږي.

په مواضعو کې په فت او مربع باندې اندازه شوې فيصدي p۲,p۱ وp۳. په ۳-۷ شکل کې ورکول شوی ارقام عبارت دی له:

P۱	۰,۳۲
P۲	۰,۲۴
P۳	۰,۲۴
مجموعه	۰,۸

په هغه صورت کې چې دا ۱۰۰٪ حساب کړو نو ویلای شوچې:

P۱ ٪۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۴۰=۰,۳۲÷۰,۸

P۲ ٪۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۳۰=۲۴÷۰,۸

P۳٪۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۳۴=۲۴÷۰,۸

٪۱۰۰۰۰۰۰ مجموعه =

لکه څرنګه چې په ۷-۵ شکل کې وښودل شول، په معمولي ډول د لګښتونو د ویشلو لپاره ، د مکاني خدماتو څخه ګټه نه ده اخیستل شوې.

د s۲ شکل ته پام وکړئ.

د کارخانې د سرپرستۍ موضوع د لکښتونو ویشل (سوپروایزري)

همدا محاسبې د لګښتونو د ویشلو لپاره رامنځته کیږي چې د کار د مزد په اساس ویشل کیږي.

۳-۷ شکل ته پام وکړئ.

P۱	۰,۴۵
P۲	۰,۳۰
P۳	۰,۰۰
مجموعه	۰,۷۵

هغه وخت چې دا ۱۰۰ فیصده حساب کړو، نو ویلای شو چې :

P۱	٪۶۰=۰,۴۵÷۰,۷۵
P۲	٪۴۰=۰,۳÷۰,۷۵
P۳	٪۰=۰÷۰,۷۵
مجموعه	٪۱۰۰

دغه فیصدۍ په معمولي ډول د خدمتونو د موضوعاتو د ویشلو لپاره (لکه څرنګه چې په ۷-۵ شکل کې هم ولیدل شول) ګټه ورڅخه اخیستل کیږي ، د کارخانې s۳ شکل ته پام وکړئ.

د ۷-۵ په شکل کې د مستقیم میتود د لګښت د ویشلو محاسبه:

د A فیصدۍ	د انتقال وړ ویشل (توزیع)			
مواضع خدمت	د مواضعو مستقیم لګښتونه P۱	P۲	P۳	

دانجینیرۍ د خدمت موضع (S۱)	۶۰۰۰		۰,۲	۰,۸	۰,۰
دمکاني خدمت موضع (S۲)	۸۴۰۰۰	۰,۴	۰,۳	۰,۳	
د سرپرستۍ موضع (S۳)	۲۵۰۰		۰,۶	۰,۴	۰,۰

د B عنوان د لګښت د ویشلو مستقیم میتود:

	له		تر	
دخدمت مواضع	مبلغ	P۱	P۲	P۳
دانجینیری موضع (S۱)	۳۶۰۰۰	۷۲۰۰	۲۸۸۰۰	۰
د مکانی خدماتو موضوع (S۲)	۸۴۰۰۰	۳۶۰۰۰	۲۵۲۰۰	۲۵۲۰۰
د سرپرستۍ موضع (S۳)	۲۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۰۰۰۰	۰
ویشل شوې موضوع	۱۴۵۰۰۰	۵۵۸۰۰	۶۴۰۰۰	۲۵۲۰۰

د C عنوان: ټاکل کېدونکې اضافی محاسبه

	ویشلې پیسې		د A څانګې فیصدی		هغه پیسې چې ویشل شوې دي
انجینیري	۷۲۰۰	=	۰,۲	×	۳۶۰۰۰
مکاني	۳۳۶۰۰	=	۰,۴	×	۸۴۰۰۰
سرپرستي کارخانه	۱۵۰۰۰	=	۰,۶	×	۲۵۰۰۰

هغه وخت چې فیصدي محاسبه شي، د لګښتونو څانګړي کول د لګښتونو د ویشلو په واسطه چې په ۵-۷ شکل کې هم وښودل شول ، زیاتیږي ،$۳۶۰۰۰ډالره د انجیزي s۱ د موضوع د خدمت لګښتونه، اوهمداراز له ۷۲۰۰ یا د(۲۰ سلنې) له جملې څخه په مشترکو تولیدي لګښتونو ۲۸۸۰۰ یا په مشترکو تولیدی لګښتونو p۱ او یا ٪ ۸۰ فیصده مشترک تولید p۲ ویشل کیږي، مجموعي ویشل شوی لګښت ۳۶۰۰۰ یا ۲۸۸۰۰+۷۲۰۰) د انجنیري مصرف د موضع له مجموعي مصارفو سره برابر دي. د منځنۍ موضع (سنجش ٪۱۰۰ دا نتیجه تایدوي.) C,B برخې د مصارفو توزیع دوو نورو خدماتي مرکزونو ته شرح کوي. د خدمتي موضع ټول لګښتونه چې پر نورو مواضعو باندې ویشل شوي وي، له ۵۵۸۰۰ څخه عبارت دي. د تولیدي موضع لپاره p۱ او د ۶۴۰۰۰ تولیدي موضع لپاره p۲ او د ۲۵۲۰۰ بازار موندنې موضع لپاره p۳.

د مستقیم میتود محدودیتونه:

ځینې وختونه مستقیم میتود د یوې موضوع په بلې موضوع باندې، وړاندې شوي خدمت ته

په پام سره تر انتقاد لاندې راځي ، که د لګښت د ویشلو هدف ، د مواضعو غیر مستقیم کنټرول وي، نو په دې صورت کې د دې سیستم ستونزه په دې کې ده، چې: هغه لګښتونه چې په خپله خدمت مواضعو کې رامنځته شوي وي او د بلې موضوع په واسطه ورڅخه ګټه اخیستل کیږی ، ورته په کمه سترګه کتل کیږي. د دې ستونزې د حل لپاره د خدمت د مواضعو د لګښتونو د مرحلی د ویشلو د میتود د رامنځته کیدو لامل ګرځي.

مرحله یی میتود: مرحله یی میتود د لګښت د ویشلو یو میتود دی، چې د خدمت د مواضعو ترمنځ د خدماتو ویشل توزیع کوی.

ویشل په معمولي ډول له خدمتي موضوع څخه پیلیږي، هغه داچې د مجموعي خدماتو لویه موضوع، نورو موضوع ګانوته وړاندې کوي ،او یا د مجموعي خدماتو لویه برخه نورو موضوع ګانوته وړاندي کوي، کله چې توزیع د خدماتو د یوې موضوع څخه رامنځته کیږي او وروسته هغه ویشنه یا توزیع په موضوع باندې تر سره کیږي ، څکه د خدمت یوه موضوع چې نورو موضوع ګانوته خدمات وړاندې کوي او همداراز د هغې موضوع خدمات پیداکوي.

د وړاندیز شوې توزیع د طریقې په وړاندې کولو سره مونږ کولای شو هغه رابطې چې د توزیع په مراحلو کې ورته پام نه دی شوې کمي کړو.
د مثال په توګه: هغه وخت چې مستقیم میتود د آل تکنیک په میتود کې د ګټې اخیستنې وړ وګرځي ، لګښتونه د کارخانې د سرپرستۍ له موضوع څخه په ساختماني موضوع ویشل کیږي او نه ددې برعکس چې په لاندې ډول بیان شوي دي.

د ال تکنیک شرکت د مواضعو د خدماتو څیړل ښیی چې د کار خانې سرپرستي ۲۵ فیصده خپله خدمات نورو مواضعو ته وړاندې کوي. په داسې حال کې چې دمکاني خدمت موضوع ۲۰ فیصده خپله خدمات نورو مواضعو ته وړاندې کوي ،د ۷-۳ شکل ته وګوری چې د انجینري موضوع خپله هیڅ ډول خدمات نورو مواضعو ته نه وړاندې کوي.

په مرحله یي توزیع کې دسته بندي د وړاندې شویو خدماتو په رڼا کې د خدمت په نورو مواضعو عبارت دی له:

درجه	دخدمت موضع
۱-	د کارخانې سرپرستي (s۳)
۲-	مکاني خدمت (s۲)
۳-	انجنیری (s۱)

د کارخانې د سرپرستۍ موضعي لګښتونه کیدای شي چې د خدمت پر ټولو مواضعو چې د دغې موضع له خدمتونو څخه ګټه اخلي توزیع شي. حال دا چې د مکاني خدمتونو موضعي لګښتونه یوازې خدمتي موضع ته چې لاندې یې د توزیع درجه شته، توزیع کیږي. دا په یاد ولرئ چې د زماني پړاویز ویش تر عنوان لاندې چې د یوې خدمتي موضع لګښتونه پر نورو مواضعو توزیع شوي وي، بیا وربانديې نور لګښتونه نشي ویشل کیدای.

د آل تکنیک تولیدي شرکت.
د الف عنوان: فیصدۍ
مخ پر زیاتیدونکې فیصدي.

د خدمت واضع	مستیم مصارف	S۳	S۲	S۱	P۱	P۲	P۳مواضع
S۳	۲۵۰۰۰	۰	۰,۱	۰,۱۵	۰,۴۵	۰,۳	۰
S۲	۸۴۰۰۰	۰	۰	۰,۰۹	۰,۳۷	۰,۲۷	۰,۲۷
S۱	۳۶۰۰۰	۰	۰	۰	۰,۲	۰,۸	۰
	۱۴۵۰۰۰ ډالره						

د ب عنوان: د مرحله یی میتود توزیع
د لګښت توزیع:

له	S۳	S۲	S۱	P۱	P۲	P۳
مستقیم لګښتونه						
د خدمت موضع	۲۵۰۰۰	۸۴۰۰۰	۳۶۰۰۰			
مصارف موضعS۳	(۲۵۰۰۰)	۰۰۲۵	۳۷۵۰	۱۱۲۵۰	۷۵۰۰	۰
مصارف موضع S۲		۸۶۵۰۰	۷۷۸۵	۳۲۰۰۵	۲۳۳۵۵	۲۳۳۵۵
مصارف موضع S۱			۴۷۵۳۵	۹۵۰۷	۳۸۰۲۸	۰
				۵۲۷۶۲	۶۸۸۸۳	۲۳۳۵۵s

د مکاني خدماتو د موضع د لګښتونو توزیع

د مکانی خدماتو دلګښتونو دویشلو په محاسبه کې د لګښتونو د مرحله یی میتود په پام کې نه نیول کیږی ځکه د دې موضع وړاندې لګښتونه ویشل شوي دي. نتیجه دا ده چې د مکاني خدماتو د مصارفو موضع فیصدۍ مخکې توزیع شوېده. د انجنیري موضع په ۲۰۰۰۰ فټه مربع استفاده شوې او د دې موضوع په مرسته ښودل شویدي (۳_۷ شکل). او د ۲۲۰۰۰۰ فټه مربع

په واسطه په اساس د (۲۵۰۰۰۰ فټه مربع، مجموعي منفي ۳۰۰۰۰ د کارخانې د سرپرستي موضع په واسطه تصرف شوې ساحه) ارایه کیږي. نتیجه تقریبا ۹ فیصده ده.

له وضعه شوي مکاني خدمت څخه مجموعي ویشل شوي خدمات

۸۶۵۰۰ افغانۍ دی چې له (۴۰۰۰) ډالرو سره برابر دي، د مستقیمو لګښتونو د حاصل د جمعې سره همداراز ۲۵۰۰ ډالره د کارخانې د سرپرستۍ موضوع او همداراز د انجنیرۍ د انتقال موضع له ۸۶۵۰۰ ډالره څخه ۹ فیصده ده چې له ۷۷۸۵ ډالر ه سره برابره ده ، په دې ترتیب د خدماتو د موضع لګښتونه ۱ په ۷-۶ شکل کې ښودل کیږي.

د S1 انجنیرۍ موضعی لګښتونو ویش

د ۷-۳ شکل د توضیحاتو له مخې د انجنیرۍ موضعي ۲۰٪ تولیدات د تولیدي p۱ موضع او ۸۰٪ د تولیدي p۲ موضع په مرسته کارول شوي دي. دغه خدمتونه د نورو مواضعو په مرسته نه دي کارول شوي. نو دا ټول مستقیماً د کاروونکي پر مواضعو ویشل شوي وو.(۲۰٪ پر p۱ او۸۰ سلنه پر p۲).

په پړاویز میتود کې د لګښتون جریان د دیاګرام په مرسته په ۷-VE بڼه کې ښودل شوی دی. په پام کې ولرئ چې د ۷-VE بڼه د ۴-۶ بڼې سره چې د لګښت جریان یې د مستقیم میتود په مرسته څرګنداوه، توپیر لري. ځکه ځینې لګښتونه د خدمت له یوې موضع نه د خدمت بلې موضع ته لیږدیږي، په ټول کې د خدمت پر مواضعو باندې ویشل شوي لګښتونه یوازې د خدمتی مواضع مستقیم لګښتونه نه دي، بلکې ټول هغه ویشل شوي لګښتونه پکې شاملیږي چې پرې د خدمت مواضع ویشل شوي وي.

د پړاویز میتود محدودیتونه

پړاویز میتود د مستقیم میتود په پرتله د پام وړ ویش لري، ځکه دا میتود څرګندوي چې د خدمت ځینې مواضع د نورو خدمتي مواضعو د کاروونکو په توګه وي. حال دا چې دغه میتود دوه اړخیز خدمتونه نشي توپیر کولی.

د مثال په ډول: د مکاني خدماتو موضع او د کارخانې سرپرستي موضع، دواړه یو بل ته خدمتونه چمتو کړل او ګټه یې ترې واخسته. که چیرې د استفادې ګټه او زیان د لګښت له ویش څخه وشمېرل شي، نو په دغسې حالت کې پړاویز میتود لزوماً له مستقیم میتود څخه غوره نه دی.

یوه کمپنۍ له پخوا نه مستقیم میتود کاروي، شاید د میتودونو بدلون غیر اقتصادي وګڼي، په ځانګړي ډول که د لګښت د ویش موخه یوازې د موجودۍ ارزونه او بهرنی مالي راپور ورکول وي.

دوه اړخیزه (متقابل) میتود:

د خدماتو د ویشلو دغه میتود چې په متقابله توګه تبادله کیږي، تر بحث او څیړنې لاندې نیسي.

دوه اړخیزه میتود په مرحله یي مستقیم میتود کې شته محدودیتونه د لګښتونو په دوه اړخیزه لګښتونو کې روښانه کوي ، کله چې د خدمت مواضع ، متقابل خدمت یو پربل سرته رسوي، ټول وړاندې شوي خدمات د خدمت د مواضعو په واسطه په نورو مواضعو باندې تشخیص کیږي.

په دوه اړخیزه میتود کې د تولید لګښت ، بازار موندنه او د خدمت د موضوع لګښتونه د معادلې په شکل لیکل شوي وي.

لګښتونه چې په نورو مواضعو ویشل شوي وي + د خدمت د موضوع مستقیم لګښت = مجموعي لګښتونه.

وروسته دمعادلاتو سیستم په یووخت کې د الجبري میتریکس معادلاتو څخه په ګټې اخیستنې سره حل کیږي ، د دغو معادلاتو په حل کیدوسره د مواضعو ټول لګښتونه د خدمت په منځ کې ویشل کیږي. دغه میتود ته دوه اړخیزه میتود ویلای شو ، ځکه د مستقیم جریان لګښت په هرو دواړه سمتو (لورو) کې محاسبه کوي او همدارنګه دغه میتود د حل زمان میتود په نوم هم یادیږي

د مرحله یي او کلیدي میتود ترمنځ اختلاف په ۷ -۷ او ۸-E۷ شکلونو کې لیدلای شو. پام وکړئ چې د خدماتو دوه اړخیزه میتود د کارخانې مکاني خدمات او د سرپرستي موضوعات محاسبه کوي.

دوه اړخیزه میتود کله چې د خدمت درې موضوع ګانې او یا له هغه څخه زیاتې شتون ولري د معادلاتو د حل لپاره د الجبری میتریکس څخه ګټه اخلي

د دغو معاملاتو د حل لپاره له کمپیوټر څخه هم استفاده کولای شو.

د ۹-۷ په شکل کې ویشل شوي لګښتونه ، د تولید اوبازار موندنې په مواضعو او په هرو درې ګونو میتودونو د آل تکنیک تولیدي شرکت ته چمتوکوي. نو تاسو د ویشل شویولګښتونو اغیزې په ګټه اخیستونکو مواضعو باندې لیدلای شی.

۷-۸ شکل کې د دوه اړخییزه میتود د لګښت د جریان ویشل.

د آل تکنیک تولیدي شرکت

د خدمت مواضع

موضع انجینیري S۱

په تولیدي مشترکو مصارفوویشل شوی P1 P2	د انجنیري د موضع له مستقیمو مصارفو څخه پیدا شوي: د کارخانې د مکاني خدماتو موضع مکاني خدماتي موضع S2
مکاني خدماتي موضع S2	
په تولیدي مصارفو وېشل شوي: P1 P2 بازاریابی P3 د انجنیرۍ موضع S1 د کارخانې سرپرستي S3	د مکاني خدماتو مستقیم مصارف چې له مشترکو تولیدي مصارفو څخه په لاس راغلي، د سرپرستي موضع
د کارخانې د سرپرستۍ موضع S3	
په مشترکو تولیدي مصارفو ویشل شوي P1 P2 د انجنیري خدماتو موضع S3 ساختماني موضع S2	د کارخانې د سرپرستي د مستقیمو مصارفو موضع چې استفاده شوي وي. د مکاني خدماتو موضع

۷-۹ شکل: توزیع شوي ډالري مبلغ ، د ال تکنیک د تولیدي شرکت هر یو میتود تر اغیزې لاندې، توزیع شوي خدمات.

مواضع	مستقیم میتود	مرحله لرونکی میتود	دوه اړخیزه میتود (الف)
P۱	۵۵۸۰۰	۵۳۳۶۱	۵۲۷۶۲
P۲	۶۴۰۰۰	۶۸۸۸۳	۷۰۳۲۸
P۳	۲۵۲۰۰	۲۳۳۵۵	۲۱۰۱۱
مجموعه	۱۴۵۰۰۰	۱۴۵۰۰۰	۱۴۵۰۰۰

الف: دغه لګښتونه ددې فصل سره په ضميمه کولو کې محاسبه کيږي.
دوه اړخيزه ميتود د الجبري معادلو څخه په ګټې اخيستنې سره حل کولای شو، خو په دې شرط چې د خدمت دوې موضع موجودي وي.
د توزيع يا ويشلو ستونزې يواځې د الجبري معادلو څخه په ګټې اخيستنې سره حل کولای شو.
ددې لپاره چې وښيو چې څرنګه دا عمل سرته رسوو، په دې اړه موږ يو ساده مثال وړاندې کوو.
فرض کړی چې يو شرکت د خدمت دوه موضع s۱ او s۲ او درې توليدی موضوع ګانې p۱,p۲ لري، اوp۳ په مستقيمو لګښتونو او د لاندې توزيع په فيصدۍ بيانوي.

		S۱	S۲	P۱	P۲	P۳
S۱	۷۹۰۰۰	-	۳۰٪	۳۰٪	۳۰٪	۱۰٪
S۲	۲۶۰۰۰	۱۰٪	-	۱۵٪	۱۵٪	۶۰٪

د خدمت د دوه ګونو مواضعو لګښتونه کولای شو په لاندې معادلو کې بيان کړو.
هغه لګښتونه چې د خدمت په موضع وويشل شي + دخدمت د موضوع مستقيم لګښتونه = مجموعي لګښتونه.

S۱=۷۹۰۰۰+۰,۱   S۲   I

S۲=۲۶۰۰۰+۰,۳   S۱   II

دوه، دوه مجهوله معادلې چې کولای شي، د تعويض په توګه حل شي. د(I) معادلې په دننه کې د(II) معادلې په تعويض سره ويلای شو چې:

S۱=۷۹۰۰۰+۰,۱(۲۶۰۰۰+۰,۳۵۱)=۷۹۰۰۰+۲۶۰۰+۰,۰۳   S۱

۰,۹۷   S۱=۸۱۶۰۰

S۱=۸۱۶۰۰/۰,۹۷=۸۴۱۲۴

او اوس له S۱ ارزښت په (II) معادله کې تعويض کوو او بيا وايو چې:

S۲=۲۶۰۰۰+۰,۳(۸۴۱۲۴)

S۲=۲۶۰۰۰+۲۵۲۳۷

S۲=۵۱۲۳۷

په دې صورت کې لګښتونه په يووخت کی د خدمت د ددواړو مواضعو ترمنځ ويشل کيږي.
د s۱=۸۴۱۲۴ ارزښت او د s۲=۵۱۲۳۷ دی، چې وروسته د مجموعي لګښت په توګه ورڅخه ګټه اخيستل کيږی. د خدمت مواضع بايد د توليد په مواضع وويشل شي، چې توزيعات په دې شکل دی:

له مجموعی لګښتونو څخه توزیع شوي

		P1		P2		P3	
		فیصدي	مبلغ	فیصدي	مبلغ	فیصدي	مبلغ
S1	۸۴۱۲۴	۳۰٪	۲۵۲۳۷	۳۰٪	۲۵۲۳۷	۱۰٪	۸۴۱۲
S2	۵۱۲۳۷	۱۵٪	۷۶۸۷	۱۵٪	۷۶۷۸	۶۰٪	۳۰۷۴۲
مجموعه			۳۲۹۲۳		۳۲۹۲۳		۳۹۱۵۴

محاسبه

د P1 او P2 لپاره   د P3

۸۴۱۲۴×۰,۱=۸۴۱۲   ۰,۳×۸۴۱۲۴=۲۵۲۳۷   S1

۵۱۲۳۷×۰,۶=۳۰۷۲۴

۰,۱۵×۷۶۸۶=۵۱۲۳۷   S2 لپاره

د خدمت په مواضعو باندې مجموعي توزیع شوي لګښتونه په دې سره زیاتیږي:
۱۰۵۰۰۰=(۳۹۱۵۴+۳۲۹۲۳+۳۲۹۲۳)

چې مساوي کیږي له هغو لګښتونو سره چې د خدمت د مواضعو لخوا ویشل کیږي.
۱۰۵۰۰۰=(۷۹۰۰۰+۲۶۰۰۰)

د میتودونو مقایسه

د توزیع د میتودونو د مقایسی لپاره درې طریقې وجود لري. لومړۍ طریقه :
ازمایښت کوو چې څرنګه هرلګښت د خدمت په ترلاسه شویو مواضعو ویشل کیږي، چې د دې مسلې د روښانتیا لپاره د آل تکنیک شرکت لپاره وړاندې شوي مثال ته فکر کوو.

دویمه طریقه:

هر نهایي (وروستي) توزیعي لګښتونه چې د بازار موندنې د مواضعو په تولید باندې رامنځته شوي وي، ازمایو یې ، لکه څنګه چې په ۷-۹ شکل کې وښودل شول، د لګښتونو په ویش به د هر ډول سیستم په کارولو سره هماغه پیسې ۱۴۵۰۰۰ د آل تکنیک شرک لپاره لاسته راشي، نو له همدې امله یې تفاوت د بازارموندنې او د تولید په مواضعو کې یواځې په ځانګړو پیسو کې دی.

د آل تکنيک توليدي شرکت

د ميتود په هره توزيع کې د لګښتونو ترلاسه شوې مواضع

دخدمت موضع		ورکړل شوي لګښتونه	مستقيم ميتود	مرحله لرونکی ميتود	دوه اړخيزه ميتود (الف)
انجينيري S۱	P۱←		P۲	-	P۱
	P۱←	P۱			
	←	P۲	P۲	-	P۲
ساختماني S۲	S۱←	-	S۱	-	S۱
	S۳←	-	-	-	S۳
	←	P۱	P۱	P۱	P۱
	←	P۲	P۲	P۲	P۲
	←	P۳	P۳	P۳	P۳
سرپرستي S۳	S۱←	-	-	S۱	S۱
	S۲←	-	-	S۲	S۲
	P۱←		P۱	P۱	P۲
	P۱←		P۲	P۲	P۲

د دغو توزيعاتو موثر لامل دی. د مکاني خدماتو د مصارفو موضع ده. په مستقيم ميتود کې مکاني استفاده د خدمت په نورو مواضعوکې په پام کې نه نيول کيږي. دا د دې لامل ګرځې چې د بازارموندنې موضع ته ډير مصارف توزيع شي. ځکه هغه موضع د خدمت له نورو مواضعو څخه استفاده نه کوي. د بازارموندنې موضع د مصرف له توزيع څخه کميږي او يا هم لږ صورت نيسي.

د مکاني خدماتو له موضع څخه د استفادې په اساس د خدمت د نورو مواضعو له خوا تشخيص کيږي. که د مصارفو د کښته راوستو په برخه کې د اجرايوي مديرانو څيړنې د هغوی د لياقت او توانايي له مخې وي، هغوی به په دې کار کې د مصرف د توزيع يوې توزيع ته ترجې ورکړي. د ۷_۹ شکل په اساس د بازار موندنې موضع ، دوه طرفه ميتود غوره کوي او د يوې عمومي قاعدې په سترګه ورته ګوري. په دې برخه کې مختلف ميتودونه شته، کله چې د خدمت په برخه کې د مواضعو فعاليتونه موجود نه وي، وروسته به د درې واړو ميتودونو پايلې يو ډول راووځي.

د اووم څپرکي د مطالبو لنډيز:

۱- د لګښت و يشلو ارزونه: د لګښت په موضع باندې د يو غير مستقيم لګښت څخه عبارت ده، د مثال په توګه: که د يوه ساختمان د تسهيلاتو برخه   ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ قيمت ولري او د ويشلو وړ لګښتونه د غير مسقيمولګښتونو يا عمومي لګښتونو په توګه وشميرل شي ، او هرکله چې مورږ

تصمیم ونیسو چې لګښتونه باید د یو معیار پراساس وویشل شي ، مثلا، د هرې موضع د کارمندانو تعداد د کارمندانو د توزیه د اساس د تعداد له مخې جوړیږي او مصرف موضع دیپارټمنتونه وي.

لومړۍ مرحلې ته پراختیا ورکوو: که په لومړی موضع کې ۴۰٪ کارمندان وي، وروسته په دې موضع پورې ۱۵۰۰۰۰۰ افغانۍ تعلق نیسي، او یا هم ۶۰۰۰۰۰ افغانۍ د لومړۍ موضع له پاره توزیع شوی مصرف په پام کې نیول کیږي، او ۶۰٪ پاتې شوې او یا هم ۹۰۰۰۰۰۰ افغانۍ په دوهمه موضع توزیع کیږي.

۲: ولې مصارف توزیع کیږي: په موسساتو کې د مصرف د وېش په اړه ډیر مثالونه شته. تولیدي مشترک مصرف، یو عمومي مصرف دی چې ډیر وخت د تولیدونکو له خوا د تولید په هر واحد وېشل شوی وي. دا توزیع د مالي راپور ورکونې له پاره ضروري ګڼل کیږي. لویي موسسې ډیر وخت د مرکزي دفتر مصارف په انفرادي څانګو کې توزیع کوي.

۳- د لګښت د ویشلو انفسي طبیعیت: دعمومي لګښت تعریف ته په کتوسره دا امکان شته چې هغه د لګښت په موضوع باندې د یو ډول فردي قضاوت په اساس ویشل شوي وي. په انفسي او اختیاری توګه د معیار ټاکل د دې لامل شوی، ترڅو انتقاد کوونکي ادعا وکړي چې شاید په اختیاري توګه دلګښتونو ویشل په ملي اویا مجربه راپور ورکونه کې تیروتنه رامنځته کړي او د تصمیم نیولو په کار کې کمزوري راولي.

ددې ستونزو سره سره د مصرف د ویش په اړه د یوه شرکت یوې څیړنې ښودلې ده چې ۸۴٪ تصدۍ(د احصایه نیونې په شمول) د مرکزي دفترونو عمومي مصارف د توزیع په مواضعو تصدي کړیدي.

۴- د لګښت د ویشلو میتود: د لګښت دویشلو مرحلې په دوه برخو ویشل شوې دي.
په لومړۍ مرحله کې لګښت د تولیدي فعالیتونو په مرکزونو ویشل کیږي.
په دوهمه مرحله کې د فعالیت دمرکزونو فعالیتونه د تولید په واحداتو ویشل کیږي.

۵- د خدمت موضع: د خدمت په فعالیتونو کې چې موضوع نورو فرعي موضوع ګانو ته وړاندې کیږي.

۶- د استفاده کونکي مواضع: هغه موضع چې د خدمت دموضع د فعالیتونو څخه ګټه اخلي.

۷- تولیدی موضع : هغه اصطلاح چې د تولید د شرح شویو مواضعو لپاره ورڅخه ګټه اخیستل کیږي، لکه د مونتاژ موضع.

۸- د لګښتونو مرکز: د لګښت یو منځنی مرکز چې لګښتونه یې د موسسې په نورو مواضع وو ، ویشل شوي وي.

۹- د لګښت وروستی مرکز: د لګښت یو مرکز لکه ، د تولید یا بازار موندنې یوه موضع چې دهغې د لګښت څخه د نورو مرکزونو په لګښت ویشل کیږي.

۱۰ – د توزیع اساس: هغه معیار دی، چې د هغه څخه په ګټې اخیستنې سره غیر مستقیم او یا مشترک لګښتونه د لګښت په دوه یا زیاتو مواضعو ویشل کیږي.

۱۱- حرکتي لګښت: هغه عامل چې د هغه په واسطه محرک لګښت یو ډول تولیدي فعالیت رامنځته کړي، لکه کار ، د مکان او خدمت ماشین.

۱۲- د توزیع د اساس د موندلو لپاره درې ګونې معیارونه: په واقعې (پیښې) پورې ارتباط.
د ګټې پیداکول.
د قبول قابیلیت.

۱۳- د لګښتونو د ویشلو میتودونه ، د خدمت مواضع.
الف – مستقیم میتود.
ب – مرحله یي میتود.
ج – دوه اړخیزه میتود.

۱۴- مستقیم میتود: د لګښت د ویشلو یو میتود دی، چې د خدمت مواضع په نورو ګټه اخیستونکو مواضعو باندې ویشي.

۱۵- مرحله یی میتود: د واضع خدمتونو د لګښتونو د ویشلو یو میتود دی.

۱۶- دوه اړخیزه میتود: د خدماتو د ویشلو دغه میتود د لګښتونو د مواضعو په منځ کې تربحث او څیړنې لاندې نیول کیږي.

۱۷- مجموعي لګښتونه: له هغو لګښتونو څخه عبارت دي، چې په نورو مواضعو ویشل کیږي.

د اوم ځپرکي پوښتنې:

۱- د لګښت د ویشلو ارزونه د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۲- ولې لګښتونه په مواضعو ویشل کیږي؟ معلومات ورکړئ؟

۳- د لګښت د ویشلو طبیعت النفسي بیان کړئ؟

۴- د لګښت د ویشلو لګښتونه په څو برخو ویشل شوي، معلومات ورکړئ؟

۵- د خدمت موضع تعریف کړئ؟

۶- د تولیدي موضع په اړه معلومات ورکړئ؟

۷- ګټه اخیستونکی مواضع د مثال په وړاندې کولو سره ووایی؟

۸- د لګښتونو د مرکز په اړه معلومات ورکړئ؟

۹- دلګښت نهایی مرکز تعریف کړئ؟

۱۰- دتوزیع اساس بیان کړئ؟

۱۱- محرک لګښت څه ته وایی، بیان یې کړئ؟

۱۲- د مناسبې ویشنې د اساس د موندلو لپاره درې ګونې معیارونه بیان کړئ؟

۱۳- د خدمت د مواضعو د لګښتونو د ویشنې میتودونه کوم دي؟

۱۴- د مرحله یي میتود په اړه معلومات ورکړئ؟

۱۵ – دوه اړخیزه میتود بیان کړئ؟

۱۶- مجموعي لګښتونه بیان کړئ؟

د لګښتونو د مواضعوو ارزونه

ټولیزه موخه:
د تولیدي موسساتو د مواضعو د سنجش په اړه معلومات او توانایي پیداکول.

د زده کړې موخې: محصلین به د دې فصل په پای کې لاندې معلومات تر لاسه کړي.

- د لګښتونو د مواضعو د سنجش مفهوم او هدفونه.
- د یوې تصدۍ دتصنیف امکانات د مصرف په مواضعو.
- د لګښت په مواضعو باندې د بیلابیلو لګښتونو ویشل.
- د لګښتونو سنجول د موضعګانو په توګه د تصدی د پاڼې سنجول کول.
- د تصدۍ په دننه کې د توزیع د فعالیتونو طریقې.

۱- د مصارفو د مواضعو د سنجش او اهدافو مفهوم: د وضعه شویو لګښتونو (مصارفو) د سنجول معلومات د تصدۍ په هره څانګه باندې، چې په هغه کې دغه لګښتونه په یوه اقتصادۍ پړاو کې وړاندې کیږي.
د وضعه شویو لګښتونو په سنجونه کې، په وضعه شویو لګښتونوباندې دتولید مشترک لګښتونه په مستقیمه توګه ویشل کیږي.
د وضعه شویو لګښتونو د سنجونې مهم هدفونه په لاندې ډول دي
د خدماتو په لګښتونو باندې ،د مشترکو لګښتونو د وسیلې په توګه د اقتصاد کنټرول، او د لګښتونو په اړه د معلوماتو وړاندې کول.

۲- په وضعه شوو لګښتونو باندې د یوې تصدۍ د تصنیف امکانات: کولای شو چې یوه تصدي د مختلفو اړخونو له لارې په وضعه شویو لګښتونو وویشو.

مثال: د ساحوي ، تشکیلاتي، د لګښتونو د لیږدولو، د لګښتونو د سنجولو د تخنیک او وظیفې له پلوه.

له وظیفوي پلوه یوه تصدۍ په معمولي ډول په لاندې وضعه شویو لګښتونو ویشل شوې ده.

۱- عمومي وضعه شوي لګښتونه.

۲- تولیدي وضعه شوي لګښتونه.

۳- د وضعه شویو لګښتونو مواد.

۴- د وضعه شویو لګښتونو پلورل

۵- د اداري لګښتونو وضعه کیدل.

پورته یادې شوې مواضع په نورو ضمني مواضعوو هم ویشلی شو چې دا تقسیمات د تصدۍ په لویوالي او وسعت پورې اړه لري.

۳ - د مصرف په مواضعو باندې د مصارفو د مختلفو ډولونو توزیع: په وضعه شویو لګښتونو باندې د لګښتونو د ډولونو د ویشلو په وخت کې له هرڅه وړاندې لګښتونه ، په انفرادي لګښتونو ، د لګښتونو په حمل ، اوپه مشترکو لګښتونو باندی ویشل کیږي.

مشترک وضعه شوي لګښتونه د نسبي قیمتونو په مرسته په وضعه شویو لګښتونو باندې ویشل کیږي. په دې صورت کې کوښښ کیږي، ترڅو د لګښتونو او نسبي کمیت ترمنځ رابطه رامنځته شي. په هره اندازه چې د دغو لګښتونو د ویشلو لپاره مناسبه لاره پیدا شي ، په هماغه اندازه د وضعه شویو لګښتونو ارزیابي او د لګښتونو د سنجولو علت دقیق وي.

مقداری معیارونه عبارت دی له:

- مقدار (اندازه): مثال: د تولید شویو په کار اچول شویو او یا پلورل شویو واحدونو شمیر اونور.
- ځای: مثال: طول ، مساحت ، حجم اونور ،
- وزن: مثال: د په کار اچول شویو موادو وزن ، د ترانسپورت شویو موادو وزن ، د تولید داندازې وزن اونور.
- تخنیکی معیارونه: مثال: کالورۍ ps کیلو، ولت او نور

کلیدي او ارزښتناکه معیارونه په لاندې ډول دي

- لګښتونه (مصارف): لکه دتولید شوي مزد لګښت ، د تولیدي موادو لګښت ، دتولید لګښت ، اونور
- د په کار اچول شویو موادو لګښت، مثال د موادو ارزښت اونور.

- د پلورلواندازه. مثال: د متاع پلورل اونور
- موجود ارزښت: مثال: د خامومواداو ارزښت ، د وروستیو تولیداتو ارزښت ، د ثابتې شتمنۍ ارزښت اونور.
- دارزیابي کمیت: لکه د ارزیابي قیمت اونور
د لګښتونو د ویشلو لپاره مناسبې لارې په درې ډوله دي.

الف - د کلیدي واحد لګښت × د کلیدي واحد شمیر= د لګښتونوسهم (برخه)

اضافه فیصدۍ × دکلیدي واحدونوشمیر	=د لګښتونوسهم (ب
۱۰۰	

دفیصدۍ سهم× مجموعي لګښتونه	=د لګښتونوسهم (ج
۱۰۰	

د کلیدي لګښتونو لومړی شکل، په تېره بیا د مقداري کلید په توګه مناسب دی.
مثال: که د بریښنا لګښت د کیلوواټ په اساس او استهلاک شوې یوساعت برښنا په لګښتونو وضعه کړو، په دې صورت کې له دې میتود څخه ګټه اخلو:
د یوې موضوع ا ستهلاک شوې بریښنا د کلیدی واحدونوپه توګه وړاندي کیږي.
د یوې تصدۍ د بریښنا مجموعي لګښت =   ۲۰۰۰۰۰
 د تصدۍ د مجموعي بریښنا استهلاک =   ۲۵۰۰۰۰۰کیلوواټ ساعت
کیلوواټ ساعت افغانی ۰٫۰۸= $\frac{۲۰۰۰۰۰}{۲۵۰۰۰۰۰}$ = په یوساعت کې دفی کیلو واټ لګښتونه (في واحد کلید
دساعت دکیلو واټ ۳۷۵۰۰ = د (A) د موضع د برق د استهلاک اندازه (د کلیدونو تعداد)

افغانۍ ۳۰۰۰=۰٫۰۸×۳۷۵۰۰ = د (A) د موضع د برق د استهلاک اندازه (د کلیدونو تعداد)
د یوې مشخصې موضع د مصارفو د یوې دورې بر خه (سهم) د زمان (وخت) د دوهم شکل په اساس تثبیت کیږي ، خو شرط یې دادی چې له ارزښي کلید څخه استفاده وشي. په دې ځای کې د کلیدونو تعداد اضافي خاصیت لري. مثلا: په یوه تصدۍ کې د رخصتیو مزد باید د مصارفو د معاش د مواضعوو او د مزد په اساس په یوه دوره کې تقسیم شي. د یوې دورې د مزد او معاش او د رخصتیو د مزد له مجموعي نسبت څخه اضافه فیصدۍ سنجش کیږي. د مصارفو د یوې موضع

مجموعي مزد د کلیدونو د شمېر په توګه وړاندې کیږي، او دا د اضافي فیصدي په نرخ کې ضرب کیږي او په سلو تقسیمیږي. په دې اساس د يوې موضع د مصارفو برخه سنجش کولی شو.

مثال:

۱۵۰۰۰۰ افغانۍ=په یوه دوره کې د تصدۍ د رخصتي مزدونه

۲۰۰۰۰۰۰ افغانۍ = په همدې دوره کې د تصدۍ د مزد او معاشاتو مجموعه

$$٧,٥\% = \frac{١٥٠٠٠٠ \times ١٠٠}{٢٠٠٠٠٠٠} = \text{د اضافه فیصدۍ نرخ}$$

۵۰۰۰ افغانۍ= د A د موضع مجموعي مصارف(د کلیدونو تعداد)

$$\text{افغانۍ}٣٧٥٠ = \frac{٥٠٠٠ \times ٧,٥}{١٠٠} =$$ برخه، د A د مواضع د رخصتیو د مزدونو برخه (د کلیدونو شمېر)

د وخت یا زمان له دريیم شکل څخه ګټه اخیستل کیږي ، کله چې استعمال شوي کمیتونه د یوه محدود وخت لپاره تثبیت شي (مثال، د لویوالي او غټوالي په اساس د لګښت ویشل اونور) په دې شکل کې د کلیدي واحدونو د فیصدۍ برخه ، د کلیدي واحدونو په مجموعي شمیر کې تثبیت کیږي او بیا د تصدۍ له لګښتونو سره ضرب کیږي.

مثال: د حجم د موضع په اساس د تسخین د لګښتونو ویشل چې په m^3 اندازه کیږي.

په یوه دوره کې د تصدۍ د تسخین لګښتونه =۲۵۰۰۰ افغانیو سره

دوضع شویو لګښتونو ټوله مجموعي ساحه = $٣٥٠٠٠٠ m^3$

د وضع شویو لګښتونو ساحه = $٧٠٠٠٠ m^3$

$$\text{د وضع شویو لګښتونو د نرخ د فیصدۍ سهم} = ٢٠\% = \frac{٧٠٠٠٠ \times ١٠٠}{٣٥٠٠٠٠}$$

$$\text{د وضع شویو لګښتونو د تسخین سهم} = ٥٠٠ = \frac{٢٥٠٠٠ \times ٢٠}{١٠٠}$$

په لنډه توګه ویلای شو چې د مصارفو په توزیع باندې د مصارفو د توزیع ډولونه په لاندې توګه ښودلی شو.

لومړی ګام: د مصارفو ډولونه په انفرادي مصارفوچې د مصارفو عامل دي او مشترک مصارف د ـ صارفو په حاملینو وېشل کیږي.

د مصارفو د حامل انفرادي مصارف په مستقیمه توګه د مصارفو په حامل تقسیم کیږي. دا په داسي

حال کې ده چې د مصارفو د مشترکو مصارفو حامل د مصارفو د مواضعو له لارې د مصارفو په حامل توزيع کيږي.

په دوهم ګام کې د مصارفو مواضع په پخوانيو اود مصرف په اخيري مواضع وېشل کيږي. د مصارفو وروستۍ مواضع په مستقيمه توګه د مصارفو په حامل تقسيم کيږي. په داسې حال کې چې د مخکينۍ مواضع مصارف د مصارفو په اخيري مواضع وېشل کيږي.

په درېيم ګام کې د ډېروالي فيصدي د مصارفو په هره اخيرنۍ مواضع کې سنجش کيږي.

د تصدۍ د سنجش پاڼه(BAB) د مصرف د مواضع د سنجش د وسيلې په توګه:

د مواضع د مصرف سنجش کولای شو چې په حسابي بڼه او يا هم په حسابي شکل کې د پرمخ بيولو د تابلو په بڼه وټاکو. په حسابي شکل کې د مصرف د هرې موضع له پاره يو حساب افتتاح شوی دی او په دې حساب کې په هره مواضع پورې د ټرلو حسابونو مصرف درج کړو. په هغه صورت کې چې د مصرف د مواضع سنجش د تابلو په اساس مخکې لاړ شي، له دوه اړخيزه محاسبې څخه ډډه کوو او د (BAB) د تصدۍ د سنجش د پاڼې يوه نمونه وړاند ې کوو. د تصدۍ د سنجش پاڼه يوه داسي تابلو ده چې په هغې کې په عمودي ډول د مصارفو ډولونه او په افقي ډول د مصارفو انواع د مصارفو د موضع په توګه راوړل کيږي. له همدې امله د مختلفو سنجشونو د وسيلې په توګه او د مصارفو مواضع هم ياديدی شي. د (BAB) د تصدۍ د سنجش د اساسي پاڼې ساختمان په لاندې توګه د کتنې (ملاحظې) وړ ده.

د مصارفو مواضع / دمصارفو ډولونه	د باللغو مجموعه	د مصارفو مخکينۍ مواضع				د مصارفو اخيري مواضع				
		عمومي مواضع			د موادو کمکي موضع	د موادو مواضع	د توليد مواضع		د اداري مواضع	د خرڅلاو موضع
		۱	۲	۳			A	B		
د مختلفو ګډو مصارفو ډولونه										
د لومړنيو مصارفو مجموعه										
د مصارفو توزيع ، د مصارفوموضع										
مجموع										
د پوښښ توازن (د مصارفو انحراف)										
مجموعي مصارف										
اضافي فيصدۍ										

لکه څنګه چې په پورتنۍ تابلو کې لیدل کیږي، د مواضع مخکینۍ مصرف او د مواضع وروستۍ مصرف له یو بله تفکیک کیږي. د مصارفو مخکینۍ مواضع د تولید عمومي مرسته کونکې مواضع په داسي حال کې رانغاړي چې د مصارفو اخیرې مواضع او د موادو مواضع ، تولید ، اداره او خرڅلاو هم په ځان کې رانغاړي. پورته هره یوه یاده شوې موضع په څو نورو ضمني (لاندنۍ) مواضعو هم د وېش وړ دي. دا تقسیما د تصدی یپه وسعت (پراخوالي) د اقتصادي معلوماتو په اړتیا او اقتصادي پرنسیپونو پورې اړه لري. په دې تابلو کې په افقي توګه لومړی د یوې تصدۍ په متعددو مواضعو باندې ګڼ مختلف مصارف توزیع کیږي، وروسته د مخکینۍ مواضع د مصارفو انتقال په وروستۍ مواضع باندې لیدلي کیږي.

کله چې د مصارفو د سنجش پلان په پام کې ونیول شي، ، په دې توګه د مصارفو تفاوت ښیي او د مصارفو پلان د وروستۍ موضع، د پوښښ په توګه د مصارفو د توازن انحراف ښکاره کوي. همدارنګه د (BAB) تابلو د وروستۍ موضع اضافي فیصدۍ او مجموعه هم راښیي.

د تصدۍ په دننه کې د فعالیتونو د ویشلو لارې چارې

په تصدۍ کې ځینې داسي بیلابیل وسایل (امتعې) هم تولیدیږي، چې په مارکیټ کې نه پلورل کیږي، بلکې د دوهم ځل لپاره د تولید په پروسه کې د تصدۍ په داخل کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږی. د دغو سامان آلاتو د قیمت لګولو پروسه، چې د تولید په پروسه کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي (د فعالیتونو د ارزیابۍ پروړاندې د ستونزو) په نوم یادیږي.

دغه تولید شوي سامان آلات که مادي وسایل وي لکه ثابته شتمني ، او یاغیر مادي سامان وي لکه د انساني کار قوت، کولای شي، چې د تصدۍ په دننه کې اصلي او فرعي فعالیتونه رامنځته کړي.

د وسایلو هغه عمده ګروپونه، چې په هغو کې دغه ستونزې رامنځته کیږي، عبارت دي له:

ثابته شتمنۍ، چې د تصدۍ په داخل کې تولید شوې وي، د تصدۍ مواد چې د تصدۍ په دننه کې تولید شوې دي، او هغه قوت چې د تصدۍ په دننه کې تولید شوی وي.

هغه وسایل چې تر څو دورو پورې دوام کوي او د استفادې وړ وي، لکه ثابته شتمنۍ چې په یو فعال بیلانس کې فعالیږي او کلنۍ فرسایش (خرابوالی) چې د لګښتونو په سنجولو کې د ثابتو لګښتونو په توګه ثبتیږي.

د تصدۍ په دننه کې د فعالیتونو د ارزولو په وړاندې اساسي ستونزې دادې، چې په کومه اندازه د دغو فعالیتونو لګښتونه په وضع شویولګښتونو وویشو. د دغو لګښتونو ویشل په وروستیو وضع شویو لګښتونو باندې اغیزه کوي ، د تصدۍ په دننه کې د دغه فعالیتونو په ارزولو کې له لاندې فعالیتونو څخه ګټه اخلو:

۱- د لګښتونو د ډولونو طریقې.

۲- د لګښتونو د انتقال مصارف د مواضع مصرف.

۳- د لګښتونو د انتقال مصارف د مواضع مصرف.

۴- د وضع شویو لګښتونو د توازن طریقه.

۵- د لګښتونو حامل طریقه.

د لګښتونو (مصارفو) د ډولونو په طریقه کې یواځې د لومړنیو لګښتونو یوه برخه چې هغه هم د تصدۍ د داخلی محصول څخه لاسته راغلې وي، په اخیستونکي وضع شوي لګښت کې ارزول کیږي ، هغه لګښتونه چې په مستقیم ډول د تصدۍ په داخلی محصول ویشل کیږي ، د مشترکو مستقلو لګښتونو په توګه او یا هغه لګښتونه چې په مستقیمه توګه د تصدۍ په محصولاتو ویشل کیږي د مشترکو او مستقلو لګښتونو اویا د تصدۍ د سنجونې په پاړه کې د لګښتونو د نورو ډولونو په توګه په پام کې نیول کیږي.

په وضع شویو لګښتونو کې فعالیت کوونکي نه لیدل کیږي، بلکې په مستقیمه توګه په وضع شویو لګښتونو باندې، چې په هغه کې تولیدي محصولات په کار اچول شوي وي، ویشل کیږي.

برعکس هغه پاتې لګښتونه چې، د تصدۍ د داخلی محصولاتو له امله منځته راغلي وي، په هغه کې لګښتونه، لیږدوونکي وضع شوي لګښتونه شتون لري، په دې ترتیب مجموعي لګښتونه چې د تصدۍ د داخلي محصولاتو لپاره منځته راغلی وی مثال:

د یوه ماشین د ترمیم په وخت کې هغه مواد چې د هغه د ترمیم لپاره ترې استفاده کیږي، اوهغه مزدورکاران چې دهغه ترمیم مخته وړي، همداراز د تصدۍ د ارزونې په پاړه کې په تولیدي موضع کې چې په هغه کې له ماشین څخه ګټه اخیستل کیږي، په پام کې نیول کیږي ، او د ترمیم نور لګښتونه لکه، کمکي مزد، د تصدۍ د تجهیزاتو لګښت اونور، د لګښتونو په مواضعوو کې شامل دی.

له دې امله چې د لګښتونو په ډولونو کې د تصدۍ په دننه کې رامنځته شوي محصولات نه تثبیت کیږي ، نو په همدې خاطر د اقتصاد کنټرول ، او د بازار د قیمت سره د هغه مقایسه کول د تولید لپاره نه عملي کیږي.

په دې طریقه کې دتصدۍ داخلی محصولات په پام کې نیول کیږي، د دغې طریقې څخه هغه وخت ګټه اخیستل کیږي، چې د تصدۍ داخلي محصولات د اختصاصي ځانګو لخوا تولید شي.

د دغو لګښتونو دقیقه ارزونه هغه وخت رامنځته کیږي چې د لاسته راوړنو له لارې دلګښت په ویشلو کې ورڅخه ګټه واخیستل شي. دغه ساده طریقه چې په دې ارتباط ورڅخه ګټه اخیستل کیږی ، د تقسیمي لاسته راوړنو په نوم یادیږي.

د وضع شویو لګښتونو د توازن په طریقه کې د تصدۍ د داخلي محصولاتو ټول لګښتونه د اخیستونکو په مواضعو ویشل کیږي ، دغه طریقه هغه وخت په کار اچول کیږی چې د تصدۍ داخلي محصولات نه یواځې د اختصاصي ځانګې، بلکې د ټو وضع شویو لګښتونو په واسطه تولید شي.

په ځانګړي ډول دغه طریقه هغه وخت په وضع شویو تولیداتو کې مناسبه ده، چې په هغه کې منځني او وروستي تولیدات د خرڅلاو او د تصدۍ د نورو مواضعوو لپاره تولید شي. د دې طریقې په اساس د تصدۍ د داخلي فرسایشونو مجموعي لګښت د محصولاتو په مواضعوو ویشل کیږي.

د محصولاتو د متقابل بدلون په صورت کې د تصدۍ د داخلي محصولاتو د سنجش طریقه:

ځانګړې ستونزې هغه مهال رامینځته کیږي چې د محصولاتو د مصارفو دوې او یا هم تر دوو ډیرې مواضع په مستقیمه او یا هم غیر مستقیمه توګه بدلې شي.

په (الف) حالت کې لاسته راوړنې (محصول) په مستقیم ډول او د (ب) په حالت کې لاسته راوړنې (محصول) په غیر مستقیمه توګه بدلیږي.
د (الف) حالت- لاسته راوړنې په مستقیمه توګه بدلیږي.

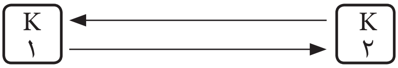

د (ب) حالت- لاسته راوړنې په غیرمستقیمه توګه بدلیږي.

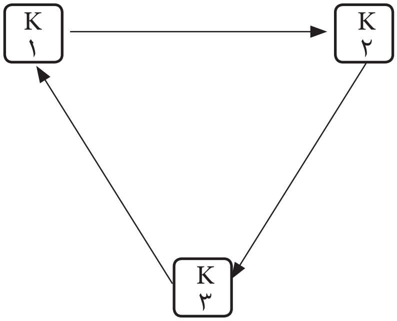

په دې صورت کې د محصولاتو (لاسته راوړنو) مصارف په تدریجي توګه نه دي تقسیم شوی، بلکې په عین وخت کې د معادلاتو د سیستم په واسطه ویشل کیدای شي
د موضوع د لا روښانتیا له پاره لاندی مثال وړاندې کوو.

دوه مخکینۍ مواضع v۱ اوv۲ چې په هغه کې متجانس محصولات تولیدیږي، په پام کې نیسو. فرض کړۍ چې دواړه ذکر شوې موضوعات په متقابل ډول یو له بل سره محصولات

توليدوي،په دې سربېره دوه وروستۍ موضوعات E۳ اوE۴ هم په پام کې نيسو ، مخکينۍ موضوع v۱،۲۰ فيصده خپله فعاليت د مخکينې موضوع v۲ او۵۰ فيصده په واک کې ورکوي او همداراز E۳ د وروستۍ موضوع په واک کې او ۳۰ فيصده نور د وروستۍ موضوع E۴ په واک کې ورکوي. مخکينۍ موضوع v۲،۲۰ فيصده خپل محصولات v۱،۴۰ فيصده مخکينۍ موضوع ته او همداراز E۳ ۴۰ نور د E۴ په واک کې ورکوي. که چيرې v۱ اوv۲ د پخوانۍ موضوع لومړني لګښتونه وي ، يا v۳,v۲ د پخوانۍ موضوع لومړنی لګښتونه وي ، او همداراز E۳ اوv۴ د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه وي ، او بالاخره دوروستۍ موضوع لومړني لګښتونه وي ، نو په دې صورت کې کولای شو چې هغه په لاندې ډول بيان کړو.

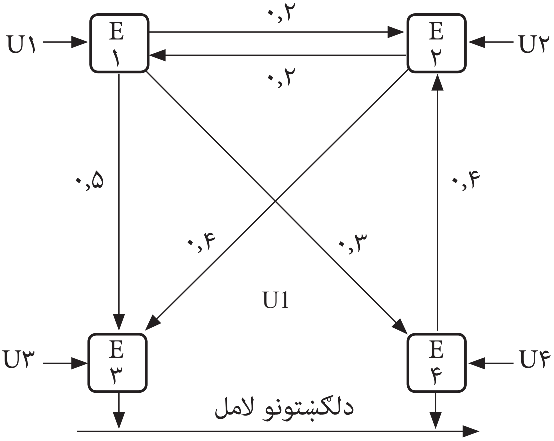

د دې لپاره چې د هرې موضوع مجموعي لګښت تثبيت کړو، نو بايد د هرې موضوع لومړني او دوهم لګښتونه په پام کې ونيسو ، که د هر يوه وضعه شوي لګښت مجموعي لګښتونه په kj (k۱-k۴) باندې وښيو، نوپه دې صورت کې د مخکينۍ موضوع مجموعي لګښتونه په لاندې ډول دي.

$$۰,۲K_۲+U_۱=K_۱$$
$$۰,۲K_۱+U_۲=K_۲$$

د مخکينۍ موضوع مجموعي لګښتونه عبارت دي له v۱ مجموعي لګښتونو څخه او همداراز د مخکينۍ موضوع د ۲۰ فيصده مجموعي لګښتونوڅخه چې د معادلو لګښتونو په دغه برخه کې د v۲ موضوع د v۱ موضوع لپاره توليد کوي.

د وروستۍ $E_۳$ او $E_۴$ موضوع لګښت عبارت دی له:

$۰,۴K_۲+۰,۵K_۱+U_۳=K_۳$

$۰,۴K_۲+۰,۳K_۱+U_۴=K_۴$

د څلورو ذکر شویو موضع ګانو لومړنی لګښت په لاندې ډول وي:

$۸۰۰۰=U_۱$

$۶۰۰۰=U_۲$

$۱۰۰۰۰=U_۳$

$۲۰۰۰۰=U_۴$

په دې صورت کې د پورته هرې ذکرشوې موضوع مجموعي لګښت په لاندې ډول دی.

$K۰,۲+۸۰۰=_۱$ (۱)

$K۰,۲+۶۰۰۰=_۲$ (۲)

$K۰,۵+۱۰۰۰۰=_۳K۰,۴+_۱K_۲$ (۳)

$K۰,۳+۲۰۰۰۰=_۴K۰,۴+_۱K_۲$ (۴)

د معادلاتو په دې سیستم کې باید دوه لومړنې معادلې په یوه وخت کې حل شي او وروسته باید $K_۱$ او $K_۲$ قیمتونو د وضع کولو په واسطه د $K_۳$ او $K_۴$ قیمتونه پیداکړو. معادلې کولای شو د قیمتونو په وضع کولو سره حل کړو.د (۱) معادله په (۲) معادله کې وضع کوو او لیکو چې:

$(۰,۲K_۲+۸۰۰۰)۰,۲+۶۰۰۰=K_۲$

$۰,۴K_۲+۱۶۰۰+۶۰۰۰=K_۲$

$$K_۲=\frac{۷۶۰۰}{۰,۹۶}=۷۹۱۶\frac{۲}{۳}$$

$K_۱$ کولای شو چې له (۱) معادلې څخه یې پیداکړو.

$$K_۱=۸۰۰۰=۰,۲\times ۷۹۱۶\frac{۲}{۳}=۹۵۸۳\frac{۱}{۳}$$

$K_{۳}$ و $K_{۴}$ په لاندې توګه ارزیابی کوو.

$$K_{۳}=۱۰۰۰۰ = ۰,۵ \times ۹۵۸۳\frac{۱}{۳} + ۰,۴ + ۷۹۱۶\frac{۲}{۳} = ۱۷۹۵۸\frac{۱}{۳}$$

$$K_{۴}=۲۰۰۰ = ۰,۴ \times ۹۵۸۳\frac{۱}{۳} + ۰,۴ + ۷۹۱۶\frac{۲}{۳} = ۲۶۰۴۱\frac{۲}{۳}$$

کولای شو چې پورتني مثالونه په حسابی ډول په لاندې توګه ولیکو.

D	V_1	C
۸۰۰۰ لومړني لګښتونه		۱۹۱۶$\frac{۲}{۳}$ د $V_{۲}$ لپاره فعالیتونه
۱۰۸۳ $\frac{۱}{۳}$ له $V_{۲}$ څخه ګټه اخیستنه		۴۷۹۱ $\frac{۲}{۳}$ د $E_{۳}$ لپاره فعالیتونه
		۲۸۷۵ N د $E_{۴}$ لپاره فعالیتونه
۹۰۸۳$\frac{۱}{۳}$مجموعی‌لګښتونه		۹۰۸۳$\frac{۱}{۳}$

D	V_1	C
لومړنی لګښتونه =۶۰۰۰		۱۵۸۳$\frac{۱}{۳}$ د $V_{۱}$ لپاره فعالیتونه
=$\frac{۲}{۳}$ ۱۹۱۶ له $V_{۱}$ څخه ګټه اخیستنه		۳۱۶۶$\frac{۲}{۳}$ د $E_{۳}$ لپاره فعالیتونه
		۳۱۶۶$\frac{۲}{۳}$د $E_{۴}$ لپاره فعالیتونه
۷۹۱۶$\frac{۲}{۳}$مجموعی لګښتونه		۷۹۱۶$\frac{۲}{۳}$

D	$E_{۳}$	C
۱۰۰۰۰مصارف اولی		۱۷۹۵۸ $\frac{۱}{۳}$ د لګښتونو د لیږدولو توزیع
۴۷۹۱$\frac{۲}{۳}$ له $V_{۱}$ څخه ګټه اخیستنه		
۳۱۶۶$\frac{۲}{۳}$ له $V_{۲}$ څخه ګټه اخیستنه		
۱۷۹۵۸ $\frac{۱}{۳}$مجموعی لګښتونه		۱۷۹۵۸$\frac{۱}{۳}$

D	$E_{۲}$	C
=۲۰۰۰۰ لومړنی لګښتونه		۲۶۰۴۱ $\frac{۲}{۳}$ د لګښتونو د لیږدولو توزیع
=۲۸۷۵ له $V_{۱}$ څخه ګټه اخیستنه		
۳۱۶۶$\frac{۲}{۳}$ له $V_{۲}$ څخه ګټه اخیستنه		
۲۶۰۴۱ $\frac{۲}{۳}$مجموعی لګښتونه		۲۶۰۴۱ $\frac{۲}{۳}$

په دې حسابونو کې کينې خواته د لومړنيواودوهمو لګښتونو ترکيب د هرې مواضع لپاره ملاحظه شوی او ښۍ خواته د مخکنيو مواضعو حسابونه ليدل کيږي، چې څرنګه د هغوی لګښتونه د نورو لګښتونو مواضعو ته ليږدولی شو ، په داسې حال کې چې ښۍ خواته د لګښتونو وروستۍ مواضع چې د لګښتونو د ليږدولو لپاره ارزول کيږي ، د ملاحظې وړ ده.
په هغه صورت کې چې د لګښتونو له دو موضوع ګانو څخه زيات يوله بل سره متقابل فعاليت وکړي، نو په دې صورت کې د مټرکس له ارزونې وروسته دقيق حل رامنځته کيږي.
که څلور موضوعات وي (دوه وروستۍ موضوعات   اودوې نورې يې مخکينۍ موضوعات وي) نو ويلای شو، چې ټولې څلور موضوع ګانې په متقابل ډول محصولات توليد وي ،
چې بيا په عمومي ډول ويلای شو چې:

$K_1=u_1+a_{11}$		K_1+a_{12}		K_2+a_{13}		$K3+a_{14}$		K_4
$K_2=u_2+a_{21}$		K_1+a_{22}		K_2+a_{23}		$K3+a_{24}$		K_4
$K_3=u_3+a_{31}$		K_1+a_{32}		K_2+a_{33}		$K3+a_{34}$		K_4
$K_4=u_4+a_{41}$		K_1+a_{42}		K_2+a_{43}		$K3+a_{44}$		K_4

د معادلاتو دغه سيستم په يو وخت کې دي او د U_j په اساس حل کيږي.

$U_1=K_1+a_{11}$		K_1-a_{12}		K_2-a_{13}		K_3-a_{14}		K_4
$U_2=K_2-a_{21}$		K_1-a_{22}		K_2-a_{23}		K_3-a_{24}		K_4
$U_3=K_3+a_{31}$		K_1-a_{32}		K_2-a_{33}		K_3-a_{34}		K_4
$U_4=K_4+a_{41}$		K_1-a_{42}		K_2-a_{43}		K_3-a_{44}		K_4

د مترکس په واسطه کولای شو چې پورتنۍ معادلې داسې ولیکو

$$\begin{pmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{41} & a_{43} & a_{43} & a_{44} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix}$$

که چیرې : وکتور $U = \begin{pmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{pmatrix}$ او وکتور $K = \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix}$

مترکس $A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{41} & a_{42} & a_{43} & a_{44} \end{pmatrix}$ او E واحد مترکس وی

په دغسې حالت کې کولای شو چې د پاسنیو معادلو سیستم په لاندې توګه خلاصه کړو:

U=K-AK

=K(۱-A)

=K(E-A)

$K = U(E-A)^{-۱}$

د موضوع د ښې توضیح لپاره مخکنی مثال په پام کې نیسو او هغه داسې پراختیا ورکوو چې څلور واړه موضعګانې یوې بلې ته مخامخ فعالیت وکړي. داسې فرض کوو چې د $E_{۳}$ وروستۍ موضع په ۰,۲ اندازه، د مخکنۍ موضع لپاره $V_{۱}$ او د ۰,۱ معادل د $V_{۲}$ مخکنۍ موضع لپاره خدمت کوي. د $E_{۴}$ وروستۍ موضع د ۰,۱ د $V_{۱}$ مخکنۍ موضع لپاره او ۰,۱ د $V_{۲=}$ مخکنۍ موضع لپاره فعالیت کوي.

د $E_{۳}$ وروستۍ موضع ټول لګښتونه د دغې موضع له هغو لومړنیو او دوهمو لګښتونو نه متشکل دي چې دغه موضع د $V_{۱}$ او $V_{۲}$ له مخکنیو مواضعو او د $E_{۴}$ وروستۍ موضع نه پر لاس راغلي دي.

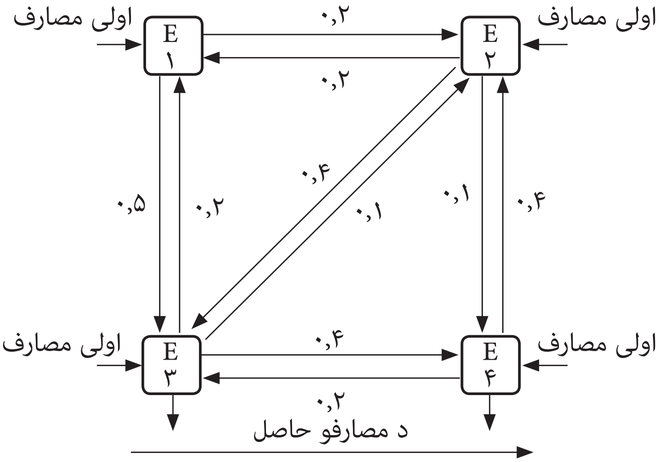

دغو عددونو ته په پام سره د پاسنیو معادلو سیستم داسې لیکو:

$$\begin{pmatrix} K1 \\ K2 \\ K3 \\ K4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1-0.2 & -0.2-0.1-1 \\ 0.2-1 & -0.1-0,1 \\ 0.5-0.4 & 1-0.4 \\ 0.3-0.4 & 0.2-1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8000 \\ 6000 \\ 10000 \\ 20000 \end{pmatrix}$$

د مترکس انځور په پام کېنیولو سره هغه داسې لیکو:

$$\begin{pmatrix} K1 \\ K2 \\ K3 \\ K4 \end{pmatrix} = \frac{1}{1409} \begin{pmatrix} 2040 & 760 & 600 & 530 \\ 715 & 1890 & \frac{835}{2} & \frac{855}{2} \\ 1810 & 1730 & 2190 & 1230 \\ 1260 & 1360 & 785 & 1985 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8000 \\ 6000 \\ 10000 \\ 20000 \end{pmatrix}$$

د ټولو څلورو موضوع ګانو لګښتونه عبارت دي له:

$K_۱$=۲۷۰۲۶,۲۵

$K_۲$=۲۱۱۳۹,۱۰

$K_۳$=۵۰۶۴۵,۸۴

$K_۴$=۴۶۶۹۳,۲۸

دهرې موضوع لپاره د T حسابونو په پام کې نیسو او کولای شو ولیکو چې :

V₁	
۵۴۰۵,۲۵فعالیت د $V_۲$	=۸۰۰۰ لومړني لګښتونه
۱۳۹۱۳,۱۲د $E_۳$ لپاره فعالیت	=۴۲۲۷,۸۰ د $V_۲$ څخه ګټه اخیستنه
۸۱۰۷,۸۷ د $E_۴$ لپاره فعالیت	=۱۰۱۲۴,۱۶ د $E_۳$ څخه ګټه اخیستنه
	=۴۶۶۹,۲۷ د $E_۴$ څخه ګټه اخیستنه
۲۷۰۲۶,۲۴	۲۷۰۲۶,۲۴مجموعي لګښتونه

V₂	
۴۲۲۷,۸ د $V_۱$ لپاره فعالیت	=۶۰۰۰ لومړنی لګښتونه
۸۴۵۵,۶۵ د $E_۳$ لپاره فعالیتونه	=۵۴۰۵,۲۵ د $V_۱$ څخه ګټه اخیستنه
۸۴۵۵,۶۵ د $E_۴$ لپاره فعالیتونه	=۵۰۶۴,۵۸استفاده از $E_۳$
	=۴۶۶۹,۲۷ د $E_۴$ څخه ګټه اخیستنه
۲۱۱۳۹,۱۰مجموعي لګښتونه	۲۱۱۳۹,۱۰مجموعي لګښتونه

$E_۳$	
۱۰۱۲۹,۱۶ د $V_۱$ لپاره فعالیتونه	=۱۰۰۰۰ لومړنی لګښتونه
۵۰۶۴,۵۸ د $V_۲$ لپاره فعالیت	=۱۲۵۱۳,۱۲ د $V_۱$ څخه ګټه اخیستنه
۱۰۱۲۹,۱۶ د $E_۴$ لپاره فعالیت	= ۸۴۵۵,۶۵ د $E_۳$ څخه ګټه اخیستنه
۲۵۳۲۲,۹۴ د لګښتونو د لیږدولو لپاره توزیع	=۱۸۶۷۷,۰۷ د $E_۴$ څخه ګټه اخیستنه
۵۰۶۴۵,۸۴مجموعي لګښتونه	۵۰۶۴۵,۸۴مجموعي لګښتونه

$E_۴$	
۴۶۶۹,۲۷ د $V_۱$ لپاره فعالیت	=۲۰۰۰۰ لومړنی لګښتونه
۴۶۶۹,۲۷ د $V_۲$ لپاره فعالیت	=۸۱۰۷,۸۷استفاده از $V_۱$
۱۸۶۷۷,۰۷ د $E_۴$ لپاره فعالیت	= ۸۴۵۵,۶۵له $E_۳$ څخه ګټه اخیستنه
۱۸۶۷۷,۰۷ لګښتونو د لیږدولو لپاره توزیع	=۱۰۱۲۹,۱۶ له $E_۳$ څخه ګټه اخیستنه
۴۶۶۹۲,۶۸مجموعي لګښتونه	۴۶۶۹۲,۶۸مجموعي لګښتونه

مثال د تصدۍ د پاڼې د ارزونې په اړه (BAB)

په یوه تصدۍ کې لاندې ارقام د مشترکو لګښتونو په توګه لیدل کیږي.

په افغانیو	ډول ډول مشترک لګښتونه
۴۰۰۰	دمشترکو موادو لګښت
۳۰۰۰	معاشونه
۱۰۰۰	قانوني اجتماعي لګښتونه

د مزد مشترک لګښتونه	۳۰۰۰
برښنا	۴۰۰
کرایه	۴۰۰
بیمه	۱۴۰
رامنځته شوی فرسایش	۵۰۰
رامنځته شوې ربح	۲۵۰

دغه لګښتونه د تصدۍ په مختلفومواضعو په لاندې طریقو سره توزیع یا ویشل کیږي:

وروستۍ مواضع					وړاندیني مواضع			کلید	ډول ډول مشترک لګښتونه
د پلورني موضوع	د اداري موضوع	د تولید اصلي مواضع		د موادو موضوع	د تولید کمکی موضوع	عمومي مواضع			
		A	B			۲	۱		
-	کیلو ۱۰	کیلو ۸۰	کیلو ۵۰	کیلو ۱۰	کیلو ۱۵	کیلو ۲۵	کیلو ۱۰	د موادو د اخیستلو سند	دموادو مشترک لګښت
کس ۱	کسان ۶	کسان ۴	کسان ۳	نفر۱	نفر۱	نفر۲	نفر۲	د نفروشمیر	معاشات
نفر ۱	نفر ۶	نفر۴	نفر۳	نفر۱	نفر۱	نفر۲	نفر۲	دنفروشمیر	اجتماعي لګښتونه
ساعت ۱۵	ساعت ۲۵	ساعت ۹۰	ساعت ۷۰	-	-	ساعت ۵۰	ساعت ۵۰	دکمکي مزد سند	دمزد مشترک لګښت
کیلوات ۴۰	کیلوات ۱۰۰	کیلوات ۳۰۰	کیلوات ۲۰۰	کیلوات ۹۰	کیلوات ۲۰	کیلوات ۵۰	کیلوات ۳۰	استهلاک برق	برق
۵	۳۰	۱۵	۲۵	۵	۵	۷	۸	m^2	کرایه
نفر ۱	نفر۶	نفر۴	نفر۳	نفر۱	نفر۱	نفر۲	نفر۲	د کسانو شمیر	بیمه
-	-	ساعت ۲۰۰	ساعت ۱۵۰	-	۴۰ ساعت	ساعت ۶۰	ساعت ۵۰	د کارد ثبت وقت	د فرسایش براورد
۲۰۰ افغانی	۴۰۰ افغانی	۱۶۰۰ افغانۍ	۲۰۰۰ افغانۍ	۱۱۰۰ افغانۍ	۲۰۰ افغانۍ	۳۰۰ افغانۍ	۲۰۰ افغانۍ	سرمایه	د براوردي ربح

۳۲۴۸ افغانی = د تولیدي موادو انفرادي لګښتونه
۳۰۰۰ افغانی = د A په تولیدي موضع کې تولیدي معاشونه
۶۰۰۰ افغانی = د B په تولیدي موضوع کې تولیدي معاشونه
دعمومي موضوع د لګښتونو ویشل: ۱: ۱۰۰ افغانۍ په عمومي موضوع
اوله ۴۰٪ فیصده پاتې لګښتونو څخه ۲ او ۲۱ افغانۍ د تولید مرسته کونکې (کمکي) موضوع ، په هرې تولیدي موضوع او همداراز B,A و ۱۰ فیصده د ادراې په هرې موضوع پلورل اوویشل کیږي.
دعمومي موضوع د لګښتونو ویشل ۲: ۴۲ له ۵۰ فیصده باقی (پاتې) لګښتونوڅخه ۱۰۰ افغانۍ د تولید کمکی موضوع ، په تولیدي موضوع باندې او همداراز A او ۶۰ فیصده د B په تولیدي موضوع ویشل کیږي.
د تصدۍ د ارزونې (سنجش) د توزیع پاڼه او اړونده حسابونه یې په لاندې ډول دي:
الف – د لګښتونو په هره مواضع باندې د لومړنیو لګښتونو ویشل.
۴۰۰۰ افغانۍ = د مشترکو موادو دلګښت توزیع

۲۰۰= ۱۰+۲۵+۱۰+۵۰+۸۰+۱۰ کیلوګرام = د کلیدونو مجموعه
۲=۴۰۰۰÷۲۰۰ فی کیلو افغانۍ = د کلید د فې واحد لګښتونه
په هرې مواضع باندې د مشترکو موادو د لګښتونو سهم (برخه) د کلید په اساس (کیلوګرام) په لاندې ډول دی:
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی ۲۵×۲۰=۵۰۰افغانی ۱۵×۲۰=۳۰۰ افغانی
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی ۵۰×۲۰=۱۰۰۰افغانی ۸۰×۲۰=۱۶۰۰ افغانی
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی

دتصدۍ د سنجونې پاڼه (BAB)

دلګښت مواضع / دلګښتونوډولونه	پیسې	د لګښتونو مخکینۍ مواضع			د لګښتونو وروستۍ مواضع				
		عمودي مواضع		د تولید مرسته کونکي موضع	د موادو موضع	د تولید اصلي مواضع		اداره	پلورل
		۱	۲			A	B		
دلومړنیولګښتونو توزیع									
د مشترکوموادو لګښت	۴۰۰۰	۲۰۰	۵۰۰	۳۰۰	۲۰۰	۱۰۰۰	۱۶۰۰	۲۰۰	-
معاشات	۸۰۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۴۰۰	۴۰۰	۱۲۰۰	۱۶۰۰	۲۴۰۰	۴۰۰
قانوني اجتماعي مصرف	۱۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۵۰	۵۰	۱۵۰	۲۰۰	۳۰۰	۵۰
دمزد مشترک لګښتونه	۳۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	-	-	۷۰۰	۹۰۰	۲۵۰	۱۵۰
بریښنا	۴۰۰	۱۵	۲۵	۱۰	۳۰	۱۰۰	۱۵۰	۵۰	۲۰
کرایه	۴۰۰	۳۲	۲۸	۲۰	۲۰	۱۰۰	۶۰	۱۲۰	۲۰
بیمه	۱۴۰	۱۴	۱۴	۷	۷	۲۱	۲۸	۴۲	۷
رامنځته شوی فرسایش	۵۰۰	۵۰	۶۰	۴۰	-	۱۵۰	۲۰۰	-	-
رامنځته شوي ربح	۲۵۰	۱۰	۱۵	۱۰	۵	۱۰۰	۸۰	۲۰	۱۰
لومړني مجموعي لګښتونه	۱۷۶۹۰	۱۷۲۱	۲۰۴۲	۸۳۷	۷۱۲	۲۵۲۱	۴۸۱۸	۳۳۸۲	۶۵۷

د لګښت مواضع / د لګښت ډول	مبالغ	د لګښتونو مخکني مواضع: مواضع عمومی 1	2	موضع کمکی تولید	د لګښتون وروستي مواضع: موضع مواد	مواضع اصلی تولید A	B	اداره	فروش
IIد مصارفو توزیع، د مصارفو مواضع	۱۷۲۱		+۱۰۰	+۲۱	↓	+۶۴۰	+۶۴۰	+۱۶۰	+۱۶۰
د لومړنۍ عمومي موضع مصارفو توزیع	۱۷۲۱		+۴۲	+۱۰۰	+۱۰۰۰	+۸۰۰		+۱۰۰	+۱۰۰
د دوهمې عمومي موضع مصارفو توزیع									
ټول لیدنه	۱۷۶۹۰	-	-	۹۰۰	۸۱۲	۵۱۵۶	۶۲۵۸	۳۶۴۲	۹۱۷
III د کومکي موضع د مصارفو توزیع				۲۱۴۲		+۱۶۰	+۱۶۰		
د تولید پر اصلي موضع تولید									
د وروستیو مواضعو ټول لګښت					۸۱۲	۵۵۲۱	۶۷۹۸	۳۶۴۲	۹۱۷
IV د سلنې برخه	۱۷۶۹۰				انفرادی مواد	تولیدی مزد	تولیدی مزد	د استحصال مصارف	د استحصال مصارف
اضافی اساس					۳۲۴۸	۳۰۰۰	۶۰۰۰	۲۵۳۷۹	۲۵۳۷۹
اضافی سلنه					٪۲۵	٪۱۸۴,۰۳	٪۱۱۳,۳	٪۱۴,۳۵	٪۳,۱۷

د تصدۍ د ارزونې پاڼه (BAB) او اړونده حسابونه یې په لاندې ډول دي:
الف – د لګښتونو په هرې مواضع باندې د لومړنیولګښتونو ویشل.
۴۰۰۰ افغانۍ = د موادو د مشترکو لګښتونو له توزیع سره (۱)
۲۰۰kg=۱۰+۲۵+۱۵+۱۰+۵۰+۸۰+۱۰ کیلوګرام =مجموعه کلید
فې کیلوګرام – افغانۍ ۲۰=۴۰۰۰÷ ۲۰۰ د کلید د فې واحد لګښتونه
د کیلوګرام په اساس په هرې مواضع باندې د مشترکو موادو د لګښتونو سهم (برخه) په لاندې ډول ده:

۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی　　۲۵×۲۰=۵۰۰افغانی　　۱۵×۲۰=۳۰۰ افغانی
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی　　۵۰×۲۰=۱۰۰۰افغانی　　۸۰×۲۰=۱۶۰۰ افغانی
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی

۲- دمعاشونو ویشل = ۸۰۰۰ افغانۍ
دکلید مجموعه کسان ۲ =+۲+۱+۱+۳+۴+۶+۱=۲۰ تن
د کلید د فې واحد لګښت ۸۰۰۰ =÷۲۰=۴۰۰ افغانۍ فې نفر
د کلید په اساس و هر کس د لګښت مواضع د معاش برخه په لاندې ډول ده:

۲×۴۰۰=۸۰۰ افغانی　　۲×۴۰۰=۸۰۰افغانی　　۱×۴۰۰=۴۰۰ افغانی
۱×۴۰۰=۴۰۰ افغانی　　۳×۴۰۰=۱۲۰۰افغانی　　۴×۴۰۰=۱۶۰۰ افغانی
۶×۴۰۰=۲۴۰۰ افغانی　　۱×۴۰۰=۴۰۰افغانی

۳- د اجتماعي لګښتونو توزیع ۱۰۰ = افغانۍ
۲۰ کسان = د کلید مجموعه
د هرې مواضع د لګښتونو لپاره د کلید په اساس د اجتماعي لګښتونو سهم په لاندې ډول دی:
۵۰×۲=۱۰۰ افغانی　　۵۰×۲=۱۰۰افغانی　　۵×۱=۵۰ افغانی
۵۰×۱=۵۰ افغانی　　۵۰×۳=۱۵۰افغانی　　۵۰×۴=۲۰۰ افغانی
۵۰×۶=۳۰۰ افغانی　　۵۰×۱=۵۰افغانی

۴- دمزد د مشترکو لګښتونو توزیع =۳۰۰۰ افغانی
د کلید مجموعه ۵۰ =+۵۰+۷۰+۹۰+۲۵+۱۵=۳۰۰
د هر تن د فې واحد لګښت۳۰۰۰ =÷۳۰۰= ۱۰ افغانۍ هرساعت
د مزد د لګښتنونو مشترک سهم (برخه) د فې ساعت په اساس د تصدۍ د هرې مواضع لګښت

په لاندې ډول دی:

۵۰×۱۰=۵۰۰ افغانی　　۵۰×۱۰=۵۰۰افغانی　　۷۰×۱۰=۷۰۰ افغانی

۹۰×۱۰=۹۰۰ افغانی　　۲۵×۱۰=۲۵۰افغانی　　۱۵×۱۰=۱۵۰ افغانی

۵- د بریښنا د لګښتونو ویش ۴۰۰ = افغانۍ

د کلید مجموعه ۳۰ =+۵۰+۲۰+۶۰+۲۰۰+۳۰۰+۱۰۰+۴۰=کیلوواټ

د کلید د فی واحد لګښت ۴۰۰ =÷۸۰۰= ۰,۵ افغانۍ فی کیلوواټ

د بریښنا سهم د کلید په اساس (کیلوواټ) د تصدۍ د هرې مواضع لګښتونه په لاندې ډول دي.

۳۰×۰,۵=۱۵ افغانی　　۵۰×۰,۵=۲۵افغانی　　۵۰×۰,۵=۲۵افغانی

۶۰×۰,۵=۳۰ افغانی　　۲۰۰×۰,۵=۱۰۰افغانی　　۳۰۰×۰,۵=۱۵۰ افغانی

۱۰۰×۰,۵=۵۰ افغانی　　۴۰×۰,۵=۲۰ افغانی

۶- دکرایې د لګښتونو ویش = ۴۰۰ افغانۍ

د کلید مجموعه ۸ =+۷+۵+۵+۲۵+۱۵+۳۰+۵=۱۰۰

د کلید د فی واحد لګښتونه۴۰۰ =÷۱۰۰=۴ فی متر مربع، افغانی

د کلید(مترمربع) په اساس د لګښتونو د سهم کرایه د تصدۍ د هر وضع شوي لګښت په لاندې ډول دی.

۸×۴=۳۲ افغانی　　۷ ×۴=۲۸ افغانی　　۵×۴=۲۰ افغانی۲۵×۴=۱۰۰ افغانی

۷- د بیمې د لګښت توزیع = ۱۴۰ افغانی

مجموع کلید= ۲۰ نفر

دکلید د فی واحد لګښت = ۱۴۰ =÷۲۰=۷ افغانۍ فی نفر

دبیمې د لګښت سهم د کلید په اساس د تصدۍ هر وضع شوی لګښت په لاندې ډول دی.

۲×۷=۱۴ افغانی　　۲×۷=۱۴افغانی　　۱×۷=۷افغانی

۷×۱=۷افغانی　　۳×۷=۲۱ افغانی　　۴×۷=۲۸افغانی

۶×۷=۴۲ افغانی　　۱×۷=۷ افغانی

۸- د رامنځته شوي فرسایش ویشل = ۵۰۰ افغانۍ

د کلید مجموعه = ۵۰+۶۰+۴۰+۱۵۰+۲۰۰=۵۰۰ ساعت ماشین

دکلید د فی واحد لګښتونه = ۵۰۰ =÷۵۰۰=۱ ۱فی ساعت ماشین، افغانۍ

د رامنځته شوي فرسایش

د فی ساعت د فعالیت په اساس د تصدۍ د هر وضع شوي لګښت لپاره د رامنځته شوي فرسایش برخه (سهم) په لاندې ډول ده.

۱×۰۴=۱افغانی   ۱×۰۶=۰۶افغانی   ۱×۰۵=۰۵ افغانی

۱×۰۰۲=۰۰۲ افغانی   ۱×۰۵۱=۰۵۱افغانی

۹- د رامنځته شوې ربحې توزیع =۲۵۰ افغانۍ

دکلید مجموعه = ۲۰۰ =+۳۰۰+۲۰۰+۱۰۰+۲۰۰۰+۱۶۰۰+۲۰۰+۴۰۰= ۵۰۰۰ افغانی

دکلید د فی واحد لګښت ۰,۰۵ = ۲۵۰ ÷ ۵۰۰۰=

د وضعه شویو تولیدی لګښتونو لپاره د رامنځته شوې ربحې برخه د سرمایې په اساس په لاندې ډول ده:

۲۰۰ × ۰,۰۵ =۱۰ Af   ۳۰۰×۰,۰۵=۱۵Af   ۲۰۰×۰,۰۵=۱۰Af

۱۶۰۰×۰,۰۵=۸۰Af   ۲۰۰×۰,۰۵=۱۰Af   ۱۰۰×۰,۰۵=۵Af

ب - په وروستیو وضع شویو لګښتونوباندې د مخکنیووضع شویولګښتونو توزیع: (د ثانوي لګښتونو توزیع):

د عمومي موضع د لګښتونو توزیع -۱= ۱۷۲۱ افغانۍ

د عمومي مواضعو سهم ۲ او کمکي موضع۱۰۰= +۲۱=۱۲۱

د عمومي موضوع پاتې لګښتونه -۱۷۲۱= ۱-۱۲۱= ۱۶۰۰افغانۍ

د هر تولیدي موضع سهم ۶۴۰ = $\frac{۱۶۰۰ \times ۴۰}{۱۰۰}$ = افغانۍ

د اداري د هرې مواضع سهم او خرڅلاو ۱۶۰= $\frac{۱۶۰۰ \times ۱۰}{۱۰۰}$ = افغانۍ

-۲ د دویمې موضوع د لګښتونو توزیع ۲۱۴۲=افغانۍ

د کمکي موضوع سهم اود موادو موضع ۱۰۰ =+۴۲=۱۴۲

دعمومي موضع پاتې لګښتونه ۲۱۴۱ =-۱۴۲=۲۰۰۰

A دتولید د موضوع سهم ۱۰۰۰= $\frac{۲۰۰۰ \times ۵۰}{۱۰۰}$ = افغانۍ

B دتولید د موضوع سهم ۸۰۰= $\frac{۲۰۰۰ \times ۴۰}{۱۰۰}$ =افغانۍ

۳- دلګښتونوتوزیع د تولید کمکي موضوع ۹۰۰ = افغانۍ

A دتوليدي موضوع سهم ۳۶۰ = $\frac{۴۰ \times ۹۰۰}{۱۰۰}$=افغانۍ

Bدتوليدي موضوع سهم ۵۴۰ = $\frac{۶۰ \times ۹۰۰}{۱۰۰}$=افغانۍ

ج- داضافي فيصدۍ ارزونه (سنجش)

- دموادو د موضوع اضافي فيصدۍ

دموادولګښت انفرادي	مواد	مشترک لګښتونه
۳۲۴۸		۸۱۲
۱۰۰		X

X=$\frac{۱۰۰ \times ۸۱۲}{۳۲۴۸}$ = ۲۵٪

دموادو اضافي فيصدی =۲۵٪

A-۲ دتولید دموضوع اضافي فيصدۍ

د تولید مزد	مشترک لګښتونه
۳۰۰۰	۵۵۱۲
۱۰۰	X

X=$\frac{۱۰۰ \times ۵۵۲۱}{۳۰۰۰}$ = ۱۸۴,۰۳٪

A-۳ دتولید د موضع اضافي فيصدی

توليدي مزد	توليدي مشترک لګښتونه
۶۰۰۰	۶۷۹۸
۱۰۰	X

X=$\frac{۱۰۰ \times ۶۷۹۸}{۶۰۰۰}$ = ۱۱۳,۳٪

۳- د اداري اضافي فيصدی

د استحيال مصارف = (۳۲۴۸+۸۱۲)+(۳۰۰۰+۵۵۲۲)+(۶۰۰۰+۶۷۹۸)=۲۵۳۸۰

اداري لګښتونه	د استحصال لګښتونه
۳۶۴۲	۲۵۳۸۰
X	۱۰۰

$$X=\frac{۱۰۰ \times ۳۶۴۲}{۲۵۳۸۰} = ۱۴,۳۵\%$$

۵- د خرڅلاو د موضع لپاره اضافی فیصدۍ

لګښتونه پلورل	د لګښتونو استحصال
۹۱۷	۲۵۳۸۰
X	۱۰۰

د اتم څپرکي د مطالبو لنډيز:

۱_ د مصرف د مواضع د سنجش مفهوم: د مصارفو د موضع په سنجش کې د مصارفو د توزیع مختلف ډولونه د تصدۍ په ټولو هغو ځانګو کې چې دا مصارف په یوه اقتصادي مرحله کې رامینځته شوي وي، وړاندې کوي.

۲_ د مصارفو د مواضع د سنجش مهم اهداف: د اقتصادیت د اندازې کنټرول د خدمت د مصارفو په حامل باندې د مشترکو مصارفو د وسیلي په توګه عبارت ده.

۳_ له وظیفوي اړخه د مصارفو د مواضعو وېش:

- _ د عمومي مصارفو مواضع
- _ د تولیدي مصارفو مواضع
- _ د موادو د مصارفو مواضع
- _ د خرڅلاو د مصارفو مواضع
- _ د اداري مصارفو مواضع

٤_د مصارفو په مواضع باندې د مصارفو د ډولونو وېش: مصارفد د تولیدي انفرادي مصارفو په حامل او د حامل ګډ مصارفو باندي تقسیمیږي. د مصارفود حامل انفرادي مصارف په مستقیمه توګه د مصارفو په حامل وېشل شوی، په داسې حال کې چې د مصارفو د حامل مشترک مصارف د مصارفو د مواضعوو له طریقي د مصارفو په حامل وېشل کیږي.

د مصارفو حامل مصارف کولای شو د مصارفو په انفرادي مواضعوو او د مصارفو په مشترکو مواضعوو وویشو.

د مصارفو د مواضع انفرادي مصارف په مستقیمه توګه او له نسبتي کمیتونو (کلیدونو) پرته د مصارفو په موضع تقسیم کړو، خو مشترک مصارف د نسبي (کلیدي) کمیتونو په مرسته د مصرف په مواضعوو تقسیمولی شو. په دې توګه هڅه کیږي چې د مصارفو او نسبي(کلیدونو) تر مینځ اړیکه وساتو.

۵_ د متناسب کلید د مصرافو د وېش له پاره: د کلید واحد مصارف × د کلیدونو شمېر = د مصارفو سهم -الف

د مصارفو برخه $\frac{\text{اضافي سهم×د کلیدونو شمېر}}{۱۰۰}$

د مصرف برخه $\frac{\text{د فیصدي فیصدۍ×د مصرف مجموعه}}{}$

٦_ د تصدۍ د سنجش پاڼه (BAB) د مصارفو د مواضعوو د سنجش د وسیلې په توګه: د مصارفو د مواضع سنجش د پرمخ بیولو د تابلو یا په حسابي بڼه تر سره کړو، په دې توګه چې د مصارفو هرې یوې موضع ته حساب افتتاح کړو او په هغه کې په هرې مواضع پورې اړونده ډولونه درج کړو.

په هغه صورت کې چې د مصرفو د مواضعو سنجش د تابلو په بڼه وړاندې لاړ شي، له دوه اړخیزې محاسبې څخه ډډه کوواو د تصدۍ د سنجش پاڼه (BAB) د هغه یوه نمونه وړاندې کوي. د تصدۍ د سنجش پاڼه یوه تابلو ده چې په هغې کې په عمودي ډول د مصارفو ډولونه او په افقي ډول د مصارفو مواضع درج کیږي. له همدې امله د مختلفو مواضعوو د مصارفو د سنجش په نوم هم پیژندل کیږي.

۷_ د تصدۍ په دننه کې د توزیع د فعالیتونو طریقې: په تصدیو کې ځینې داسې مختلفې امتعې تولید کیږي، چې په مارکیټ کې نه پلورل کیږي، بلکې دوهم ځل په تصدۍ کې د تولید په بیلابیلو پروسو کې کار ورڅخه اخلي. ددې امتعو (وسایلو) قیمت ګذاري په تصدۍ کې د داخلي فعالیتونو د سنجش د ستونزو په نوم یادیږي. دا وسایل کیدای شي چې مادي وسایل وي (ثابته دارایي، امتعه او نور) او یا هم غیر مادي امتعه وي (بشري قوا ، علمي معلومات او نور).

د تصدۍ د داخلي فعالیتونو د سنجش له پاره له لاندي طریقو څخه استفاده کولای شو:

۱_ د مختلفو مصارفو طریقه.

٢_د مصارفو د انتقال طريقه، د مصارفو مواضع
٣_د مصارفو د مواضع د توازن طريقه
٤_د مصرف د حامل طريقه

٨_ د بدليدو (تعويض) په صورت کې په تصدۍ کې د متقابلو فعاليتونو د سنجش طريقه:

ځانګړې ستونزې هغه مهال را څرګندیږي چې د فعاليتونو د مصارفو په دوو او يا تر دوو ډيرو مواضعوو کې په مستقيمه او يا هم غير مستقيمه توګه بدلون راشي.

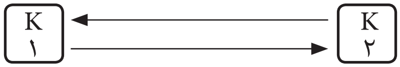

په الف حالت کې فعاليتونه په مستقمه توګه او په ب حالت کې په غير مستقيمه توګه بدل شويدي.

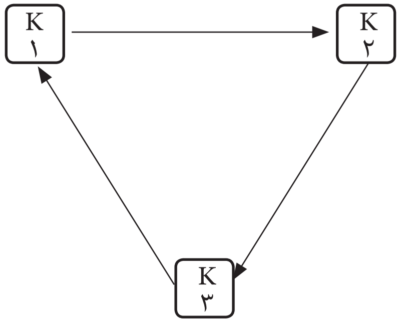

په دې صورت کې د فعاليتونو مصارف په تدريجي توګه نه دي تقسيم شوي، بلکې د معادلاتو د سيستم له مخې په يوه وخت کې وېشل شويدي.

د اتم څپرکي پوښتنې

۱- په یوه دوره کې د یوې تصدۍ مشترک لګښتونه په لاندې ډول ملاحظه کیږي.

د مشترکو لګښتونو ډولونه	افغانۍ
د مشترکو موادو لګښتونه	۲۴۰۰۰
بریښنا	۳۶۰۰۰
کومکي مزد	۶۳۰۰۰
معاشونه	۶۶۰۰۰
اجتماعي لګښتونه	۴۰۰۰۰
د ترمیم لګښتونه	۲۲۰۰۰
مالیات	۴۲۰۰۰
لاسته راغلې ربح	۶۴۰۰۰

دا لګښتونه د دغې تصدۍ په څلورو وروستیو مواضعو د لاندې کلید په واسطه ویشل کیږي ، په وروستۍ موضوع پورتنې مشترک لګښتونه په دغه تصدۍ ویشل کیږي اود تصدۍ د ارزونې پاڼه ترتیب کیږي.

۲- یوه تصدۍ په پام کې ونیسۍ چې د دوو مخکنیو موضوعاتو v ۱او v۲ او دوو وروستیو موضوعانو E۳ اوE۴ وي، د دغو موضوعانو هریو لومړنی لګښت په لاندې ډول دی.

$V_۱$ د مخکینۍ موضوع لومړني لګښتونه =۸۰۰۰

$V_۲$ د مخکینیۍ موضوع لومړني لګښتونه = ۱۰۰۰۰

$E_۳$ د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه = ۱۲۰۰۰

$E_۴$ د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه = ۲۰۰۰

مخکینۍ موضوع $V_۱$ ، ۱۰ فیصده خپله لاسته راوړنې په $V_۲$ او ۴۰ فیصده په $E_۳$ او ۵۰ فیصده نورو په E۴ سرته رسیږي. مخکینۍ موضوع V۲ ، ۲۰ فیصده خپل فعالیت په V۱ او ۵۰ فیصده په E۳ او ۳۰ فیصده نورو په $E_۴$ سرته رسیږي.

الف- د هرې پورته ذکرشوې مواضع لګښت د هماغه وخت د معادلاتو د سیستم په اساس ارزول کیږي.

ب- د هرې مواضع لګښتونه په اړونده حسابونو کې درج کړئ.

ج- انفرادي لګښتونه ، ثانوي لګښتونه او مشترک لګښتونه هريو د دې مواضعو د جذب د کومک په واسطه ارزيابي کړئ؟

۳- په يوه دوره کې د يوې تصدۍ مشترک لګښتونه په لاندې ډول دی:

دمشترکو موادو لګښتونه = ۲۰۰ افغانۍ

معاشونه =۴۰۰ افغانۍ

قوت =۵۰ افغانۍ

ترسره شوی فرسايش =۱۰۰ افغانۍ

متفرقه=۵۰ افغانۍ

د توليدي موادو انفرادي لګښتونه =۵۳ افغانۍ

توليدي مزدونه =۹۸۸ افغانۍ

د لګښتونو ډولونه	کليد	وروستۍ موضع			
		د موادوموضع	د توليد موضع	د اداري موضع	د پلور موضع
د مشترکو موادو لګښتونه	دموادو د اخيستلو سند	۴۰۰ کيلوګرام	۱۹۰۰ کيلوګرام	۱۰۰ کيلوګرام	-
قوت	د بريښنا استهلاک	۶۰۰۰۰ کيلوواټ	۱۸۰۰۰ کيلوګرام	۶۰۰۰۰ کيلوواټه	۶۰۰۰۰ کيلوواټه
کمکي مزدونه	د کمکي مزد سند	۲۰۰ ساعت	۵۰۰۰ ساعت	۵۰۰۰ ساعت	۱۰۰۰ ساعت
معاشونه	د پرسونل شميرنه	۲ کسان	۲ کسان	۶ کسان	۱ کس
اجتماعي لګښتونه	مزد او معاش	۲۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	۲۰۰۰۰
د ترميم لګښتونه	د کار وخت	۵۰ ساعت	۴۵۰ ساعت	-	۵۰ ساعت
ماليات	د اساس ارزول	۲۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰
ترلاسه شوی ربح	سرمايه	۸۰۰۰۰۰	۳۲۰۰۰۰۰	۱۶۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰

په وضع شويو لګښتونو باندې پورتنيو لګښتونو ته په کتوسره دغه تصدۍ په لاندې پړاوونو ويشل شوې.

مشترک لګښتونه	کلید	عمومي موضع	دموادوموضوع	دتولیدموضوع	د اداري موضوع
د مشترکو موادو لګښت	د موادو د اخیستلو سند	۵ کیلوګرام	۱ کیلوګرام	۱۴ کیلوګرام	-
معاشات	د معاش د اخیستلو سند	۴ کسان	۲ کسان	۹ کسان	۱۰ کسان
رامنځته شوی فرسایش	د ماشین د فعالیت د ثبتولو سند	۳ ساعته	۲ ساعته	۱۵ ساعته	
متفرقه	-	۱	-	۳	
انرژۍ	د برښنا استهلاک	۲۰ کیلوواټه	۱۰ کیلوواټه	۵۰ کیلوواټه	کیلوواټه ۲۰

الف- د تصدۍ د ارزونې پاڼه ترتیبوو او د لګښتونو په وروستۍ موضوع اضافي فیصدي ارزوو ، د عمومي موضوع لګښتونه ۴۹ افغانۍ د موادو په موضوع او پاتې ۸۰ فیصده په تولیدي موضوع او ۲۰ فیصده نور د اداري په موضوع ویشل کیږي.

ب - د یو فرسایش حاصل شوي لګښتونه د اضافي فیصدۍ په پام کې نیولو سره ارزیابی کړئ؟ په هغه صورت کې چې د موادو د انفرادي لګښتونو تولید ۱۰۶ او د دغه فرسایش تولیدي مزد ۴۹۴ افغانۍ دی.

۴- یوې تصدۍ ته پام وکړئ چې له دوو v1 اوv2 مخکنیو موضوعاتو او دوو وروستیو E ۳ او E۴ موضوعاتو څخه جوړه شوې وي، د دغو مواضعو لومړني لګښتونه په لاندې ډول دي.

V_1 د مخکینۍ موضوع لومړني لګښتونه =۶۰۰۰

V_1 د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه =۱۴۰۰۰

E_1 د ورستۍ موضوع لومړني لګښتونه =۲۰۰۰۰

E_1 د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه =۳۰۰۰

دا څلور موضع په متقابله توګه په یو بل فعالیت کوي. پخوانۍ موضع ۱۵,v1 د خپل فعالیت فیصدۍ پخوانۍ موضع ۴۵,v۲ ته ور سپاري. پاتې مصارف وروستۍ موضع E۳ ،۴۰ ته ورکوي او پاتې فیصدي د وروستۍ موضع E۴ په واک کې ورکوي.پخوانۍ موضع ۲۰,v۲ فیصده خپل فعالیت

مخکینۍ موضع ۳۰,v۱ او څه فیصدي وروستۍ موضع E۳ ته ورکوي. ۵۰ فیصده پاتې یې اخیري E۴ ترسره کوي. اخیري موضع ۱۰,E۳ فیصده خپل تولید مخکینۍ v۱ او۱۵ او نوره فیصدۍ v۲و۲۵ موضع په واک کې ږدي. اخیري موضع ۲۰,E۴ فیصده خپل فعالیت پخوانۍ موضع ۱۰,v۱ ته، فیصده یې اخیري او v۲ و۱۰ فیصده یې وروستۍ موضع ته E۳ سرته رسوي.

الف- د څلورو مواضعو هره موضع د مترکس په مرسته سنجش کړی؟

ب- د دغو هرې یوې موضع مصارف په حسابونو کې درج کړی؟

سرچیني او اخځلیکونه:

۱- سنجش مصارف در موسسات صنعتی افغانستان، انستیتوت اداره و صنعت کابل، دکتور هربرت هیریشی

۲- حسابداری صنعتی (حسابداری قیمت تمام شد) سازمان آموزشی و حرفه ای کشور ایران، مترجم پوهنیار غلام ربانی ظهور

۳- مفاهیم اساسی مصرف برای تصمیم گیری، پوهنتون مزار شریف، استاد محمد عارف

۴- حسابداری مالی و حسابداری شرکت ها، دانشگاه ها و مدارس ایران، محمد علی جلالی

۵- سنجش مصارف، پوهنتون کابل، پوهنحی اقتصاد، دکتور نذیر احمد شهیدی

۶- حسابداری صنعتی مقدماتی، وزارت آموزش و پرورش، ایران ابوالقاسم عشقی و محمد رضا جانسپاه

۷- حساب مصرف و سرمایه گذاری، پوهنتون کابل پوهنحی اقتصاد، مولف Carl Zimmerer

۸- تیوری تولید و مصرف، پوهنتون کابل، پوهنحی اقتصاد، دکتور نذیر احمد شهیدی

د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت د ښوونیز نصاب د انکشاف ریاست د ټولنې د عیني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلینو او شاگردانو د درسي کتابونو په برخه کې یې تخنیکي او مسلکي رشتې درلودې او لري یې، په لومړي سر کې یې تصمیم ونیو، چې په ښوونیزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بیا کتنه وکړي او ورپسې بیا د شاگردانو او محصلینو د درسي کتابونو د تالیف لپاره مبادرت او کوښښ وکړي. د خدای(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حسابدارۍ څانگې د ښوونکو په میړانې او همت سره د ادارې او حسابدارۍ درسي کتابونه تالیف شول تر څو په وړیا ډول د شاگردانو او محصلینو په واک او اختیار کې ورکړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوستونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مکاتبو له ښوونکو، گرانو شاگردانو او د تخنیکي او مسلکي زده کړو د چارو له متخصصینو او همدا شان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صمیمانه هیله کیږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونکو او د ادارې او حسابدارۍ څانگې د مسلکي غړو له لوري تالیف او تدوین شوي دي. د مسلکي، تخنیکي او علمي مطالبو او مفاهیمو د څرنگوالي په هکله خصوصاً د هغوی املایي او انشایي اشتباهاتو په اړه مونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخو کې گرانو شاگردانو ته له دې څخه ښه، غوره، گټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شان له گرانو شاگردانو او محصلینو څخه هیله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هیواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والی په نظر کې ونیسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زیار وباسي، ترڅو د ډېرو شاگردانو او محصلینو د گټې وړ وگرځي.

پته: د پوهنې وزارت- د مسلکي او تخنیکي زده کړو معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا ریاست

د درسي کتابونو د چمتو کولو عمومي مدیریت